

A Genfi Egyház Kátéja

Kálvin János

A GENFI EGYHÁZ KÁTÉJA

Misztótfalusi Kis Miklós 1695-ös kátéjának hasonmás kiadása,
Czeglédy Sándor fordításának párhuzamos közlésével,
valamint

Ősz Sándor Előd kísérő tanulmányának publikálásával: Adatok a Genfi
káté 1695-ben kiadott magyar fordításához.

Partium Kiadó
NAGYVÁRAD
2014

Szerkesztették: Dr. Hermán M. János és Szomor Attila

Tördelőszerkesztés és bítóterv: Szomor Attila

A borító a reformáció genfi emlékművéről készült fénykép, Henry van Muyden rajza és a genfi káté 1695-ös Misztótfalusi Kis Miklós kiadása címlapjának felhasználásával készült.

ISBN

Kiadja a Partium Kiadó,

a Nemzeti Kulturális Alap és az Országos Széchényi Könyvtár
támogatásával.

Készült az PENTAPRINT KFT. Nyomdájában

Előszó

Az Egyház fundamentuma a próféták és az apostolok tanítása

Őseink is a helyes istentisztelet gyakorlásának az útját keresték és erre nézve írta Kálvin 1545-ben ezeket a sorokat: *„Azt bizonyára másnemű iratok is mutatni fogják, hogy mi volt a mi nézetünk a vallás dolgában, de azt, hogy egyházaink között miféle tanbeli megegyezés állott fenn, világosabb okmányból nem lehet majd észlelni, mint a katekizmusokból. Mert ezekből nemcsak az fog kitűnni, hogy mit tanított egyszer az egyik, vagy a másik ember; hanem az is, hogy micsoda elemi oktatásban részesült nálunk gyermekkorától fogva a tudós és tudatlan egyaránt, hogy ezt az összes hívek mintegy a keresztyéni közösség ünnepélyes szimbolumának*

tartsák. És bizonyára ez volt a fő okom arra, hogy ezt a kátét kiadjam.”

A nevezetessé vált, nem az 1537-es szövegezésű, hanem az 1542-es, január hónapjában, francia nyelven megjelent Genfi Káté címlapján az Efézus 2,20 verséből ez áll: *„Az Egyház fundamentuma a próféták és az apostolok tanítása.”*

Kálvin azt jegyezte fel, hogy amíg e kátét írta, Isten érezhetően vele volt.

A már említett 1545-ös esztendő novemberében maga Kálvin fordította ezt a gyakorlatban is bevált kátét latin nyelvre, és előszóval ellátva ajánlotta Kelet-Frízland kereszt alatt

lévő, megpróbált gyülekezeteinek. Ettől kezdve vált közismertté, úgy mint: „a” Genfi Káté.

Ezt a hitvallást annakidején minden vasárnap, déli 12 órakor tanították a genfi templomokban a 10 és 15 év közötti gyermekeknek. A katekizáció végeztével a konfirmálókat a hitbeli tudásuk felől „kikérdezték”, és azután az Úr asztalához járulhattak. (Genfben évente négyszer osztottak úrvacsorát.)

A Genfi Kátéval kapcsolatos, első személyes élményünk 1975 januárjára esik, és egy magyarlégeni családlátogatáshoz kötődik, amikor a mezősegi híveinknél arról érdeklődtem, hogy van-e magyar könyvük és hogy mit olvasnak? A hetven fölött járó Székely László és Székely Sándor, az „udvarház” két ikertestvér lakója erre összenézett és a padlásról hoztak egy kézírtas légeni térképet és néhány nagyon régi nyomtatványt, többek között a Genfi Káté példányát. (Egy szakácskönyvet és egy méhészetről kiadott művet is mutat-

tak, ez utóbbit mindketten olvasták. Akkor nem ötlött fel bennem, hogy Misztótfalusi Kis Miklós feleségének, Székely Máriának a késői rokonainál vendégeskedtem. Később örömmel hallottam, hogy a Székely Mária édesapja által ajándékozott, hímzett légeni úrasztali terítő megkerült, és éppen napjainkban a napjainkban restaurálták.

Hollandia és Svájc könyvtáraiban hiába kerestük, eddig még nem lelünk az 1695-ös kátékiadásra.

A Genfi Káté az évszázadok során a református egyház legfontosabb hitvallásai közé tartozott, teológiája beépült a Heidelbergi Káté tanításának a szövegébe.

A Genfi Kátét először Méliusz Juhász Péter fordította magyar nyelvre, feltehetőleg még a Kálvin (1509-1564) életében. Zilahi István marosvásárhelyi lelkész fordításának kiadása teljes mértékben talál Misztótfalusi Kis Miklós művelődési és egyházépítő célkitűzéséhez, mert, akárcsak Szenci Molnár Albert, a Biblia és

az énekeskönyv mellé a népének ezt a kátét is a kezébe adta. A neokálvinizmus hatására Czeglédi Sándor fordítja és adja ki az 1545-ös szövegű latin kátét magyarul, Pápan, 1907-ben, újrakiadták 1912-ben, majd a Kálvin János Kiadó gondozásában 1998-ban. E három XX. századi kiadás egyikében sem történik említés a Misztótfalusi bátor vállalkozásáról. Egyházpolitikai szemszögből nézve, amikor 1690 és 1700 között összesen tíz ma-

gyar protestáns (református, lutheránus és unitárius) hitvallás jelent meg, ez a kálvini káté 1695-ben, az ellenreformáció kiteljesedésének idején mintegy mementóként szolgált a vallásszabadság (emlékének) védelmében. Az idegen uralom berendezkedésének idején a fő feladata, a hitre való nevelés és az identitás mibenléte mellett kifejezi azt is, hogy Erdély református egyháza az európai protestáns egyházak családközösségéhez tartozik.

Dr. Hermán M. János,
Zwolle, 2014. október 31-én

A GENEVAI
Szent Gyülekezetnek
CATECHIS-
MUSSA.

Avagy:

A' Christus tudományában
gyermekeket tanító
FORMATSKAJA.

Mellyet,

A' nagy Theologus
CALVINUS JÁNOS,

A' Genevai Szent Gyülekezetben, először Galliai nyelven 1538 esztendőben, igen röviden; azután 1545 és 1553 esztendőkből, Francziai és Deák nyelven egyszersmind ezen renddel bővebben kibotsátott: következő időkben, Német, Angliai, Scóti, Belga, Spanyol nyelvre; *Immanuel Tremellius*tól, kereszttyén Sidótól, Sidó nyelvre; és *Henricus Stephanus*tól Görög nyelvre; mostan Magyar nyelvre fordíttatott; és kibotsátatott

KOLOSVARATT,
M. TÓTFALUSI KIS MIKLÓS által.

1695. esztend.

A GENEVAI
Szent Gyülekezetnek
CATECHISMUSSA.

Avagy

A Christus tudományában gyermekeket tanító
FORMATSKAJA.

Mellyet, a nagy Theologus
CALVINUS JÁNOS,

A Genevai Szent Gyülekezetben, először Galliai nyelven 1538 esztendőben, igen röviden; azután 1545 és 1553 esztendőkből, Francziai és Deák nyelven egyszersmind ezen renddel bővebben kibotsátott: következő időkben, Német, Angliai, Scóti, Belga, Spanyol nyelvre; *Immanuel Tremellius*tól, kereszttyén Sidótól, Sidó nyelvre; és *Henricus Stephanus*tól görög nyelvre; mostan magyar nyelvre fordíttatott, és kibotsátatott

Kolozsváratt,
M. Tótfalusi Kis Miklós által
1695. esztend.

NÉHAI

NEMES és NEMZETES

Szent Gyülekezetnek

NAGY BACZONI

BALÓ MÁTYÁS

URAM

és M.Vásárhelyen lakó

NEMZETES

BAXAI C. JUDITH

ASZSZONY

Hites-Társának

Már ötödik esztendőben járó

BALÓ JUDITH

nevü Leányoknak költségével

lát e' CATECHISMUS *Magyar* világot;

hogy felnekedvén, a' keresztyén

tudományban való épületire 's Isten

dicsőségére ezt tanulhassa meg.

Péld. 4: v. 1, 2, 3, 4

Melyről tanúbizonyosság ZILAHY ISTVÁN;

M.V.R EKKLESÍÁNAK LELKI-TANÍTÓJA

A' GE-

N É H A I

NEMES és NEMZETES

NAGY-BACZONI

BALÓ MÁTYÁS

URAM,

és M.Vásárhelyen lakó

NEMZETES

BAXAI C. JUDITH

ASZSZONY

Hites-Társának

Már ötödik esztendőben járó

BALÓ JUDITH

nevü Leányoknak költségével

lát e' CATECHISMUS *Magyar* világot;

hogy felnekedvén, a' keresztyén

tudományban való épületire 's Isten

dicsőségére ezt tanulhassa meg.

Péld. 4: v. 1, 2, 3, 4.

Melyről tanúbizonyosság ZILAHY ISTVÁN;

M.V.R. Ekklesiának lelki-Tanítója.

A' Ge-

A' Genevai Ecclesiának C A T E C H I S M U S S A.

Az-az:

A' Christus Tudományában gyer-
mekeket tanító 's oktató
F O R M Á T S K Á J A.

I. AZ ISTENNEK ISMERETIRŐL ÉS ABBAN LÉVŐ LEGFÖBB JÓRÓL.

Tanító Mester:

*Mellyik az Emberi életnek kívánt-
képen-való vége?*

Gyermeki Tanítvány:

Ez, hogy önnön-magok az emberek ifjúsá-
gát meg azt az Istent, a' kitől teremtettenek.

T. Mi az oka, hogy ezt állatod?

G. Mert azért teremtet minket az Isten,
és azért helyeztetett e' világban, hogy ő mi
bennünk dicsőíttessék. Bizonyára méltó do-
log-is, hogy az ő dicsőségére intézzük ezt a'
mi életünket, melynek ő kezdője.

T. Mellyik az embernek legfőbb java?

G. Ez a' mit mondék.

T. Mi az oka ennek, hogy ez tenéked
legfőbb javad?

G. Mert ha ez a' legfőbb jó elvétegetik mi tő-
lünk, minden oktalá állatoknál boldogtalanabb
a' mi állapotunk. A z T.

A' Genevai Ecclesiának C A T E C H I S M U S S A

Az-az:

A' Christus Tudományában gyer-
mekeket tanító 's oktató
F O R M Á T S K Á J A

AZ ISTENNEK ISMERETIRŐL

ÉS ABBAN LÉVŐ LEGTÖBB JÓRÓL

Lelkipásztor: Mi az emberi élet fő célja?

Gyermek: Isten megismerése.

L. Miért mondd ezt?

Gy. Mivel azért teremtet s helyezett min-
ket e világba, hogy bennünk dicsőíttessék.
Kötelességünk hát, hogy éltünket, melyet
Tőle vettünk, dicsőségére fordítsuk.

L. Mi a legfőbb jó az emberre nézve?

Gy. Ugyancsak Isten megismerése.

L. Miért tartod ezt magadra nézve legfőbb
jónak?

Gy. Mivel ha ez megszűnik, boldogtalan-
abbak vagyunk az állatoknál.

L. Ebből eléggé látjuk, hogy emberen nagyobb baj nem eshetik, mint ha nem Isten szerint él.

Gy. Úgy van.

L. Mit neveziünk Isten igaz és helyes megismerésének?

Gy. Mikor úgy ismerjük meg, hogy köteles tiszteletét is megadjuk.

L. Igaz tisztelésének mi a módja?

Gy. Ha Benne van minden bizodalmunk; ha Őt egész életünkben tisztelni kívánjuk, akarata teljesítésével; ha Hozzá imádkozunk mindannyiszor, mikor baj üldöz; ha Nála keresünk üdvösséget és minden kérhető jót; ha végül úgy szívvel, mint szájjal, minden jó egyedül való szerzőjének Őt tartjuk.

L. De hogy rendben haladjunk s mindent megmagyarázzunk, mondd meg, felosztásodban melyik az első pont?

Gy. Hogy Istenbe helyezzük minden bizodalmunkat.

L. Hogyan történhetik ez?

Gy. Ha Őt mindenhatónak és tökéletes jóságúnak ismerjük.

L. Elég ez?

Gy. Nem.

L. Miért?

Gy. Mivel méltatlanok vagyunk, hogy a mi megszabadításunkkal mutassa meg hatalmát, s hogy üdvözítésünkben mutassa

2. II. A' H I T R Ö L.

T. Annakokáért avagy csak innét által-láthatjuk, hogy semmi boldogtalanabbul nem történhetik az emberé, mint ha Istennek né él?

G. Ugy nagyon bizonyára.

T. Mellyik tehát az Istennek igaz, egyenes, valóságos ismereti?

G. Ez, a' holott úgy ismértetik-meg az Isten, hogy az ő illendő tiszteletű önékie kiszolgáltatik,

T. Mellyik az Isten tiszteletének igaz oka és régulája?

G. Ha ő benne nagyon helyheztetve minden mi bizodalmunk: ha azon igyekezzünk, hogy az ő akarattjának engedelmeskedvén, ötöt tellyes életünkben tiszteljük: ha ötöt mindannyiszor hívjuk segítségül, valamennyiüket minket valami fiúkság korongat: idvétséget és minden ő töle kívánható jót ő benne keresvén: ha végezetre mind szívvel 's mind fájjal mindéjónak egyedül-való szerzőjének ismerjük.

II. A' H I T R Ö L.

T. De hogy ezek renddel eligazittassanak és bővebben megmagyaráztassanak; Mellyik az első rész ebben a' te előtársodban?

G. Ez, hogy egészen minden bizodalmunkat az Istenben helyheztesfűk.

T. Miképen léfén ez?

G. Midőn az Istent mindenhatónak és tökéletes jónak lenni ismerjük.

T. Elég-e ez?

G. Nem semmiképen.

T. Mi emek az oka?

G. Mert méltatlanok vagyunk, hogy a' mi első,

II. A' H I T R Ő L.

elősegíttetésünkre az ő hatalmát minékünk ki-
terjedje, és a' mi idvétségünkre magát meg-
mutassa, melly jó ő mi hozzánk.

T. Mi kívántatik tehát még annakfelelte?

G. Hogy mi közzülünk mindenik az ő el-
mégében elhidgye, hogy az Isten engemet éze-
rer, és hogy énnékem mind Atyám akar lenni,
's mind pedig idvétségemnek érzője.

T. Honnan tudhattuk mi azt meg?

G. Az Istennek bezedéből, tudnillik a' hol
az ő irgalmaságát a' Christusban kijelentette,
és az ő mi hozzánk való ézeretiről tanubizon-
ságot téten.

*T. Annakokáért a' mi Istenben helybeztetendő
bizodalumnak fundamentoma és kezdete
nem egyéb, hanem az Istent a' Christu-
sban ismérni?*

G. Ugy vagyon bizonyára.

*T. Mellyik legyen ennek az Ismételnek summája,
mostan rövid főval akarom töled megballani?*

G. Befoglaltatik ez a' hitnek vallástételében,
avagy inkább a' vallástételnek abban az ő for-
májában, melly minden Kerektényének között
közönséges. Ezt közönségesen *Apostoli Ága-
zatnak* hívjuk ezért, mert az *Anyakentegház-*
nak kezdetiről fogván, minden hívek között
mindenkor bévétetve volt, és hogy vagy az
Apostoloknak szájából irattatott-le, vagy az ő
írásokból hűfélegesen bedegettetett-ki.

T. Monbatka-el!

G. Hízek az Istenben, mindenható Atyában,
mennynék és földnek Teremtőjében. És Jé-
sus

A 3

meg jóságát.

L. Tehát mire van még szükségünk?

Gy. Biztosaknak kell lennünk afelől, hogy
Ő szeret, hogy Atyánk, és üdvösségünk
szerzője óhajt lenni.

L. Honnan tudjuk ezt?

Gy. Igéjéből, melyben tudunkra adja
Krisztusban való könyörületességét, s biz-
tossá tesz irántunk való szerelméről.

*L. Istenbe vetett bizodalumnak alapja te-
hát, hogy Őt a Krisztusban megismerjük?*
(Jn 17,3.)

Gy. Minden bizonnyal.

*L. Mondd el egy pár szóval, hogy mi az
összege Isten megismerésének?*

Gy. Bennfoglaltatik ez abban a hitformá-
ban, melyet minden keresztyének közösen
vallanak. Közönségesen apostoli hitformá-
nak nevezzük, mert az egyház keletke-
zésétől fogva minden kegyes hívő elfo-
gadta, s mert vagy az apostolok szájából
származik, vagy legalább tanításukból van
hűségesen összeállítva.

L. Mondd el az apostoli hitformát.

Gy. Hiszek az Istenben, mindenható Atyá-
ban, mennynek és földnek teremtőjében;
és a Jézus Krisztusban, egyszülött fiában,
mi Urunkban, ki fogantaték Szentlélektől,
születék szűz Máriától, szenvedé Pontius
Pilátus alatt, megfeszítették, meghala

és eltemették; szálla alá poklokra, harmadnapon a halálból feltámad, felméne a mennyekbe, üle a mindenható Atya-istennek jobbjára, onnan lézen eljövendő ítélni eleveneket és holtakat. Hiszek Szentlélekben, a szent, közönséges egyházban, szentek egységében, bűneinknek bocsánatában, a testnek feltámadásában, az örök életben. Ámen.

L. Hogy e hitvallást részeiben is jobban megérted, mondd meg, hány részre osztjuk?

Gy. Négy fő részre.

L. Melyek azok?

Gy. Az első rész az Atya Istenre vonatkozik. A második rész Jézus Krisztusról szól, s az emberi nem megváltását foglalja magában. A harmadik rész a Szentlélekkel foglalkozik. A negyedik az egyházzal s Istennek iránta való kegyelméről beszél.

L. Ha Isten egy, miért említesz nekem háromat, Atyát, Fiút és Szentlelket?

Gy. Mivel Istennek egy lényegében fel kell ismernünk az Atyát, ki mindennek kezdete és eredete, minden dolog első oka, aztán a Fiút, ki az Ő örök bölcsessége, s végre a Szentlelket, mintegy a mindenségre kiöntött erejét, amely mégis örökké Benne nyugszik meg.

L. Így hát ugye azt mondd, hogy nem képtelenség, ha az egy istenségben három különböző személyt állapítunk meg. Isten ezzel

II. A' HITRÖL.

Jesus Christusban, ő egy Fiában, mi Urunkban: ki fogontaték a' Szent Lélektől, születék Szűz Máriától; ényvede Pontius Pilátus alatt, megfeszítették, meghala, és eltemették, szálla alá poklokra; harmad napon halottaiból feltámad, felméne mennyekbe, üle a' mindenható Atya Istennek jobbjára; onnan lézen eljövendő ítélni eleveneket és holtakat. Hiszek a' Szent Lélekben: hiszem a' közönséges Anya-egentegyházat, Szenteknek egyefségét, bűnöknek bocsánatnyát, testnek feltámadását, és az örök életet: Amen.

T. Hogy mindenik czikkelyét egyenként világosan megértjük; Hány részekre oszlik e' Vallástételt?

G. Négy kiváltképen-való részekre.

T. Mondhatka-e' énnekem mind azokat renddel.

G. Első rész az Atya Istenre néz: Második lézen az ő Fiáról a' Jézus Christusról, mellyis az emberi nemzetnek Váltágának egész sumáját magában foglalja: A' harmadik a' Szent Lélekről: Negyedik az Anyakentegyházról, és ahoz való íteni jótéteményekről.

T. Holott csak egy az Isten, miért tehát hogy nékem itt háromat emlegetsz, Atyát, Fiát és Szent Leleket?

G. Mert az egy Isteni valóságban, úgy kell minékünk az Atyát szemlélnünk, mint kezdetet, eredetet, és minden dolgoknak első okát; azután a' Fiat úgy, mint a' ki az ő örökkévaló Böltselége; utószor a' Szent Leleket, mint az ő mindenekre kiható s terjedő erejét ugyá, de mindazáltal a' ki ő bēne-is mindörökké megáll.

II. A' H I T R Ő L. §

T. *Imitt azt jelented, hogy nintsen semmi képtelen dolog benne, ha az egy Isteniségben, ez három megkülönböztetett személyeket állattjuk, és erre nézve az Istent nem ostitjuk-el?*

G. Ugy vagyon.

T. *Mondd-el már az első részt.*

G. Hiszek az Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek Teremtőjében.

T. *Miért nevezed Atyának?*

G. Elsőben a' Christusra nézve; Ki-is az ő Bölcsesége, minden idő előtt ő töle külerett, és e' világra botsáttatott, ő Fiának lenni határozásképen megjelentetett. Innen mindazáltal azt-is eszünkbe véteük, hogy mivel az Istet, Attya a' Jépus Christusnak, minékünkis Atyánk,

T. *Mit soda értelemmel tulajdonítasz önöknek Mindenhatói nevet?*

G. Nem úgy, mintha önöknek olly hatalma volna, melyet nem gyakorlana; hanem hogy mindenek az ő hatalma és keze alatt vannak: az ő gondviselésével igazgattya e' világot, és szabad-akarattya szerint mindeneket tselekezik: minden teremtetett állatoknak parantsol a' mint önöknek tetteik.

T. *Annakokáért nem gondolsz az Istenben valami benyélő hatalmat; hanem ollyannak ítélled, mellynek keze mindenkoron az ő munkáján vagyon: úgy hogy semmi-is nem létezen, hanem ő általa, és az ő elrendelt tanácsából?*

G. Ugy vagyon.

A 4

T. Mi-

még nincs részekre osztva.

Gy. Közelről sem.

L. *Mondd el az első részt!*

Gy. Hiszek az Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek teremőjében.

L. *Miért mondd Atyának?*

Gy. Krisztusra való tekintetből, ki az ő bölcsessége, Kit szült minden időeknek előtte, kit elküldött e világra, és saját fiának vallott. Ebből értjük meg, hogy mivel Isten Jépus Krisztus atyja, nekünk is Atyánk.

L. *Mit gondolsz, miért mindenható Ő?*

Gy. Mert hatalma nem olyan, melyet ne gyakorolna; hanem minden hatalmában és kezében vagyon, bölcsessége igazgatja a világot, ítéletével rendel el mindeneket, s minden teremtményével úgy rendelkezik, amint jónak látja.

L. *Tebát azt mondd, hogy Isten hatalma nem tétlen, s azt gondolod, hogy keze mindig a munkán, s hogy minden Óáltala s rendeléséből történik.*

Gy. Igen.

L. *Miért mondod, hogy ég és föld teremője?*

Gy. Mivel munkáiban mutatta meg magát nekünk, s azokban

is kell Őt keresnünk. Mert lényegét a mi értelmünk be nem fogadhatja. Tehát a világ mintegy tükör, melyben Őt láthatjuk meg anyyira, amennyire megismernünk haszonnal jár.

L. *A föld és ég alatt nem érted-e a rajtuk kívül lévő teremtményeket is?*

Gy. De igen. Azonban e két névben össze van foglalva minden, mert minden létező vagy égi, vagy földi.

L. *De miért mondod Istent csak teremőnek, mikor a teremtményeket állapotukban megőrizni sokkal nagyobb dolog, mint egyszer megteremteni?*

Gy. Az a szavacska nem is jelenti, hogy Isten teremtményeit egyszer s úgy alkotta, hogy aztán minden gondjukat elvette magától. Sőt azt kell tartanunk, hogy amint a világot egyszer megteremtette, úgy most fenntartja, s a földet minden más teremtménnyel egyetemben erejével, mintegy karjával őrzi. Ezen kívül abból, hogy így mindent kezében tart, az is következik, hogy Ő ura és kormányzója mindeneknek. Ennélfogva abból, hogy ő az ég és föld teremője, azt kell megértenünk, hogy ő amaz egy, Ki bölcsességével, jóságával, hatalmával a természet pályafutását igazgatja, Ki esőnek és szárazságnak, jégnek s egyéb csapásoknak, szép időnek egyaránt szerője; Ő az, Ki kegyelmeivel a földet megtermékenyíti s megint

6

II. A' H I T R Ö L.

T. *Miért téged hozzá: Mennynek és földnek Teremőjében?*

G. Mert az ő-maga munkái által jelentette ki magát minékünk : és azokban kell ötet keresnünk. Mert az ő természetit nem foghattya meg a' mi elménk. Annakokáért ez a' világ olyan, mint egy tükör: melyben ötet megláthattuk, a' mennyiben a' mi tiűtünk, hogy ötet megilmérjük. Róm. 1: 8. 20.

T. *A' mennynek és a' földnek nevezetén értefe-e ezeken kívül lévő minden teremtetett állatot?*

G. Igen-is: de e' két névbe foglaltatnak-bé mindenek; hogy azok vagy mennyieiek, vagy földiek.

T. *Mért hogy Teremő Istent nevezef, holott sokkal méltóságosabb dolog a' teremtetett állatokat az ő állapottyokká megőrizni és tartani, mint-fem csak egyfer teremteni?*

G. Nem-istsak az jelentetik e' élőfálnak formájával, mintha úgy teremtetete volna Isten egyfer az ő munkáit, hogy azoknak gondvifelesét azután magától elvetette volna. Sőt inkább úgy kell erről értenünk, hogy a' mint e' világ egyfer ő töle teremtetett, úgy mostan ő töle megtartatik: 's nem-is másképen áll a' föld és mindenek, hanem a' mennyiben az ő erejével és mintegy kezével tartatnak. Annakfelette, mivel mindenek így vannak az ő keze alatt, innen következik, hogy ő mindeneknek fő Igazgatója és Ura. Annakokáért méltó dolog ezt így érteni, hogy a' miolta ő

menny-

mennynnek és földnek Teremtője, tsak egyedül ő az, a' ki böltseségével, jóságával, hof-
 éú békefőgestűrésével a' természetnek egész
 folyását és rendit igazgattya: a' ki az esőnek
 és egyéersmind a' éarazságnak, köesőknek és
 egyéb élvefőeknek 's tőfta napnak éérzője:
 a' ki az ő jóvóltából a' földet termővé, és az
 ő kezét víffőa-húzván víffontag azt meddővé
 's terméktenné téfti: a' kitől az egéfség és a'
 nyavalyák éarmaznak: végezetre, kinek hatal-
 ma alá mindenek alája vannak vettette, és
 az ő intésének engedelmeskednek.

T. *A' hitetlenekről és az ördögökről mit itél-
 lyünk? avagy alája vannak-e vettette
 azok-is Iffennek?*

G. Jóllehet azokat az ő Lelkével nem igaz-
 gattya; mindazonáltal az ő hatalmával, min-
 egy zabolával, őket megzabolázza; hogy még
 tsak meg sem mozdíthatyák magókat mind
 addig, valameddig Ifften őnékiek meg nem en-
 gedi. Mennyivel inkább a' maga akarattya-
 nak fogvaivá téfti őket, hogy kételen és ma-
 gok tanátsa ellen kőfferítffennek azt végbe
 vinni, a' mi Iffennek tőftik.

T. *Mitsoda haőon éarmazik te reád e' do-
 lognak íffméretiből?*

G. Feletre-fok. Mert roőffül vőlna a' mi
 dolgunk, ha az ördögőknek és az istentelen
 embereknek az Ifften akarattya kívül valami éa-
 bad vőlna: elannyira, hogy foha nem vőlnánk
 tssendes elmével, gondolván azt, hogy mi az
 ő gonof kővanságoknak eleibe kőtetettünk.

A 5

Ha-

terméketlené teszi, elvonva róla áldó jobbát,
 Akitől jó egéfség és betegség; Akinek uralma
 alatt áll minden, intésének engedelmeskedvén.

L. *Mit mondunk az istentelenekről és az ördögök-
 ről? Ezek is alá vannak vetve hatalmának?*

Gy. Bár lelkével nem kormányozza őket, mégis
 hatalmával úgy féken tartja ezeket is, hogy
 engedelme nélkül mozdulni sem tudnak. Sőt
 akarátának szolgájává teszi őket, úgy hogy kí-
 vanságuk s szándékuk ellenére kényszerülnek
 arra, amit Ő jónak lát.

L. *Mi haszon bámul rád e dolog megismeréséből?*

Gy. Igen sok. Mert szerencsétlenek volnánk,
 ha az istenteleneknek Ifften akarata ellenére
 minden szabad volna; nem lennénk nyugton,
 s mindig arra gondolnánk, hogy a gonoszok
 szenvedélyének ki vagyunk téve. De ha tudjuk,
 hogy Ifften akarata mint egy vár, fogva tartja
 őket s engedelme nélkül semmit nem

tehetnek, akkor megnyugszunk, kivált, ha halljuk Isten ígését, hogy Ő lesz védőnk s üdvösségünk oltalmazója.

L. Térjünk át a második részre!

Gy. Ez így hangzik: Hiszek a Jézus Krisztusban, egyszülött Fiában, mi Urunkban.

L. Mit tartalmaz ez főképpen?

Gy. Hogy Isten Fia megtartónk. Egyúttal megtanít arra is, hogyan váltott Ő meg a haláltól, s hogyan szerezte meg életünket.

L. Mit jelent ez a szó: Jézus?

Gy. Szabadító. E nevet az Úrnak angyal adta Isten parancsára. (Mt 1,21.)

L. S ez ugyebár többet ér, mintha emberektől nyerte volna?

Gy. Mindenesetre. Mert ha Isten így akarja nevezni, akkor bizonyára szabadítónak is kell lennie.

L. Mit jelent a Krisztus név?

3

II. A' H I T R Ő L.

Hanem akkor nyugvunk oltán meg bátorsgolon, midőn tudjuk, hogy ők az Isten akarattából megzaboláztattak, és mintegy éoros helyben tartatnak; hogy semmit ne tseledhessejenek, hanem csak Isten engedelmeiből: kiváltképen pedig hogy az Isten önnön-magát mi oltalmazónknak és idvességünknek írásalójának ígérte.

T. Mennyünk a' Második Rékre.

G. Ez nem egyéb, hanem hogy hidgyünk a' Jézus Christusban, az Atya Istennek egy Fiában, mi Urunkban.

T. Mit foglal-bé kiváltképen magában?

G. Ezt, hogy az Istennek Fia mi Megtartónk: és egyérsmind annak módgyát magyarázza-meg, mellyel minket a' halálból megváltott, és életet kerest.

T. Mit téken a' Jéhusi nevezet, mellyel őtet nevezed?

G. A' mit a' Görögöknél téken az Idvezítő név, nintsen a' Deakoknál olly kiváltképenvaló név, mellyel annak ereje jól kifejeztetnék. Annakokáért közönségesen bévéterett, hogy a' Jéhusi név Idvezítőt téken. E' nevet pedig az Istennek Fiának az Angyal adta, Istennek parantsolattrából. *Mát. 1: 21.*

T. Többet téken-e az, minisem ha az emberek adták volna azt a' nevet önékie?

G. Ugy vagyon bizonyára; mert midőn úgy akar az Isten neveztetni, éükséges dolog, hogy ő tellyességgel ollyan légyen.

T. Mit téken a' Christusi nevezet?

G. E'

II. A' H I T R Ő L.

9

G. E' Éóval jobban kifejeztetik mostan az ő tizti: mert azt téfi, hogy ő Királya, fő Pap-pa és Prófétává kenetett az Atyától.

T. *Mimódon tudod azt?*

G. Mert e' három haizonra alkalmaztatty a' Szent-írás a' felkenetéft. Másodszor: mert e' három dolgot, mellyet mondék, gyakorta a' Christufnak tulajdoníttya az Írás.

T. *De mitsoda olajnak nemével kenetett-fel?*

G. Nem látható olajjal, minémüvel Éokta-nak volt élni a' régi Királyok, fő Papok és Próféták felkentelésében, hanem sokkal méltóságosabbal, az-az, a' Sz. Léleknek kegyelmével, melly valósága volt annak a' külső hivatalnak.

T. *Mitsodás ez az ő Orfága, a' mellyet emlegeték?*

G. Lelki orfág, melly az Isten beéedével és Lelkével tartatik; mellyek az igazságot és életet magokkal hordozzák.

T. *Mitsodás tehát az ő fő Papsága?*

G. Olly tizt és fő elsőség, melly Éerint Isten eleibe állattya magát kegyelem nyeresre: és engeéteő áldozattyának bémutatásával, melly önéki kedves, haragját megengeéteő.

T. *Mitsoda értelemben mondod a' Christust Prófétának?*

G. Mert midön e' világra jött az égből, az Atyának az embereknél való követtyének, és tolmácsának Éőőölójának vallotta magát; még pedig e' végre, hogy az Atyának akarattyát tellyeiségelen kijelentvén, véget vetne minden jelenéféknek és prófétáinak.

A 6

T. De

Gy. E név fejezi ki még jobban tisztét, mert azt jelenti, hogy Isten kente fel királlyá, főpap-pá és prófétává.

L. *Honnan tudod ezt?*

Gy. Mert a Szentírás e három tisztességhez szokta csatolni a felkenést, s e három tisztet gyakorta tulajdonítja is Krisztusnak.

L. *Milyen olajjal kente fel?*

Gy. Nem oly látható olajjal, aminőt régen királyok, főpapok és próféták felkenésére szoktak használni, hanem valami kiválóbbal: azaz Szentleke kegyelmével, mely ama külső felkenésnek benső lényege. (Zsolt 45)

L. *Milyen az a királyság, melyet említettél?*

Gy. Lelki, mivel Isten igéjében és Lelkében áll, s ezek magukkal hozzák az igazságot és az életet.

L. *S minő a papsága?*

Gy. Kötelesség és tisztesség, hogy Isten színe előtt megjelenjen, s a kegyelmet elvegye, hogy neki kedves áldozatot mutasson be, s ezzel haragját kiengesztelje.

L. *Miért mondod Krisztust prófétának?*

Gy. Azért, mert a világra eljövén, Magát az Atya követének s tolmácsának vallotta, és pedig azért, hogy az Atya akaratát teljesen megmagyarázzván, véget vessen minden kijelentésnek és prófétálásnak.

L. Érzed ennek valami hasznát?

Gy. Sőt Isten mindez intézkedése csak javunkra szolgál, mert Krisztust csak azért ajándékozta meg e dolgokkal az Atya, hogy velünk közölje, s így mindnyájan merítsünk az Ő teljességéből.

L. Magyarázd meg ezt kissé bővebben!

Gy. Krisztus Szentlélekkel teljes volt, megáldott Isten minden javainak tökéletes bőségével, hogy mindenét kiossa közöttünk, mindannyiunknak azon mérték szerint, amint Isten jónak látta. Így Belőle, mint egyedüli forrásból merítjük mindazon lelki javakat, melyek birtokukban vannak.

L. Mit használ nekünk királysága?

Gy. E jótétemény lelkiismeretünket szabaddá teszi, lelki kincsekkel gazdagít, hogy szentül és kegyesen éljünk, s egyszersmind ad erőt arra, hogy lelkünk örök ellenségeit, a bűnt, testet, sátánt s a világot legyőzhessük.

L. S miért hasznos ránk nézve a főpapsága?

Gy. Először azért, mert ez oknál fogva közbenjárónk, ki bennünket az Atyával megbékéltet, másodsor, mivel általa nyílik előttünk út az Atyához, hogy színe elé bizalommal járuljunk, s Neki áldozatul ajánljuk magunkat, s mindent, ami a miénk. S így bennünket a főpapságban mintegy hivatalársaivá tesz.

II. A' H I T R Ö L.

T. *De véteke-e valami hasznát innét efelébe?*

G. Sőt inkább mind ezek nem egyébre tzeloznak; hanem egyedül csak a' mi jónkra. Mert azoknak ajándékozott a' Christus az Atyától, hogy mivelünk azokat közölje, melyekkel az ő teljességéből mindnyájan minden jót vegyünk és merítsünk.

T. *Terjed tovább egy-kevesfé bővebben ezt nekem.*

G. Szent Lélekkel megterlecsítettett, és minden ő ajándéknak tökéletes gazdagságával megteréztetett volt a' Jépus; hogy kinek-kinek az ő mértéke szerint minékünk azokat kiözgálta: melly mérték mint illyék mi reánk, tudgya az Atya. Így ő belőle, mintegy kútforrásból, meríttük minden mi lelki javunkat.

T. *Mit használ minékünk az ő Orfága?*

G. Ezt, hogy az ő jótéteményéből a' Éntül és kegyesen való élésre a' lelki-isméretnek szabadságába béállattatván, és az ő lelki gazdagságival felépítettván, hatalommal-is felgyverkeztettünk; melly elégfészes legyen a' mi lelkünknek Éüntelen-való ellenségeinek, bűnnek, testnek, Sátánnak és e' világnak meggyőzéfere.

T. *Mitsoda hasomra való az ő fő Papi tífli?*

G. Elsőben: hogy ez okál ő a' mi Közbenjárónk, a' ki minket az Atyával megbékéltet. Másodszor: hogy ő általa minékünk az Atyához menetelünk nyitott, hogy az ő tekinteti eleibe mi-is bizodalommal mennvünk ki és minnen-magunkat, sőt mindenünket önéki
meg-

II. A' H I T R Ö L.

11

megáldozzuk engedelmű áldozatúl. Es így min-
ket néminémüképen az ő Papságában Tisz-
teltő társaivá tétén.

T. Következik az ő Prófétaí tífteí.

G. Mivelhogy az ő hiveim, az Isten Fiaíak,
Mesteri tífteí adatott; tehát az ő Prófétaí tíf-
tinek vége ez, hogy az Atyának igaz ísméreti-
vel őket világosítsa-meg, a' valóságban őket
oktassa, és őket tselédes Tanítványivá tegye
Istennek.

T. Azért ide tartoznak mind azok, a' mellye-
ket mondál, hogy a' Christusi név három tífteí
foglal-bé magában; mellyeket a' Fiúra bízott
az Atya, hogy azoknak erejét és gyümöl-
tsét az öveibe öntén?

G. Ugy vagyón.

T. Miért nevezed Istennek egy Fiának, holott
ezzel a' nevezettel minket-is mindnyá-
junktól méltóztatott az Isten?

G. Hogy Istennek fiai vagyunk, azt nem a'
terméketből vettük; hanem egyedül tsak a'
fiúvá való fogadtatásból és kegyelemből: hogy
tudnillik az Isten minket fiak gyanánt tart. De
az Úr Jézus, ki az Atyának valóságából szület-
tett és egy álatú az Atyával, méltó okra néz-
ve Istennek egy Fiának hivattatik; mert tsak
egyedül természet-kerint való Fia. Ján. 1: 1. 1.
Efés. 1: 1. 3. Sid. 1: 1. 1.

T. Ugy érted tehát azt, hogy e' tífteítség e-
gyedül tsak annak tulajdona, a' kire a' termé-
ketnek méltósága ferint tartozik; minékünk
pedig ez tsak kegyelemből való jótéteményből
közöl-

A 7

L. Hátra van prófétaíása.

Gy. Mivel Isten Fiára bízta a tanítást övéi
között, prófétaíásának célja, hogy megtanítsa
őket az Atya igaz ismeretére, nevelje igazság-
ban s Isten házának tanítványivá tegye őket.

L. Mindezzel hát azt akarod mondani, hogy
Krisztus neve három tífteí foglal magában, me-
lyeket az Atya a' Fiúra azért bízott, hogy azok
gyümölcsét és batását övéire átszármaztassa.

Gy. Igen.

L. Miért mondod Krisztust Isten egyszülött Fi-
ának, mikor Isten mindannyiunkat gyermekeinek
nevez?

Gy. Ha Isten fiai vagyunk, ezt nem a termé-
zettől vettük, csak örökbefogadás és kegyelem
által. Isten akar minket gyermekeinek tekin-
teni. De az Úr Jézus, Ki az Atya állagából
született s vele egylényegű, teljes joggal nevez-
hető Isten egyszülött Fiának, mert egyedül Ő
természet szerint való gyermeke.

L. Ugy érted hát ezt, hogy e' tisztesség csak az
Ő sajátja, csak Őt illeti meg természetszerűleg,
velünk azonban csak ingyen s oly mértékben kö-
zöltetik, amily mértékben Krisztus tagjai vagyunk?

Gy. Igen. Tehát erre a közöltetésre való tekintettel neveztetik Ő egybeült sok testvére között első szülöttnek.

L. *Hogy érted azt, hogy Krisztus a mi Urunk?*

Gy. Úgy, hogy Isten rendelése szerint mindannyian hatalma alatt állunk, hogy Isten országát a földön és égen Ő kormányozza, embereknek és angyaloknak feje.

L. *Mire tanít az, ami eztán következik?*

Gy. Azt mutatja, hogyan kente fel az Atya a Fiút szabadítónkká, hogy tudniillik a Fiú testet vett magára, s mindent elvégezett, ami üdvösségünkre szükséges volt, úgy, amint az apostoli hitformában el van mondva.

L. *Mit jelent e két mondat: Fogantatott Szentlélektől, született Szűz Máriától?*

Gy. Hogy a szűz méhében formáltatott, annak állagából, hogy igazában Dávid magvává legyen, amint a próféták jóslataikban előre megmondták, s ez a Lélek csodás titkos hatásának következménye, nem pedig férfiúval való közösködése.

L. *Tehát szükséges volt, hogy testiünket felöltözzé?*

Gy. A legnagyobb mértékben, mivel az engedtlenséget, melyet Istennel szemben ember

közöltetik, a' mennyiben ő tagjai vagyunk?

G. Ugy nagyon. És ez közöltetésnek tekintetire nézve, máfutt neveztetik a' Christus Jéfus a' fok aryafiai között elsőülöttnek. Róm. 8. 29. Colofs. 1: 15, 18.

T. *Miképen érted ötet mi Urunknak?*

G. A' mint az Atyától rendeltetett, hogy mi az ő birodalma alatt légyünk, hogy az Istennek országát élgáltassa ki az égben és a' földön, és légyen az embereknek és az Angyaloknak Fejek.

T. *Mit téken az, a' mi ezek után következik?*

G. Azt a' módot mutattya meg, mellyel a' Fiú megkenetett az Atyáról, hogy minékünk Idvezítőnk lenne. Tudniillik, hogy felvévén a' mi testünket mind azokat végbe vitte, mellyek a' mi idvességünkre éükfégesek valának; a' mint itt elő-éamlálatnak.

T. *Mit jelentek e két mondással: Fogantaték Szent Lélektől: Éületék Szűz Máriától?*

G. Ezt, hogy a' Szűznek méhében formáltatott, annak az ő valóságából 's véréből, hogy Dávidnak valóságos magva volna, miként a' Prófétáknak jövendölések által eleve megmondott vala: melly mindazáltal a' Léleknek tsudálatos és titkos ereje által lört, minden férjfiúi mag nélkül. Solt. 132: 1. Már. 1: 1. Luk. 1: 32.

T. *Szükséges dolog volt-e tehát, hogy a' mi testiünket felöltözzé?*

G. Igen-is: mert az embertől Isten ellen tselekedett engedtlenséget, éükféges dolog volt,

volt, hogy emberi természet töröllye-el. És nem is lehetett másképen mi Közbenjárónk, az Isten és emberek között való özeve-békeltetésnek végbe vitelére. Róm. 3: 25. 1. Tim. 2: 5. Sid. 4: 15. és 5: 7.

T. Azt mondod tehát, hogy embernek kellett lenni a' Christusnak; hogy mintegy a' mi fennelyünkbe a' mi idvességünknek rézeit betöltené?

G. Ugy vagyon: mert Éukféges dolog volt, hogy ő töle költsön vegyük mind azokat, melyek nélkül Éukölködünk mi magunkbá; mely másképen nem lehet.

T. De miért kellett ennek a' Szent Lélektől lenni; és miért nem inkább közönséges és fokott nemzésnek formája kerint?

G. Mert mivelhogy az emberi mag tellyeféggel megromlott; tehát az Isten Fianak nemzésében illendő dolog volt, hogy a' Szent Lélek munkája legyen oda járulva: hogy e' mocsoktól ne illertetnék; hanem tökéletes tisztsága lenne.

T. Innen azért azt tanuljuk-meg, hogy annak, a' ki másokat megkentel, üresnek kell lenni minden maculától, és az ő anyjának méhétől fogván eredetbéli tisztasággal (hogy így szóljak,) tellyesűnek lenni; hogy egészen Istennek kenteltetnék, 's az emberi nemnek semmi mocsrával bé ne rútittatnék?

G. Ugy értek e' dolog felől.

T. Mikenépen ő mi Urunk?

G. A' mennyiben az Atyától rendeltetett, hogy minket igazgasson: és birodalmat 's Ifjani

követett el, emberi természetben is kell kien-gesztelni. S másként közbenjáróvá sem lehetett volna Isten és ember megbékeltetésére.

L. Tehát azt mondod, hogy Krisztusnak emberre kell lennie, hogy mintegy saját személyünkben töltse be üdvözítésünk tisztét?

Gy. Azt gondolom, mert töle kell kölcsönvennünk mindazt, amink nincs, s ez másként nem is történhetik.

L. De miért történt Krisztus nemzése a Szentlélek által, s mért nem a rendes természetes úton?

Gy. Mert az embernek magva teljesen megromlott, s Isten Fia nemzésekor a Szentlélek erejének kell közremunkálnia, hogy e romlottságtól mentes maradjon, s viszont teljes legyen tökéletes tisztasággal.

L. Ebből hát azt tanuljuk meg, hogy az, ki másokat megszentel, tiszta minden folttól, s hogy úgy szóljak, anyja méhében Istennek szenteltetett eredendő tisztasága által, s az emberi nem általános romlottsága Őt nem szennyezte be.

Gy. Így értem.

L. Miért térsz át születéséről egyenesen halálára, mellőzve egész élete történetét?

Gy. Mert most nem beszélünk semmi oly dologról, mely megváltatásunkkal nincs oly szoros kapcsolatban, hogy szinte annak lényegét magában foglalja.

L. Miért nem mondd egyszerűen, hogy meghalt; miért emlegeted a tiszt nevét, ki alatt szenvedett?

Gy. Nem a történelmi hűség okáért, hanem azért, mert tudnunk kell, hogy halála elítélte-
téssel volt egybekötve.

L. Magyarázd meg világosabban!

Gy. Meghalt, hogy megérdemlett büntetésünket elszenvedje, s így attól megváltson. Mivel bűnös voltunkhoz képest Isten ítélete is sújtott volna, elhatározta, hogy helyettünk földi bíró elé áll s annak szája által elítéltetik, hogy viszont mi a mennyei Úrnak trónja előtt felmentessünk.

L. De Pilátus ártatlannak nyilvánítja, s így nem ítéli el gonosztevő gyanánt.

Gy. Mindkét dolgot figyelembe kell vennünk. Mert ártatlanságát azért tanúsítja a bíró, hogy ezáltal bebizonyuljon, hogy nem saját gonosz-
teteiért bűnhődött, hanem a

14

II. A' H I T R Ö L.

teni uralkodást nyervén, mind a' mennyekben s mind a' földön az Angyaloknak és a' Szenteknek Fejének lenni megünnepelték. *Efész. 1: 7. 21. Coloss. 1: 7. 18.*

T. Miért hogy az ő születésétől mindjárt halálára még által, elhagyván egész életének viselt dolgait?

G. Mert itt csak azok adatnak minékünk előnkbe, melyek úgy tulajdoni a' mi váltásunknak, hogy annak valóságát és velejét néminémüképen magokban foglalják.

T. Miért hogy egyáltalában csak egy főval azt nem mondd, hogy meghalt; hanem a' Tifftartónak nevét-is hozzá-téved, a' ki alatt szenvedett?

G. Ez nem csak az ő viselt dolgának elhívésére tartozik; hanem hogy meg tudjuk, hogy az ő halála egybekötött volt az ő kárhoztatásával.

T. Magyarázd-meg ezt nékem világosabban.

G. A' Christus meghalt, hogy eleget tessen azért a' büntetésért, melyet mi tartoztunk volna elviseelni: és így abból minket kivenne. Minthogy pedig mi mindnyájan, a' miként hogy bűnösök vagyunk, méltók volnánk az Istennek ítéletire; tehát hogy a' mi részünket felvállalná, azt akarta, hogy a' földi Birónak tekinteti eleibe állatassék, és annak fájától kárhoztatassék; hogy az Istennek mennyei ítélő ékei előtt mi feloldoztatnánk.

T. Hísem ártatlannak mondotta őtet Pilátus: annakokáért nem kárhoztatta bűnösnek lenni? Mát. 27: 7. 14.

G. II-

II. A' HITRÖL. 15

G. Illendő dolog volt mind a' kettőz önökébe-venni : mert az ő ártatlanságáról azért tött tanubizonyságot a' Bíró, hogy bizonyos dolog legyen, hogy nem a' maga bűnéért szenvedett, hanem a' mi bűneinkért. Azonban mindazáltal éokott móddal kárhoztatik az ő mondása; hogy nyilvánóságos lenne, hogy azt az ítéletet, melyet mi érdemletünk volna, mint mi kezesünk magára vállalta, mellyel minket a' bűnnek büntetésre való köteleisége alól megfabadított.

T. Jól mondod : mert ha bűnös volna, nem volna illendő kezes, másnak büne büntetésének megfizetésére : hogy mindazonáltal az ő kárhoztatása minékünk feloldoztatásunkra lenne, fűkség volt, hogy a' gonosztévők közé fámláltságok?

G. En-is úgy értek erről.

T. Hogy megfektetett nagyobb dolog-e az, mint ha a' halálnak más valami nemével bólt volna meg?

G. Ugy vagy on bizonyára : miképen Szent Pál-is erre tanít, midőn a' fán függőről ír, hogy magára venné a' mi átkunkat, és mi abból feloldoztatnánk. Mert a' halálnak ez ne- me átokkal volt kárhoztatva. 5. Móf. 21: 7. 23. Gal. 3: 7. 13.

T. Micsoda? avagy eziránt nem báromlik-e az Isten Fiára bofúság, midőn azt mondgjuk, hogy ő átok alá volt vettetve, még az Isten előtt-is?

G. Nem femmikepen; mert azt magára fel-
vévén

mieinkért. Ugyane bíró ünnepélyesen mégis ítéletet mond felette, s ezáltal napfényre jó, hogy a megérdemlett ítélet súlyát helyettünk kezesünk gyanánt elviselte, s ez által a vádtól megmentett.

L. Jól mondtad. Mert ha bűnös lett volna, nem lett volna alkalmas kezes arra, hogy idegen bűn büntetését hordozza. Hogy pedig elítéltetése ránk nézve a szabadulást eredményezze, a gonosztevők közé kellett számíttatnia.

Gy. Így értem.

L. Többet jelent, hogy keresztre feszítettett, mint, ha más halálnem érte volna?

Gy. Mindenesetre. Pál is erre tanít, mikor azt írja, hogy a keresztre azért feszítették, hogy hordozza kárhoztatásunkat, s minket attól megszabadítana. Mert e halálnem átokkal volt sújtva. (5Móz 21,23.)

L. Hogyan? Hát nem szolgál Isten Fiának kisebbségére, ha azt mondjuk, hogy Isten színe előtt is átok alá vettetett?

Gy. Nem, mert midőn az átkot magára vette, egyszersmind megszüntette azt, s valójában

sohasem szűnt meg áldott lenni, hogy minket áldásában részesítsen.

L. Folytasd!

Gy. S amennyiben az emberi vétekre büntetés gyanánt a halál szabotott, az Isten Fia elszenvedte, s ez által le is győzte. Hogy pedig halálának valósága annál világosabb legyen, azt akarta, hogy egyéb emberek módjára koporsóba helyeztessék.

L. De úgy látszik, e győzelemből semmi haszon sem búrul ránk, ha mi is meghalunk.

Gy. Ez nem jelent semmit, mert a hívők halála most nem egyéb, mint átmenetel egy jobb életre.

L. Ebből az következik, hogy többé nem kell a haláltól úgy rettegnünk, mint valami borzasztó dologtól, de rendületlen lélekkel követnünk kell vezérünket, a Krisztust, mert amint Ő nem veszett el a halálban, minket sem enged elveszni.

Gy. Ezt kell cselekednünk.

L. Mit értesz az ő poklokra való leszállásán?

Gy. Amint Péter mondja, Ő nemcsak a közhalált szenvedett el, hanem a halál kínjait is. (ApCsel 2,24.) E kínok alatt azokat a borzasztó gyötretettségeket értem, melyek lelkére nehezettek.

16 II. A' H I T R Ö L.

vénén eltörölte: azonban pedig mind addig is nem éiint-meg áldott lenni, hogy minket az ő áldásával megöntözne.

T. Menny tovább ebben.

G. Mivelhogy a' halál, büntetésül vala az emberen a' bünért; azt az Istennek Fia elvifelte, és elvifelvén meggyőzte. Es hogy jobban kinyilatkoznék, hogy igaz halállal holt-meg, azt akarta, hogy a' koporsóba helyeztessék, mint éiintén egyéb emberek.

T. De e' győzelemből mi reánk semmi bajom nem térül; mert mi-is mindazáltal tsak meghalunk?

G. Semmit sem ellenkezik; mert nem egyéb a' hiveknek halálók, hanem jobb életre való által-menetelek.

T. Tehát innét a' következik, hogy a' haláltól többé nem kell rettegnünk, mintha rettenetes volna a' halál; hanem bátor elmével kell követnünk a' mi Hadnagyunkat, a' Cbristust: a' ki minthogy a' halálban nem maradt; úgy minket-is nem hágy elvefennünk, a' halálban maradnunk?

G. Ugy kell bizony minékünk tselekednünk.

T. Mitsoda értelme vagyon az ő poklokra való alá fállásának?

G. Hogy ő nem tsak közönfészes halált szenvedett, minémü a' léleknek a' testtől való elválása; hanem még a' halálnak fájdalmait-is, a' mint Szent Péter Éöl, *Tel. 2: v. 24.* Melly nevezeten értem azt a' rettenetes 's iörtőztató éorongatást, melyekkel az ő lelke éorongattatott.

T. Mu-

II. A' H I T R Ö L.

19

T. *Mutasd-meg nékem e' dolognak okát és módját.*

G. Mert hogy a' bűnösökért eleget tenne, az Istennek ítélő ézéke eleibe magát elő-állatta, és e' ézorongattatással az ő lelki-isméretinek gyötretetni ke lett, mintha az Istenből elhagyatott volna, sőt mintha az Isten önékie ellenfele volna. E' ézorongattatásokban vala, midőn az Atyához felkálta: *Én Istenem, én Istenem! miért hagytál el engemet.* Mát. 27: 46.

T. *Annakokáért volt-e az Atya ő hozzá ellenségesképen?*

G. Semmiképen nem; hanem azt a' kemény ítéletet gyakorlotta ő ellene, hogy bételnék a' mi megmondottat Ésaiás Próféta által: *Ő megverettetett az Isten kezétől a' mi bűneinkért; megsebesítettett a' mi álnokságinkért.* És. 53: 4, 5.

T. *De mivelhogy ő Isten légyen, hogyhogy vétetett-környül olyan félelemmel, mintha elhagyattatott volna az Istenből?*

G. Így kell erről értenünk: hogy az ő emberi természetének indulatya érintett oly végső éükségre jutott volt: melly hogy meglenne, egykevé ideig eltitkolódott az ő Istenfele; azaz, az ő erejét ki nem mutattya vala.

T. *Miképen lehetett mindazonáltal vífontag az, hogy a' Chrístus, ki e' világnak idveffége, e' kárhóztatásnak alája-vetteffége?*

G. Nem úgy vette azt magára, hogy az a-latt maradna. Mert úgy vétetett-környül azokól a' félelmektől, (a' mint fellyebb jelentém),
hogy

L. Mondd el Krisztus szenvedéseinek okát és módját!

Gy. Midőn Isten ítélőszéke elé állott, hogy a bűnösökért eleget tegyen, ama borzasztó kétségnek kellett gyötörni lelkét, hogy Isten Őt elhagyta, sőt ellene fordult. E lelki kínokban kiáltotta fel az Atyához:

„Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engemet?” (Mt 27,46.)

L. Tehát haragudott rá az Atya?

Gy. Semmi esetre. De e szigort azért alkalmazta vele szemben, hogy beteljesedjék, ami megjelentetett Ésaiás által: „Megsebesítettett álnokságainkért, megrontatott bűneinkért”.

L. De ha Isten volt, hogy retteggetett attól, hogy Isten elhagyja?

Gy. Azt kell gondolnunk, hogy ember voltának érzése mondatta vele e szavakat. S hogy ez megtörténhessék, rövid időre isteni mivolta elgyengült, azaz nem fejté ki erejét.

L. De hogyan történetetett, hogy Krisztus, a világ üdvössége, ily ítélet alá vettetett?

Gy. Nem úgy vette ezt az ítéletet, hogy alatta is maradjon. Mert az említett félelem csak úgy fogta el, hogy kétségbe nem ejthette, sőt küzdött a pokol hatalmával, megtörte azt, és lába alá vetette.

L. Ebből látjuk, hogy minő különbség van azon lelkiismereti kínok között, melyeket Ő szenvedett el, s azok között, melyek a bűnösöket gyötrik, kiket a haragvó Isten karja üldöz. Mert ami Krisztus kínjában mulandó volt, az emezekében örök, s ami Krisztusében csak sértő fullánk, az emezekében halálos fegyver, hogy úgy szóljak, szívük keresztiültetésére.

Gy. Igen, mert Isten Fia a legborzasztóbb kínok között sem szűnt meg reménykedni az Atyában. De a bűnösök, kiket Isten ítélete sújt, kétségbeesésbe zuhannak, zúgolódnak ellene, sőt nem áttallják nyíltan káromolni.

L. Ebből ugyebár megtudhatjuk, hogy Krisztus halála mily gyümölcsöt termett a hívő számára?

Gy. Igen. Először látjuk, hogy e halál áldozat, mellyel Istent engesztelte ki bűneinkért s az Ő haragját csillapította le, s vele minket megbékéltetett. Aztán látjuk, hogy vére oly fürdő, mely lelkünket minden szennytől megtisztítja, s végül látjuk, hogy e halál törölte el bűneink emlékezetét, hogy többé Isten szeme elé ne kerüljenek, s így a kötelezvénny, mely ellenünk Isten kezében volt, megsemmisült.

hogy azokról telleyeségre el nem nyomattott; de sőt inkább tufakodott a' pokolnak hatalmával, és azt maga alá hódoltatta 's elrögtotta.

T. Innen vesszük észünkbe, mit különböz a' lelki-ismeretnek törődése, mellyet elfenyvedett, attól a' gyötrelmetől, mellyel gyötretettnek a' bűnösök, kiket a' megharagutt Istennek keze nyom és üldöz. Mert a' mi a' Christusban ideig-való volt, azokban örökké-való: és a' mi a' Christusniak csak-fentén fullánk helyett volt az ő sértésére, azokban halálos kard az ő fivérek megsebesítésére; hogy így álljak.

G. Ugy vagyon; mert ámbár ily zörongatásokkal vértetett légyenis környül az Isten Fia; mindazáltal nem éunt volt meg az Atyában remélni. De az Istennek ítéleti kerint elkarhozott bűnösök kétségbe esnek, zúgolódnak ő ellene, és nyilván-való kárkodásra fokadnak-ki.

T. Innét kihozhatjuk-e, mitsoda gyümölcsöt vehetnek ezekbe a' hűvek a' Christus halálából?

G. Igen-is. Legelsőben pedig látjuk, hogy a' Christus halála oly áldozat, mellyel a' mi bűneinket Isten előtt eltörölte: és így az Istennek haragját megengedtelvén, minket ő véle kegyelembe hozott. Másodszor, hogy az ő vére oly mosódás, mellyel a' mi lelkeink minden rütségokból megmosíttatnak. Utólszor: hogy a' mi bűneinknek emekete eltöröltetett, hogy soha Isten eleibe ne mennek: és így bémázolattott és eltöröltetett az a' kézírás, melly alatt tartatunk vala mint bűnösök vagy büntetésre kötelesek.

T. Több

II. A' HITRÖL. 19.

T. Több bafnunk nintsen-e minékünk imét?

G. Igen-is vagyom. Mert mivelhogy mi a' Christushnak igaz tagjai vagyunk; tehát az ő jótéteményéből a' mi ő emberünk megfeszített: a' bűnnek teste ártórtóztatott; hogy többé ne uralkodjanak a' bennünk a' megvezett testnek kívánságai.

T. Menny odább a' többiben.

G. Következik ez: Harmad napon hallottai-ból feltámadott. Mellyel a' bűnön és halálom magát győzedelmesnek lenni megmutatta. Mert az ő feltámadásával a' halált elnyelte; az ördögnek köteleit elhagatta, és minden ő hatalmát semmivé tette.

T. Hány-féle gyümölsz fármazik mi reánk ez ő Feltámadásából?

G. Három-féle. Mert az által minékünk igazság éreztetett: és a' mi jövődöbéli halhatatlanságunknak bizonyos záloga: és már most az ő erejével az életnek újságára támasztatunk fel; hogy tisztán és éntül élvén az Isten akaratjának engedelmeskedgyünk. Róm. 4: 25. és 6: 4. 1 Kór. 15: 22.

T. Mennyünk a' többire.

G. Felméne mennyégbe.

T. De úgy ment-e fel a' mennybe, hogy többé ne legyen e' földön?

G. Ugy vagyom. Mert minckutánna mind azokat elvégezte, mellyeket az Atya ő reá bízott vala, és a' mellyek a' mi idvességünkre tartozzanak; nem hiúság volt, hogy tovább e' földön járjon.

T. Mi-

L. Más haszna nincs Krisztus halálának?

Gy. De van. Mert e halál következtében leszünk valóban mintegy Krisztus tagjaivá, ez által feszítjük keresztre ő emberünket, ez öli meg a bűnnek testét, hogy többé ne uralkodjanak bennünk a test gonosz kívánságai.

L. Folytasd!

Gy. Következik harmadszor, hogy feltámadt a halálból. Ezáltal megmutatatta, hogy Ő a bűnnek s halálnak legyőzője. Mert feltámadásával a halált megszüntette, az ördög láncait szét tépte s annak egész hatalmát semmivé tette.

L. Hányszoros haszna van ránk nézve feltámadásának?

Gy. Háromszoros. Az első az, hogy feltámadása által nekünk tökéletes megigazulást szerzett. (Róm 4,24.) Második hasznunk az, hogy feltámadása biztos zálog arra, hogy egyszer mi is feltámadunk dicsőséges halhatatlanságra. (1Kor 15.) Harmadik hasznunk az, hogy e feltámadás által mi is feltámadunk már most új, tiszta és szent életre, Isten parancsainak követésére.

L. Menjünk tovább!

Gy. Felment a mennyekbe.

L. Úgy felment, hogy többé nincs a földön?

Gy. Ugy. Mert miután minden tisztjét teljesítette, mit az Atya rábízott, s a mi üdvösségünkre szolgált, nem volt szükség többé a földön járnia.

L. Mily javak hárulnak ránk Krisztus mennybemeneteléből?

Gy. Kettős hasznunk van belőle. Krisztus az égbe a mi nevünkben ment, amint a földre is értünk jött, s ezáltal az égbe vezető utat előtünk megnyitotta, hogy az ajtó, melyet bűneink miatt Isten bezárt előttünk, újra felnyíljk. Isten előtt pedig közbenjárónk s védelmezőnk gyanánt jelenik meg.

L. De hát Krisztus mennybemenetelével örökre elvált tőlünk?

Gy. Nem. Sőt ellenkezőleg, azt mondta, hogy velünk lesz a világ végéig.

L. Testi értelemben kell-e venni, hogy velünk lakozik?

Gy. Nem. Mert más az Ő teste, mely az égbe emeltetett, s más ereje, mely mindenekre kiöntetik.

L. Mit értesz azon, hogy az Atyának jobbjára ült?

Gy. E szavak azt jelentik, hogy Isten az ég és föld felett való uralkodással s mindeneknek igazgatásával Krisztust bízta meg.

L. Mit jelent Isten jobb keze, s hogy Ő e jobb felől ül?

Gy. A hasonlat a fejedelmekről van véve, kik jobb kezük felől helyetteseiket szokták ültetni.

20

II. A' H I T R Ö L.

T. Mitsoda jót vékef az ő Mennybe felmeneteliből?

G. Kettő ennek az ő gyümöltse. Először: mert a' minthogy a' Christus a' mi képünkben ment-bé mennybe, miképen hogy mi érettünk állott-is le a' földre; úgy annak ajtaját minékünk nyitotta-meg: úgy hogy immár nyitva vagyon minékünk annak ajtaja, melly a' mi bűneink miá ezeltött bezárolva vala. Másodszor: mert az Isten előtt mi érettünk úgy jelent-meg, mint Közbenjáró és Szóelőló.

T. A' Christus a' mennyégbe felmenvén, úgy távozott-e el mi tőlünk, hogy immár semmiképen nintsen többé mivelünk?

G. Nem úgy. Mert másképen ment-fel a' mennyégbe, igérvén hogy mivelünk lézen világ végzetig. Mát. 28: 20.

T. Hogy pedig mivelünk lakik, az ő testének jelen-voltáról kell-e érteniünk?

G. Nem úgy; mert más az ő testének tekinteti, melly a' mennybe felviretet; más erejének-is oka, melly mindenüvé kiélefedett és kiterjedett. Luk. 24: 51. Tsel. 1: 11.

T. Mitsoda értelemmel mondod, hogy az Atyának jobb karjára ült?

G. Ezek a' befeédek azt téik, hogy az Atya önékie adta a' mennynek és a' földnek birodalmát; hogy ő mindeneket igazgasson. Mát. 28: 18.

T. Mit

T. Mit tért en az Isten Jobb-karja? és mit jelent az Ülés-is?

G. A' Fejedelmektől vétetett hasonlatosság, a' kik jobb-kezek felől fokták ültetni azokat, kikre az ömagok dolgokat bízák.

T. Nem egyebet értek tébát ezen, hanem tsak azt a' mit Sz. Pál mond: hogy, a' *Christus az An. afenteg háznak Fejévé tétetett, és minden Fejedelemségeknek felette felemeltetett, nevet nyert, melly minden név felett való név?* Ef. 1: 22. Filip. 2: 9.

G. Ugy vagyon.

T. Mennyünk által másokra.

G. Onnan léken eljövendő ítélni eleveneket és hólrakat. Melly befédnek ez értelme: hogy olly nyilvánágoon jö-el a' mennyégből e' világnak megítélésére; mint fokaktól láttatott mennyébe felmennni. Iel. 1: 11.

T. Holott az ítéletnek napja nem léken elébb, hanem e' világnak végén; hogy mondod tébát, hogy akkor némelyek az emberek között élnek: holott elvégeztetett dolog, hogy mindenenek egyfő meghallyanak.

Sid. 9: 27.

G. E' kérdést megfejti Szent Pál, midőn azt mondgya, hogy azok a' kik elevenen fennmaradnak, hirtelenséggel való elváltozással megújítatnak; hogy eltöröltervén a' testnek romlottsága, romolhatatlanságot öltözzenek fel. 1 Kór. 15: 50. 1 Theff. 4: 17.

T. Te azért e' változást úgy érted, hogy halál gyanánt léken azoknak; tudnillik az első

L. Tébat úgy érted, mint Pál apostol előadja, hogy ti. Krisztus az egyház fejévé tétetett, minden királyok fölé emeltetett s nyert oly méltóságot, mely minden méltóság felett való. (Fil 2,9.)

Gy. Igen.

L. Mennyünk tovább!

Gy. S onnan eljövendő ítélni eleveneket és holtakat. E szavaknak az az értelmük, hogy amint a tanítványok látták Őt égbe emelkedni, úgy ismét eljön ítéletre.

L. Ha az ítélet napja a világ vége előtt meg nem lesz, hogy mondod azt, hogy az emberek közül még némelyek élnek; hiszen mindenkinek meg kell egyszer bálnia?

Gy. E kérdésre megfelelt Pál, mikor azt állítja, hogy azok, akik még élnek az ítélet idején, hirtelen való változással megújodnak, s levétvén testük rothadandóságát, felöltözik a rothadatlanságot. (1Kor 15.)

L. Tébat azt gondolod, ugye, hogy e változás rájuk nézve olyan lesz, mint a halál, mert előző természetük végét s az új élet kezdetét fogja jelenteni?

Gy. Azt gondolom.

L. Örül-e lelkünk valamennyire azon, hogy Krisztus a világ bírójaként jön el?

Gy. Igen, örvend; mert tudjuk, hogy csak üdvösségünkre jó.

L. Nem illik bát félünk ez ítélettől, hogy ránk nézve borzasztó lesz.

Gy. A legkevésbé sem. Hiszen csak az Ő ítélő-széke elé kell állnunk, aki nekünk oltalmazónk, s aki ügyünket kezébe vette.

L. Térjünk át a harmadik részre.

Gy. Hiszek a Szentlélekben.

L. Miért szükséges nekünk, a Szentlélekben való hit?

Gy. Azért, mert ezáltal tudjuk meg, hogy amint Isten megváltott és megtartott Fia által, úgy a Szentlélek által tesz minket e megváltás és üdv részeseivé.

L. Hogyan?

Gy. Ha Krisztus vére megtisztít is, mégis szükséges, hogy a Szentlélek meghintsen azzal megtisztulásunkra.

32

II. A' HITRŐL.

első terméketnek eltöröltetése léken, és más új terméketnek kezdete?

G. En úgy értem.

T. A' mi lelkünk-isméreti véfen-e magának valami örömet innét, hogy a' Christus e' világnak ítélő Bírója léken egyker?

G. Véken bizonyára, még pedig kiváltképen való örömmöt. Mert minden bizonynyal tudgyuk, hogy csak egyedül a' mi idvességünkre jó-e.

T. Nem illik tehát mi hozzáunk, hogy ettől az ítélettől féllünk, hogy irtózást és ifonyodást ferezzen mi bennünk?

G. Nem bizonyára: mert egyedül csak annak az Itélő bírónak féki eleibe állunk, a' ki a' mi Szószólónk, és a' ki minket az ő hűlége és oltalma alá vött.

T. Szállunk-le már a' Harmadik Réfere.

G. Az vagyon a' Szent Lélek Istenben való hitől.

T. Mit hafnál ez minékünk?

G. Ez erre tölöz, hogy megtudgyuk, hogy az Isten a' miként minket az ő Fia által megváltott és megtartott; úgy a' Szent Lélek által minket rézfekké tézen ebben a' váltságban és idvességben.

T. Mimódon?

G. A' miképen-hogy megtrifittatásunk vagyon a' Christus véreben; úgy fűkléges dollog, hogy azzal a' mi lelkünk-isméreti meghintettség, e' végre, hogy megmosattatatlék. 1 Pétr. 1: 2. 1 Ján. 1: 7.

T. Ez

*T. Ez világosabb magyarázat nélkül
fűlköködik.*

G. Azt értem, hogy az Istennek Lelke, mi-
dön a' mi Éveinkben lakik, azt tselekezi, hogy
a' Christus erejét érezzük. Róm. 8: 11. Mert
a' Christusnak jótéteményét hogy elménkkel
megfoghassuk, az a' Szent Léleknek világosi-
tasából lézen; az ő jóvallásából lézen pedig,
hogy a' mi Éveink megpertséltessenek. Ef.
1: 13. Továbbá, tsak ő egyedül ad helyet
azoknak mi bennünk. Ujja-ül minket: és
azt tselekezi, hogy új teremtetett állatok lé-
gyünk. Annakfelette, a' melly ajándékok
adatnak minékünk a' Christusban, mind azo-
kat a' Szent Lélek erejéből véssük-el.

T. Menjünk tovább.

G. Következik a' Negyedik Réf, a' melly-
ben-vallyuk, hogy hívjük a' közönséges A-
nyafeütegyházat.

T. Mitsoda az Anyafeütegyház?

G. A' híveknek teste és társasága, kiket
Isten az örök életre eleve elrendelt.

*T. Ez a' Réf fűküses-e minékünk az
elbivésre?*

G. Igen-is; ha azt nem akarjuk tselekedni,
hogy a' Christus halála hijába-való légyen; és
mind azok semmire valók, valamelyek eddig
kijelentettek. Mert mindeneknek ez amaz
egy gyümöltse, hogy Anyafeütegyház lé-
gyen.

B

T. Ugy

L. Magyarázd meg világosabban!

Gy. Azt gondolom, hogy a Szentlélek, míg
szívünkben székel, Krisztus hatalmát érezteti
velünk. Mert a Szentlélek megvilágosítása által
történik, hogy értelmünkkel Krisztus jótétemé-
nyeit megfoghathatjuk, a Szentlélek vési be azokat
szívünkbe, s egyedül a Szentlélek ad nekik
bennünk helyet. Újjászüli, új teremtmények-
ké tesz. Tehát mindazon ajándékokat, melyek
Krisztus által részünk-ké lesznek, a Szentlélek
ereje által vesszük.

L. Menjünk tovább!

Gy. Következik a negyedik rész, melyben azt
valljuk, hogy hiszünk egy közönséges anya-
szentegyházban.

L. Mi az egyház?

Gy. Azon hívők testülete és társasága, akiket
Isten az örök életre eleve elrendelt.

L. Ezt a cikket is binnünk kell?

Gy. Bizonyára, mert különben Krisztus halá-
lát haszontalanná s mindazt semmivé tesszük,
amiről eddig beszéltünk. Mert ez az eddig
tárgyalt hitigazságoknak következménye.

L. Ugyebár úgy érted, hogy mindeddig az üdvösség eredetéről beszéltünk, annak alapját mutattuk meg, midőn azt mondtuk, hogy minket Isten Krisztus érdeméért és közbenjárására, szerelmébe fogadott, s hogy e kegyelmet bennünk Szentleke erejével megerősíti. Az egyház által pedig e dolgok következménye nyilvánvalóbb lesz, hogy hitünk valóságon épülve annál szilárdabb legyen.

Gy. Úgy van.

L. Miért mondd az egyházat szentnek?

Gy. Mivel Isten azt, akit elválasztott, megigazítja, szentté, ártatlan életűvé teszi, hogy benne dicsősége tündököljön. Ezt akarja Pál is, midőn figyelmeztet, hogy Krisztus az egyházat, melyet megváltott, megszentelte, s dicsőségesé, mocsoktalanná tette.

L. Mit jelent a közönséges vagy katolikus elnevezés?

Gy. Azt jelenti, hogy amint minden hívőknek egy a feje, úgy egy testté is kell forradniuk, hogy az egész földön csak egy egyház legyen.

L. Mit jelent az, amit folytatólag a szentek egysége felől mondtál?

24

II. A' H I T R Ő L.

T. Úgy érted tehát ezt, hogy az idveségnek okáról fölöttáld eddig, és annak fundamentumát mutattad meg, midőn azt magyaráznád meg, hogy a' Christus érdeméért és esedezéseért vétettünk mi Istentől az ő-maga szerelmébe: és ez a' kegyelem a' Léleknek erejével erősítették meg mi bennünk. Mostan pedig mid.ezeknek gyümölcset magyarázod meg; hogy annál bizonyosabban tessék ki a' dologból a' hit?

G. Úgy vagyon.

T. Az Anyaistentegyházat mitsoda értelem-ben mondd szentnek?

G. Mert a' kiket elválasztott az Isten, azokat megigazította, Róm. 8: 30. a' éntségre és az életnek ártatlanságára megújította, hogy az övéiben tündököllyék az ő dicsősége. És ez az, a' mit Szent Pál akar, midőn azt tanította, hogy a' Christus a' melly Anyaistentegyházat megváltott, tehát megszentelte, hogy dicsőséges és minden mocsoktól tiszta legyen. Ef. 5: 25.

T. Mire való ez a' fő: Közönséges?

G. Ezzel arra tanítottunk, hogy a' mint-hogy egy minden híveknek az ő fejek; úgy szükséges dolog, hogy mindenek egy testté legyenek, hogy csak egy legyen az egész világon elterjedett Anyaistentegyház, s nem több. Ef. 4: 15. 1 Kór. 12: 12.

T. Mit téken a' Szenteknek egysége, melly mindjáraft ennek utánna tételik?

G. An-

G. Annak az egyfégnek világofabban való kirajfólasára tétetett ez ide, melly az Anyafentegyháznak tagjai között vagon. Egyfésimind azt-is jelenti, hogy valaminémü jótéteményeket nyújt az Isten az Anyafentegyháznak, azok mindeneknek közönféses javokra tartoznak; holott mindeneknek egymás között egyféségeek vagon.

T. Tökéletes-e már az a fésentség, mellyet az Anyafentegyháznak tulajdoníták?

G. Még nem, valámíg e' világón vitézkedik és hartzol az Anyafentegyház. Mert mindenkoron erőtelenségeekkel vagon környül-vétetve: és a' vétkeknek maradványitól foha tellyefséggel még nem tißtítatik, míglen az ő Fejéhez a' Christushoz, a' kitől megfenteltetik, egészen nem ragazkodik.

T. Megtudhatni 's ismérberni-e másképen ezt az Anyafentegyházat; avagy tsak akkor, mikor azt hitel bifékük?

G. Vagon ugyan látható Anyafentegyház-is, mellyet minékünk bizonyos jegyekkel és jelekkel leirt Isten; de itt tulajdonképen azoknak gyülekezetekről vagon emlekezet, kiker az ő titkos elváláftásával fogadott fiakká az idvefségre. Az pedig fsemmel nem láttatik mindenkör, fem jegyekből meg nem ifmértetik.

T. Mitsoda következik ez után?

G. Hízem a' bünöknek botsánattyát.

B 2

T. Mi

Gy. Ez magyarázza meg világofabban az egyház tagjai között levő egyességet. S egyúttal ez érteti meg velünk azt is, hogy Istennek az egyházzal közlött minden jótéteménye közös haszna s üdve minden hívőnek, mert a szentek egymással közösségben vannak.

L. De tökéletes-e a szentség, mellyet az egyháznak tulajdonítasz?

Gy. Míg a világban harcol, természetesen nem, mert gyakran erőtlenségekkel kell küzdenie, s a vétkek maradványaitól mindaddig nem tisztul meg egészen, míg teljesen össze nem forr Krisztussal, fejével, ki megszenteli.

L. Megismerhetjük-e az egyházat úgy is, ha nem biszünk benne?

Gy. Istennek van ugyan látható egyháza is, mellyet Ő bizonyos ismertető jelekkel látott el; de itt voltaképpen azok gyülekezetéről van szó, kiket titkos kiválasztásával vett fel az üdvösségbe. De ezt szem teljességgel nem láthatja, jel nem mutatja.

L. Mi következik ezután?

Gy. Hiszem bűneimnek bocsánatát.

L. Mit jelent a bocsánat szó?

Gy. Hogy Isten ingyen való kegyelméből elfedezi, és nem nézi a hívők vétkei, ítélet alá nem vonja, s nem bünteti meg őket.

L. Ebből az következik, hogy mi saját elégtételünkkel meg nem szerezhjük Istentől a bűnök bocsánatát?

Gy. Nem szerezhjük meg, mert Krisztus maga fizetett meg értünk s szenvedte el a büntetést. Részünkről semmi elégtétellel sem járulhatunk Isten elé, hanem tisztán az ő végtelen jóságából ingyen vesszük ezt a jótétményt.

L. Miért helyezed a bűnök bocsánatát az egyház után?

Gy. Mivel ezt senki meg nem szerezheti, ha már előbb nem egyesült Isten népével, s a Krisztus testével való egyességet mindvégig hűséggel meg nem tartja, s így meg nem mutatja, hogy az egyháznak valóságos tagja.

L. Tehát azt állítod, hogy az egyházon kívül csak ítélet és kárhozat vár ránk?

Gy. Igen, mert azok, akik Krisztus testétől elszakadnak, s annak egységét pártoskodással rontják, az üdvösséget a legkevesbé sem várhatják, míg lázadásukban megmaradnak.

T. Mit értef a' Botsánaton?

G. Hogy az Isten az ő ingyen-való jóvóltából megengedi és megbotsattya a' híveknek az ő bűnöket, hogy ítéletbe ne hivattassanak, avagy azokért meg ne büntetteffenek.

T. Imen a' következik, hogy a' mi tulajdon elégtételünkkel semmiképen nem érdemeljük, hogy az Urtól bűneinknek valamelly bocsánattját nyerjük?

G. Igaz dolog. Mert tsak az egy Chríftus, fénvedvén-el a' büntetést, végezte-el a' mi érettünk való elégtételt. Mi reánk nézve pedig, femmi olly fizetés és adótság nintsen hátra, mellyet Istennek adnánk; hanem tsupán-tsak az ő adakozásából vettük ezt az ingyen-való jótétményt.

T. Miért téked az Anyakentegyház után mindjárt a' Bűnöknek bocsánattját?

G. Mert azt fenki nem nyeri-el, hanemha annakelőtte az Isten népével egy testté lett, és azt az egységet a' Chríftus testével mind végiglen állhatatosan megtarttya: és a' Érint tanúbizonyságot téken arról, hogy ő az Anyakentegyháznak igaz tagja.

T. Ez iránt azt állatod, hogy az Anyakentegyházon kívül tsak kárhozat és veszelelem vagyon?

G. Ugy vagyon. Mert a' kik eltávoznak a' Chríftus testétől, és pártolkodásokkal megégik annak egységét; azoknak, idvéfségek felől való minden reménségek elmettetett, vala-

valamíg olyan vízfávonásban maradnak-meg.

T. Mondd-el a' mi még bátra vagyon.

G. Hiszem a' testnek feltámadását: és az örök életet.

T. Mi végre tétetik e' Réf a' hitnek val-lás-tételébe?

G. Hogy arról megintettesünk, hogy a' mi boldogságunk nintsen a' földön helyhez-terve. Melly isméretnek két háfna vagyon: Elsőben innét arra taníttatunk, hogy mint jövevényeknek, úgy kell minékünk ezen a' világón laknunk, hogy az elköltözésről éün-telen gondolkozzunk, és ne engedgyük a' mi éiveinket földi gondolatok közzé elegyedni. Másodszor: hogy ámbár réf-kerint még mi tölünk eltiukoltatott, és a' mi fêmeink elől elrejtetett a' Christusbán nékünk adatott ke-gyelemnek gyümöltse; mindazáltal még-is ne tsüggedgyünk-el elménkben, hanem en-gedelmesen várakozzunk mind a' megjele-nésnek napjáiglan.

T. Mellyik ennek a' Feltámadásnak rendi?

G. A' kik annakeszte meghóltanak, felvé-űk ugyan-azon ő testeket, a' mellyeket vífel-tenek; de új minéműlégekkel: az-az, többé nem léűnek a' halálnak és a' romlandóságnak alája vettetve. 1 Kór. 15: 46. A' kik pedig akkor még elevenen léűnek, azokat Isten hirtelen-való elváltozással tsudalatosón fel-űkenti.

B ;

T. Köz-

L. Mondd el azt, ami még bátra van!

Gy. Hiszem a test feltámadását és az örök életet.

L. Miért foglal helyet e cikk a bitvallásban?

Gy. Ez tanít meg arra, hogy a föld ránk nézve nem a boldogság tanyája. S e tudatnak kettős haszna van ránk nézve; mert ebből tanuljuk meg, hogy e világot mintegy idegen országnak tekintsük, szüntelen a távozásra gondoljunk, s ne engedjük, hogy a földi gondok rabul ejtsék lelkünket, s ebből tanuljuk meg azt is, hogy a Krisztusban velünk közlött kegyelem gyümölcse csak azért van szemeink elől elrejtve, hogy lelkünk ne csüggedezzen, hanem hűségesen megálljunk addig a napig, mikor minden titkok felfedeztetnek.

L. Hogy történik e feltámadás?

Gy. Azik azelőtt halottak voltak, felelevenedik testük, ugyanaz, melyben éltek, de testük új tulajdonságot is vesz fel, ti. nem árt neki többé halál és rothadás. S azokat, akik még életben lesznek, Isten gyors változással csodásan felébreszti.

L. Közös feltámadás lesz kegyesekre és istentele-
nekre nézve?

Gy. Mindenek egyszerre, de nem egyformán
támadnak fel, mert némelyek üdvösségre és
boldogságra, mások halálra és rettenetes kínok-
ra támadnak fel.

L. De mért említjük csak az örök életet, a pokol-
ról említést nem tévén?

Gy. Mert itt csak arról teszünk említést, ami
a kegyes értelem vigasztalására szolgál; ezért
említjük csak azon javakat, melyeket Isten
szolgáinak készített. Tehát nem említjük, hogy
mi sors várakozik a gonoszokra, kikről tudjuk,
hogy Isten országától idegenek.

L. Mivel birtokunkban van az alap, melyre a
hitnek támaszkodnia kell, azért könnyen megállá-
píthatjuk, mi az, igaz hit.

Gy. Igen. Úgy határozhatjuk meg, hogy biztos
és szilárd ismerete Isten irántunk való atyai
jóságának, amint az evangélium által kijelenti,
hogy Atyánk s Krisztus jótéteményével szaba-
dítónk lesz.

T. Köz-e e' Feltámadás mind a' hűvekkel
's mind pedig a' hitetlenekkel?

G. Mindeneknek egy az ő feltámadások;
de különböző állapottyok. Mert némelyek
az idvességre és boldogságra támadnak-fel;
némelyek halálra és utólló nyavalyáságra.
Ján. 5: 29. Mát. 25: 53.

T. Miért tehát hogy itt egyedül-tsak az
Örök életről nagyon emlekezet; a' Po-
kolról semmi szó nints?

G. Mert itt semmi egyéb nintsen; hanem
egyedül-tsak az, a' mi a' kegyes lelkeknek
vigasztalásokra vagon, és csak azért émlél-
tatnak-elő azok a' jutalmak, a' mellyeket az
ő Éölgaínak elkészített az Ur. Annakokaért
nem teterik ide, mitsoda állapot marad azo-
kon, kiket rudunk, hogy az Isten országától
idegenek.

T. Tehát a' honnét a' fundamentomot tanul-
lyuk, a' mellyhez a' mi hitünknek támas-
kodni kell, ugyan onnét az IGAZ HIT-
NEK leírását megtudni, kéfé do-
log léfén?

G. Ugy vagon. Így kell pedig lehatároz-
nunk: hogy a' HIT nem egyéb, hanem bi-
zonyos és állhatatos ismereti az Istennek mi
hozzánk való Atyai jó tettéfének, a' mint az
Evangyéliom által a' Christus jótéteményé-
ből, minékünk Atyánknak és Megtartónk-
nak bizonyíttya lenni magát.

T. Ez

T. Ezt a' hitet magunktól gondoljuk-e,
vagy az Istentől vérfűk?

G. Az Irás azt tanítja, hogy ez az Istennek kiváltképen-való ajándéka: és a' fennmel látott's füllel hallott mindennapi próba ezt erősíti.

T. Mitsoda fennmel látott's füllel hallott próbát emlegette énnekem?

G. Ezt, hogy görömbább a' mi elménk, mintsem megfoghatná az Istennek lelki böltsességét, melly minékünk hit által jelentetik meg: és a' mi szívünk hajlandóbbak vagy a' kételkedésre, vagy a' minnen-magunkban és a' teremtetett állatokban való megvefett bizodalomra, hogy-sen mint az Istenben az önnön-magok mozdulásával megnyugodvának. Hanem a' Szent Lélek az ő megvilágosításával megfoghatókká tézen minket azoknak értésére, mellyek másképen a' mi megfoghatásúkar fokkal fellyül-haladnak: és minket bizonyos elhívésre's javallásra igazgat, megpetsételvén szívünkben az idvélségnek ígértit.

T. Mitsoda javunk kármazik minékünk eből a' hitből, midőn azt egyker elértük?

G. Az Isten előtt megigazít minket, és ezzel az igazsággal az örök életnek örökölívé tézen minket.

T. Avagy nem a' jótsелекедетеkből igazulnak-e meg az emberék, midőn keptül és ártatlanul élvén azon igyekeznek, hogy Isten előtt kedvesek legyenek?

B 4

G. Ha

L. Magunktól, vagy Istentől tudjuk-e ezt?

Gy. A Szentírás megtanít, hogy ez Isten kiváló adománya, s a tapasztalás ezt megerősíti.

L. Mi e tapasztalás?

Gy. Értelmünk durvább, mintsem Isten lelki bölcsességét, melyet velünk a hit által közöl, felfoghatná, s szíveink vagy hitetlenek, vagy hajlandóbbak arra, hogy vétkes önbizalomban, a teremtményekbe vetett téves bizakodásban nyugodjanak meg, mint Istenben, s az Ő munkájában. De a Szentlélek világosságával képessé tesz annak megértésére, ami egyébként felülmúlná értelmünket, s minket a bizonyosságban megerősít, szívünkbe bevésvén az üdvösség ígéreteit.

L. Ha egyszer megszereztük, mi hasznunk van e hitből?

Gy. Megigazít Isten előtt, s e megigazulás minket az örök élet részeseivé tesz.

L. Hogyan? Hát nem jócselekedetei igazítják meg az embert, ha szentül, ártatlanul s Isten szerint él?

Gy. Ha valaki valóban ily tökéletes volna, megérdemelné az igaz nevet, de mivel mindannyian bűnösök vagyunk s Isten előtt sok vétkekkel terheltek, másutt kell keresnünk az elégtételt, mely minket vele kiengesztelhet.

L. De hát az emberek minden cselekedete olyan utálatos és haszontalan Isten színe előtt, hogy emiatt az üdvösséget meg nem érdemlik?

Gy. Elsőben mindaz, ami saját természetünkből származik, bűnös, s következőleg Istennek nem tetszik, s ezért visszautasítja.

L. Tébát azt mondod, hogy míg újjá nem születünk, Isten lelke meg nem jobbit, addig csak vétkezzetünk, amint a rossz fa is csak rossz gyümölcsöt teremhet.

Gy. Igen, mert cselekedeteinket az emberek bárminőknek lássák is, míg a szív rossz, rossz azok is és ezt Isten bizonyára látja.

L. Ennélfogva azt állítod, hogy mi érdemeinkkel sem Isten szándékát meg nem változtathatjuk, sem irgalmát fel nem indíthatjuk. Sőt amink van s amibe kezdünk, haragja s ítélete alá esik.

39

II. A' H I T R Ö L.

G. Ha valaki olyan-igen tökéletesnek találatnék, tehát méltán igaznak ítélethetnék: de holott mi mindnyájan bűnösök vagyunk, és főképen az Isten előtt büntetésre kötelesek; másunnan kell minékünk olyan méltóságot keresnünk, melly minket ő véle övébékéltesen.

T. Elanynira semmirekellők-e az embereknek minden tselekedetek, hogy Isten előtt kegyelmet nem érdemelhetnek?

G. Legelsőben, valamelyek mi töltünk fármaznak, hogy tulajdonképen mimagunkénak mondattalanak, azok vétkesek: és így semmit egyebet nem tehetnek, hanem hogy azok az Istennek nem tetszenek, és ő azokat megveti. *Mát. 7: 18.*

T. Azt mondd azért, minekelőtte újjá nem születtetünk, és az Istennek Lelkétől újonnan nem formáltatunk, semmit egyebet nem tselekedhetünk; hanem csak vétkezzünk: valamiképen a' rossz fa csak rossz gyümölcsöt terem?

G. Teljesítséggel úgy vagy az a' dolog: mert akárminémű tekintetek legyen az emberek émei előtt a' tselekedeteknek; mindazonáltal csak rosszak, valamig a' szív gonosz, mellyet néz az Isten kiváltképen.

T. Innen azt hozod ki, hogy semmi érdemünkkel nem előzhettük meg az Istent, sem az ő jóitéményét magunkra nem húzhatjuk. Sőt inkább akarmi dolgunkhoz

II. A' HITRÖL. 31

*boz nyúljunk és kezdgyünk, az ő harag-
jának és kárbozttatásának alatta
vagyunk?*

G. Ugy értem én-is. Annakokáért tsupán tsak az ő irgalmaságából; a' mi tselekedet-
tinknek minden tekinteti kívül, a' Christus-
ban ingyen kaptsol minket magához, és in-
gyen kedvell, az ő igazságát mi helyettünk
olly kedvesen vévén, mintha tulajdon mi-
magunké volna; a' mi bűneinket pedig mi-
nékünk nem tulajdonítván. Tit. 3: 5.

T. Miképen mondod tehát, hogy hitből, hit-
tel, hit által igazulunk-meg?

G. Mert midőn hívünknek bizonyos bizo-
dalmával magunkhoz kaptsollyuk az Evan-
gyéliomnak ígéretit; ennek a' megmondott
igazságnak bírást néminémüképen elnyerjük.

T. Ezt akarod tehát mondani: a' miként
ez az igazság minékünk adatik Istentől
az Evangyéliom által, úgy a' hit-
nek általa véféük?

G. Ugy vagyom.

T. De a' mióttától fogva minket egyfer ma-
gához kaptsol az Isten, avagy nem ked-
vesek-e önéki a' mi tselekedetink, a'
mellyeket mi a' Szent Lélek igazga-
rásából tselekefünk?

G. Tetzenek ugyan Istennek; de nem a'
mimagunk méltóságának érdemből, hanem
a' mennyiben az ő jó kedvéből azokat miné-
künk méltóztattya adakozóképen.

B 6

T. Hi-

Gy. Igen. Tehát pusztán irgalomból, tetteink-
re való tekintet nélkül, ingyen kegyelméből
ölel bennünket magához Krisztusban s tart
meg magánál, Krisztus igazságát, melyet mi
elfogadunk, mienk gyanánt nézi, s bűneinket
szemünkre nem hányja.

L. Tehát miért mondod, hogy mi hit által üdvö-
züliünk?

Gy. Mert ezen megigazulás birtokába csak úgy
juthatunk el, ha szívünk teljes bizodalma-
val öleljük magunkhoz az evangélium ígéreteit.

L. Azt akarod hát mondani, hogy a megigazulást
Isten az evangélium által nyújtja, s mi hit által
vesszük?

Gy. Igen.

L. De hát ha Isten minket egyszer magához foga-
dott, cselekedeteink, melyeket a Szentlélek vezérlete
alatt bajtunk végre, Előtte nem kedvesek-e?

Gy. Tetszenek neki, mert Isten őket végtelen
jóságára méltatja, de nem azért, mivel érdemük
volna Előtte.

L. De hisz a Szentlélektől származnak, s mégsem érdemelnék meg az elfogadtatást?

Gy. Nem. Mivel gyakran beléjük vegyül a test erőtlensége, s megrontja őket.

L. Hogyan tetszhetnek bát Istennek?

Gy. Csak ha hitből származnak, azaz midőn szilárdan állunk abban a bizodalomban, hogy Isten nem a legnagyobb szigorával vizsgálja cselekedeteinket, hanem elfedezvén azoknak vétkeit és feltjait, Krisztus tisztasága által olybá veszi őket, mintha tökéletesek és hibától mentek volnának.

L. De vajon ebből azt tanuljuk-e meg, hogy a keresztyén ember, miután Isten elbírta, cselekedetei által igazul meg, vagy hogy cselekedeteivel érdemli meg, hogy Isten szeresse, kinek szerelme örök élet reánk nézve?

Gy. Nem. Ellenkezőleg, fönntartjuk azt, ami meg van írva, hogy ti. egy halandó sem igazulhat meg Isten színe előtt, s ezért kérnünk kell Őt, hogy ne hívjon minket ítéletre.

32

II. A' H I T R Ö L.

T. Hiszem mikor a' Szent Lélektől származnak, avagy nem érdemlik-e az Istennek jó kevet?

G. Nem: mert mindenkor valami kevés motsok vagy on közikben elegyedve a' testnek erőtelenségéből, a' mellyel vétkefelekké tétetnek.

T. Honnan vagy on tehát, és mimódon léfén, hogy Istennek tessenek?

G. Tsak-egyedül a' hit az, a' melly kedvességet érez azoknak: midőn bizonyoson e' bizodalomhoz támazkodunk, hogy Isten az ő legfelsőbb törvényének próba-kövére azokat nem húzza, sem az ő éorossán megvilgáló régulája ferint nem akarja azokat megitélni; hanem elfedezvén azoknak vétkeket, és motskokat a' Christus tisztaságával eltemetvén, úgy vézi azokat, mintha tellyességgel tökéletesek volnának.

T. De innét a' következik-e, hogy tselekedetéből igazul-meg a' keresztyén ember, minekutánna Istentől elbivattott: avagy tselekedetinek érdemével érié azt el, hogy Isten ötét fereffe; kinek fereteti minékünk örök életünk?

G. Nem az következik: sötinkább tartasuk meg azt a' mi megirattott, Tsak egy ember-is nem igazulhat-meg Isten előtt: mellyre nézve kérjük Istenünket, hogy ítéletbe ne álllyon mivelünk. Solt. 143: 2.

T. Mind-

T. Mindazonáltal azért nem ítéljük hasonlatosoknak a' bűveknek jócselekedeteket?

G. Nem semmiképen. Mert nem hiába ígér Isten azoknak jutalmat mind e' világon 's mind a' jövődő életben. De ez a' jutalom éärmazik az Istennek ingyen-való szeretetiből, mintegy kútföböl: mert ő minket legelsőben fiaivá fogad; azután eltemetvén a' mi vérkeinknek emlékezetit, mellyek mi belőlünk jönnek-ki, kegyelmével megkoronáz minket.

T. De a' jó cselekedetektől elkafaktathatik-e úgy ez az igazság, hogy a' kinél ez van, amazon, amazok nélkül üres legyen?

G. Az semmiképen nem lehet: mert midőn a' Christust hitnek általa vééljük, minéműnek magát nekünk mutattya; ő pediglen nem-tsak a' haláltól való megszabadulást és Istennel való öëve-békélést ígéri minékünk, hanem egyérsmind a' Sz. Léleknek kegyelmét, mellyel az életnek újságára újonnan élettetünk; szükséges dolog, hogy ezek öëve-köttessefenek, hogy a' Christust önnön-magától el ne éakaféjük.

T. Innen az következik, hogy a' HIT az a' GYÖKÉR, mellyből minden jó-cselekedet éärmaznak; nem hogy elvonna minket azoknak igyekezetitől?

G. Ugy vagyón: és így az Evangyéliomnak egész tudománya e' két éakában foglal-
B-6 tatik-

L. De hát nem mondjuk-e ezzel azt, hogy a' bűvők jó cselekedetei haszontalanok?

Gy. A legkevésbé sem, mert Isten nem hiába ígér jutalmat nekik, mind ez életben, mind a' jövődőben. De e jutalom Isten ingyen való szerelméből, mint egy forrásból ered, mivel minket először fiaivá fogad, aztán eltemetvén bűneink emlékezetét, mindazt, ami tőlünk ered, kegyelemmel fogadja.

L. Elvászthatjuk-e így a jócselekedetektől a megigazulást, s lehet-e valaki egyikben gazdag, a másikban szegény?

Gy. Nem lehet. Mert ha Krisztusban hiszünk, úgy fogadjuk magunkba, amint jó. S Ő nemcsak a' haláltól való megszabadulást s az Istennel való megbékélést ígéri, hanem a' Szentlélek kegyelmét is, mely új életre szül. E két mozzanatot csak együtt lehet figyelembe vennünk, mert különben Krisztust magától vonjuk el.

L. Ebből az következik, hogy a' hit a gyökér, a jócselekedetek pedig a gyümölcsök, s így a hit a jócselekedetekben éppen nem gátol.

Gy. Bizonyára így van. Éppen ezért az evangélium tudománya két pontban foglalható össze, hitben és bűnbánatban.

L. Mi a bűnbánat?

Gy. A bűn miatt való sajnálkozás, az igazság szeretete, mely Isten félelméből származik. Ezek minket önmegtagadásra s testünk megölésére vezetnek, hogy Isten lelke vezérletére bízunk magunkat, s élünk minden cselekedetével Isten akaratát teljesítsük.

L. Ez volt a második pont, midőn fejtegetésünk kezdetén Isten helyes tiszteletét tagoltuk.

Gy. Valóban, s egyúttal azt állítottuk, hogy Isten tiszteletének igaz és törvényes szabálya az, hogy akaratának engedelmeskedjünk.

L. Miért?

Gy. Mert végül Isten helyes tiszteletének nem tarthatjuk azt, mit magunk eszeltünk ki, hanem azt, amit bölcsességével Ő szabott elénk.

L. Mit szabott elénk Isten éltünk zsinórmértékéül?

Gy. Törvényét.

34

II. A' HITRÖL

tatik-bé: A' HITBEN, és a' MEGTÉRÉS-BEN avagy Pénitenzia tartásban.

T. Mifsoda a' Megtérés, avagy Pénitenzia tartás?

G. A' bűnnek gyűlölése és nem tettésc; az igazságnak pedig Isten félelméből származott éregeti: mellyek minket épen a' mi megtagadásunkra és testünknek megöklésére viúnek; hogy arra adgyuk magunkat, hogy az Istennek Lelkétől igazgattassunk, és a' mi életünknek minden tselekedetir az ő Isteni akarattyának engedelmeségére vezérelheszünk.

T. E' vala második része annak az előtásnak, mellyet elsőben odafellyebb letévénk, midőn te az Istennek igaz tiszteletinek módgyát mutatnád-meg?

G. Igaz dolog: és egykersmind hozzá adtam vala ezt, hogy ez az Isten tiszteletinek igaz és rend-érint való régulája, hogy az ő akarattyának engedelmeskedgyünk.

T. Minódon úgy?

G. Mivel az Isten azt a' tiszteletet javallya végtére, mellyet nem magunk költötünk; hanem a' mellyet ő szabad akarattyá érint előnkbe irt.

T. Az életnek mellyik réguláját tette minékünk előnkbe?

G. Az ő Törvényét.

III. A'

III. A' TÖRVÉNYRÖL.

az-az:

AZ ISTENNEK TÍZ PARANTSOLATTYARÓL.

T. Mit foglal-bé magába ez a' Törvény?

G. Két részekből áll: melynek elsője négy parantsolatokat foglal-bé; másik hatot. És így tíz Parantsolatokból áll az egész Törvény.

T. Kísoda ferzö oka ez előfásnak?

G. Önnön-maga az Isten, a' ki a' két táblára leiratott Törvényt Mósesnek adta, és gyakorta bizonságot tött arról, hogy tíz igékbe foglaltatott-bé. 2 Móf. 24: 12. 32: 15. 34: 1. 4 Móf. 4: 13. 10: 4.

T. Mellyik az Első Táblának tzéllja és erősege?

G. Az Istenhez való kegyeségnek tizei.

T. Hát a' Másodiknak?

G. Miképen kellefsék az emberekkel tselednünk: és mivel tartozunk önékik.

T. Mondd-el az Első Parantsolatot.

G. Halld-meg Izraél: En vagyok a' te Urad Istened, ki kihoztalak tégedet Egyiptomnak földéből a' Éolgalatnak házából: Ne legyenek tenéked én előtttem idegen Isteneid. 2 Móf. 20: 2. 5 Móf. 5: 6.

T. Mondd-meg e' főknak értelmét.

G. Legelsőben-is mindjárt mintegy előjáró bekédélél az egész Törvényre. Mert midőn Jehovának nevezi magát, olly hatalmat és méltóságot tulajdonít magának, mellyel

B 7

min-

A TÖRVÉNY.

L. Mi van e törvényben megírva?

Gy. Két részből áll. Első részében négy parancs van, másodikban hat. Így hát az egész törvény tíz parancsból áll.

L. Ki e felosztás szerzője?

Gy. Maga Isten, Ki Mózesnek két megírt táblát adott és gyakran mondta, hogy a tízparancsolat e két táblára van följegyezve.

L. Mi az első tábla tartalma?

Gy. Isten iránt való kötelességeink.

L. S a másodiké?

Gy. Hogyan kell viselkednünk embertársainkkal szemben s mivel tartozunk nékik.

L. Mondd el az első parantsolatot!

Gy. Én vagyok a te Jehova Istened, ki Egyiptomnak földéből, a szolgálatnak házából kihoztalak tégedet: ne legyenek néked énelőttem idegen isteneid.

L. Magyarázd meg e szavak értelmét.

Gy. Elsősorban mintegy bevezetést ad Isten a törvényhez, mert midőn Jehovának nevezi magát, a parancsolás jogát Magának tartja fönn. Másodsorban azt mondja, hogy Ő Istenünk, hogy ezáltal törvénye kedves legyen előttünk. Tehát annyit jelentenek e szavak, mintha megtartónknak nevezné magát.

Mert ha bennünket ily jótéteményre méltat, viszont illendő, hogy mi is engedelmes népe legyünk.

L. De amit folytatólag a szabadulásról s az egyiptomi szolgaság jármának széttözúsásáról mond, vajon nem Izrael népére és pedig kizárólag nem e népre vonatkozik-e?

Gy. Testi értelemben igen. De van a szabadulásnak más módja is, mely egyformán vonatkozik minden emberre. Mert minket mindnyájunkat a bűn lelki szolgaságából s az ördög zsarnokságából menté meg.

L. Miért emlékezik meg e dologról törvénye bevezetésében?

Gy. Tudunkra adja ezáltal, hogy a legnagyobb hálátlanság terhe nyom, ha iránta teljes engedelmességgel nem viseltetünk.

L. Mit kíván ezen első pontban tőlünk?

Gy. Hogy a tiszteletet, mellyel Neki tartozunk, teljességgel

36 III. A' TÖRVÉNYRŐL.

mindennek parantsol. Továbbá: hogy az ő Törvényének mi előttünk kedveséget érezen, hozzá-adgya ezt, hogy ő mi Istenünk. Mert annyit ténnek ezek a' beédek, mintha a' mi Megtartónknak mondaná magát. Mivel pedig erre a' jótéteményére minket méltóztat, illendő dolog, hogy mi-is viszontagsággal mi-magunkat engedelmes népének murassuk-meg.

T. De mivelhogy a' Megszabadulásról és az Egyiptombéli szolgálatnak elromlott igájáról szól; talán ez csak-egyedül az Izrael népére tartozik kiváltképen?

G. Ugy vagyon a' tselekedetre nézve; de a' szabadulásnak más neme-is vagyon, melly minden emberekre egyaránt tartozik. Mert minket mindnyájan a' bűnnek lelki szolgálatya és az ördögnek kegyetlenkedése alól megmentett, és magájévé tett.

T. Miért emlékezik arról a' dologról, hollott az ő maga Törvényéről akart fölani?

G. Hogy minket arról megintene, hogy feletle-igen háládatlanok lennénk; ha minnen-magunkat egészen az ő-hozzá való engedelmeskedésre nem adnók.

T. Mit kíván pedig Isten az első ígétskében?

G. Hogy az ő tiszteletit egyedül-csak önékie tulajdonítsuk: és annak semmi részét más-
füva-ne ruházzuk.

T.Mel.

III. A' TÖRVENYRÖL. 37

T. *Mellyik az az ő tulajdon tiszteleti, melyet nem szabad másorá által-vimünk 's ruháznunk?*

G. Ez, hogy ötet imádjuk, ő benne helyheztesük a' mi bizodalmunkat, ötet hívjuk segítségül, és mindeneket tsak-egyedül önékie adgyunk, valamelyek az ő felléges-vóltára tartoznak.

T. *Mire tétetett hozzá ez az ige: Én előtttem, avagy az én ortzám 's bekintetem előtt?*

G. Mivelhogy nintsen femmi-is úgy elrejtve, a' mit ő nem tudna, és hogy minden titkos gondolatoknak megülmérője és Itélő-birája; tehát jelenti ezzel, hogy nem-tsak a' külső vallás-ételnek tiszteletit kívánja; hanem a' éivnek valóságos kegyefségét.

T. *Memyük-által a' Második Parancsolatra.*

G. Ne tsinálj temagadnak faragott képet; sem azoknak femminemü ábrázattját ne formáld-ki, a' melyek oda-fel vannak az égben, avagy itt alatt a' földön, avagy a' föld alatt a' vizekben: Ne imádjad azokat és ne tiszteled.

T. *Egéken azt tiltta-é Isten, hogy femminemü képet ne faragjunk, se ne írjunk?*

G. Nem; hanem tsak kettőt tilt itt: hogy valami képet ne tsináljunk, vagy a' végre hogy azzal az Istent kirajjöllyuk, vagy pedig hogy ötet imádjuk.

T. *M.*

Neki adjuk, és mást ne részesítsünk az Őt illető tiszteletben.

L. *Milyen tisztelete az Istennek, melyben mást részesíteniünk nem szabad?*

Gy. Hogy Őt imádjuk, bizodalmunkat Benne helyezzük, segítségül hívjuk, s hogy végre mindent megadjunk neki, mit fensége megkíván.

L. *Mit fejez ki ez a szócska: „élőttem”?*

Gy. Mivel színe előtt semmi titokban nem maradhat, s a titkos gondolatokat is ismeri és megítéli, azt jelzi e szóval, hogy Ő nem keresi a külső tiszteletet, hanem a szív igaz kegyességét.

L. *Menjünk át a második parancsra.*

Gy. Ne csinálj magadnak faragott képet; és semmi hasonlatosságot azoknak formájára, melyek ott fenn az égben vannak, se azoknak formájára, melyek a földön itt alatt vannak, se azoknak, melyek a vizekben a föld alatt vannak. Ne hajolj meg azok előtt és ne tiszteljed azokat.

L. *Ezáltal minden festést és szoborvésést megtilt-e?*

Gy. Nem. Csak azt tiltja meg, hogy az Ő kiábrázolása vagy imádása végett csináljunk képeket

L. Miért nem szabad Istent látható képekben ki-
ábrázolni?

Gy. Mivel nincs hasonlóság közte, Aki az
örökkévaló s megfoghatatlan lélek, s a testi,
romlandó és holt alak közt.

L. Tehát azt tartod, hogy fenségéhez méltatlan
dolog Őt ily módon kiábrázolni?

Gy. Azt tartom.

L. Milyen imádást kárhoztat itt Isten?

Gy. Ha szoborhoz vagy képhez fordulunk
imánkban, azok előtt leborulunk, s térdhaj-
tással s egyéb külsőségekkel oly tiszteletet
mutatunk vele szemben, mintha Istent magát
látnánk bennük.

L. Ebből azt tanuljuk meg, hogy minden festést
és szoborvésést nem ítélnék el e szavak, de nem
szabad képet csinálnunk a célból, hogy abban Istent
imádjuk vagy tiszteljük, vagy ami ugyanaz, a ké-
pet isteni tiszteletben részesítsük, s egyúttal minden
babonát és bálványimádást megtilt e parancs.

Gy. Igen.

L. Mi célra szolgál e parancsolat?

38

III. A' TÖRVENYRŐL.

T. Miért nem szabad az Istent látható ábrá-
záttal kirajfolni?

G. Mert femmi hasonlatosság nintsen a'
között, a' ki örökkévaló és megfoghatatlan
Lélek; és a' testi, romlandó 's megholt ábrá-
zat között. 5Móf. 4: 15. Tsel. 17: 29. Rő. 1: 23.

T. Ugy itélte tehát, hogy boffúság tétetik
Isten ellen, midőn akképen kiformáltatik?

G. Ugy nagyon.

T. Mellyik neve kárhoztatik itt az
Imádásnak?

G. Midőn könyörögvén a' bálvány özlop-
hoz vagy a' képhez fordítottuk és az előtt
meghajtyuk magunkat, leestünk és leború-
lunk előtte, térdünk hajrásával avagy más
egyéb jelekkel annak tíftefséget tézünk,
mintha az Isten ott jelenené-meg magát mi-
nénkünk.

T. Nem így kell tehát ezt érteniünk, hogy
e' befédekkel egyátalljában minden kép-
írást és nyomtatást kárhoztatna Isten; ha-
nem csak-egyedül azt tilttya, hogy a' ké-
peket e' végre ne csinállyuk, hogy azokban
az Isten vagy keresztnök, vagy tífteelnök;
avagy (a' melly csak ugyan azt téfí:) ne
tífteellyük azokat az Isten tíftefségére;
avagy, valamimódon víffka ne álllyunk
azokkal babonáságra és bálvány
imádásra?

G. Ugy nagyon.

T. Mitsoda végre víffkük-tehát a'
Májdiki Parancsolatot?

G. Va-

G. Valamiképenhogy az Első Parantsolatban az Isten magát egynek mondotta, kit tisztelnünk és imádnunk kell: úgy mostan megmutattya; mellyik légyen az igaz Imádásnak módgya, mellyel minden babonáságtól és egyéb vétkes 's testi gondolatoktól eltrájt.

T. Menyünk tovább.

G. Az ő nevének megerősítettét tézi hozzá: Mert én vagyok a' te Urad Istened, erős bosszúálló Isten, ki meglátogatom az Atyáknak álnokságokat a' fiakban harmad és negyed íziglen azokban, a' kik engemet gyűlölnék.

T. Miért térsen emlekezetet az ő erősségéről?

G. Azzal azt jelenti, hogy az ő ditsőségének megoltalmazására 's egyedül-csak magájéval való tételére elégséges hatalma vagyon.

T. Mit akar azzal jelenteni, midőn magát bosszúállónak mondgya?

G. Ezt, hogy ő neki sem tárla, sem hozzá hasonló senki sem lehet. Mert miképen magát minékiünk ajándékozta az ő véghetetlen jóvóltából; úgy azt akarja, hogy mi teljességgel tsak övéi légyünk. Es ez a' mi lelkünknek tiszta füzése, hogy lelkünket nekie ajánllyuk, és ő-hozzá ragaszkodgyunk. Miképen ímnet, paráznasággal mondatnak megferteztetetni azok, kik ő tőle hamis Isteni tiszteleltre hajólnak.

T. Micsoda értelemmel mondatik ez, hogy: Megbosszúllja az Atyáknak álnokságokat a' Fiakban?

G. Ez.

Gy. Amint az előbbi parancsolatban meghagyta, hogy egyedül csak Őt kell tisztelnünk és imádnunk, úgy most megmutatja, hogy tisztelésének minő a helyes módja, s ezzel babonától, minden káros testi koholmánytól távol akar tartani.

L. Menyünk tovább.

Gy. Mintegy szentesítés gyanánt hozzácsatolja, hogy Ő a mi Jehova Istenünk, erős és bosszúálló Isten, ki megbünteti az apáknak vétkeit a fiakban harmad- és negyedíziglen, azokban, akik gyűlölik.

L. Miért említi erős voltát?

Gy. Ezzel jelzi, hogy van elég hatalma dicsősége meg őrzésére.

L. Mit akar mondani bosszúállása említésével?

Gy. Azt, hogy vele senki sem mérkőzhetik. Mert amint Ő magát végtelen jóságához képest nekünk ajándékozta, úgy azt akarja, hogy mi is egészen az övéi legyünk. Lelkünk akkor tiszta, ha neki van szentelve és teljességgel hozzá tartozik, valamint másrészt paráznaság, ha Tőle valami babonára hajlunk.

L. Mit jelent az, hogy az atyáknak vétkeit megbünteti a fiakban?

Gy. Hogy annál nagyobb félelmet keltsen bennünk, azzal fenyeget, hogy nemcsak a vétkezőket bünteti meg, hanem még magzataikat is átok alá veti.

L. De hát bozzáfér Isten igazságához, hogy valakit más bűneiért büntessen?

Gy. Ha elgondoljuk, hogy az emberi nem állapotára minő, van feleletünk a kérdésre. Mert mi természetünkönél fogva átok alatt vagyunk, s nem panaszkodhatunk Isten ellen, hogy ezen állapotunkban meghagy minket. S amint a kegyesek iránt való szerelmét megmutatja azáltal, hogy utódaikat megáldja, úgy a gonoszok iránt való haragját is megmutatja abban, hogy gyermekeiket megfosztja áldásától.

L. Folytasd!

Gy. Hogy szerető szelídségével magához hívogasson, megígéri, hogy irgalmas lesz mindazokhoz, akik szeretik és parancsolatait megtartják.

L. Isten ezáltal azt bozza tudomásunkra, hogy a kegyes ember ártatlansága az utódnak, ha istentelen is, üdvösségére szolgál.

Gy. Nem. Hanem azt, hogy a jókra irgalmaságát oly mértékben kiárasztja, hogy irántuk való szeretetből gyermekeikkel szemben is irgalmasnak mutatja magát, nemcsak a világ

G. Ezzel felelték-fok félelmet és rezketést akar önteni belénk, rettentvén minket, hogy nem-csak azokat bünteti-meg, a' kik ötet bűnökkel megbántották; hanem azoknak még maradékok-is átkozottak lennének.

T. Megegyez-e az az Istennek igazságával, hogy valakit másnak vétkeért büntessen-meg?

G. Ha meggondoljuk mitsodás az emberi nemzetnek állapotára, megvágyon a' felelet. Mert természet-érint mindnyájan átok alatt vagyunk: nem-is méltó, hogy az Isten ellen panaszkodjunk azért, hogy minket ez állapotban hagyott. Im már pedig miképen a' maga Éreketit a' hivekhez megmutattya, megáldván azoknak maradékokat; úgy az ő bozzáállását a' hitetleneken végbe-vízi, azoknak fiait az áldástól megfosztván.

T. Menny tovább.

G. Hogy minket kíváncsós nyájajassággal magához édesítsen, azt igéri, hogy ezer iziglen irgalmas legyen mindenkhez, kik ötet Éreketit, 's az ő parancsolatit megtartták.

T. Azt érti-e, hogy minden kegyes embernek ártatlansága minden maradékinak üdvösségére szolgál, ha fíntén azok hitetlenek legyenek-is?

G. Semmiképen nem úgy: hanem hogy az ő kegyelmességét mind-addig kiönti a' hivekre, hogy az ő kegyelmének ő hozzájuk való megmutatására nézve, még fiaikhoz-is azok-

III. A' TÖRVENYRÖL. 41

azoknak kegyelmes léfén; nem-tsak az ő dolgokat boldogítván e' jelenvaló életben, hanem még az ő lelkeketis megfentelvén, hogy az ő serege közzé fámálaltassanak..

T. Lám úgy tetfik, hogy e' sem tart mind örökké?

G. Ugy vagyon. Mert miképen szabad akarattján tarttya azt, hogy midőn tetfik, irgalmasnak mutatssa magát lenni még a' hitetleneknek fiaikhoz-is: így az ő kegyelmét né annyira kötötte a' hiveknek fiaikhoz, hogy azok közzül-is némelyeket, a' kiket akar, meg nem vetne, Róm. 9. úgy mérfékli mindazáltal azt, hogy nyilvánlagofon kitesék, hogy ez ígélet se nem hijába-való, se meg nem tsaló.

T. Miért hogy ezer iziglen mondgya az ő kegyelmét; a' büntetésnek ítéletiben pedig tsak három ízt nevez?

G. Ezzel jelenti, hogy sokkal hajlandóbb az engedelemre és jótéteményre, mint-sem a' büntetésre: a' mint másutt-is bizonyította, midőn a' megbotsátásra hajlandónak, a' haragra pedig kéfedelmesnek mondgya magát. 2 Móf. 34: 6. Solt. 103: 8. 145: 8.

T. Mellyik a' Harmadik Parancsolat?

G. A' te Uradnak Istenednek nevét hijába fel ne végyed.

T. Mitsoda ennek értelme?

G. Azt tiltya, hogy az Isten nevével vissza ne éllyünk; nem-tsak hamis esküvéssel, hanem

szerint tévén őket boldogokká, hanem főképp azáltal, hogy lelküket megszenteli és nyájába veszi őket.

L. De ez nem tart örökké?

Gy. Nem. Mert Isten, amint fenntartja magának azt a jogot, hogy az istentelenek gyermekeivel akkor tegyen jót, mikor akar, úgy kegyelmét sem kötötte annyira a kegyesek gyermekeihez, hogy azok közül azt ne vesse el szíve elől, akit jónak lát. Mindezt azonban úgy cselekszi, hogy ígéletét sohasem láthatjuk haszontalannak vagy alaptalannak.

L. Miért van a jók jutalmazásánál ezer nemzetségről szó, míg a bűnösök megbüntetésénél csak báromról, vagy négyről tesz említést?

Gy. Ezzel jelzi, hogy hajlandóbb szeretetre és jótéteményre, mint szigorra. Erről beszél máskor is, midőn azt mondja, hogy gyors a feledésre, késedelmes a haragra.

L. Térj át a harmadik parancsolatra.

Gy. A te Jehova Istenednek nevét hiába fel ne vedd.

L. Mit értesz ezen?

Gy. Isten tiltja nevének rossz használatát, nemcsak a hamis esküt, hanem az ok nélkül való esküdözést is.

L. Hát az esküvésben joggal használjuk Isten nevét?

Gy. Igen, midőn az igazságos okból ered. Először, ha az igazság megvédésének szempontjából történik, másodsor, ha az esküvés azért történik, hogy az emberek között a szeretet és a béke fennmaradjon.

L. De egyéb célja nincs e parancsnak, mint az oly esküdözések megszüntetése, melyek Isten nevét sértik, vagy dicsőségét kisebbítik?

Gy. Egy eset felmutatása által általános szabályra oktat minket, hogy tudniillik Isten nevét csak tisztelettel, félelemmel s dicsőítés végett vegyük szánkra. S mivel e név mindeneknél szentebb, kerülnünk kell minden oly alkalmazását, mely akár minket mutathat tiszteletleneknek vele szemben, akár másoknak ad alkalmat megvetésére.

L. Hogyan tartjuk tiszteletben Isten nevét?

Gy. Ha Istenről, munkáiról csak a legnagyobb tisztelettel beszélünk.

L. Mi következik eztán?

Gy. A szigorú záradék, hogy Isten büntetés nélkül nem hagyja, aki az Ő nevét hiába felveszi.

III. A' TÖRVÉNYRŐL.

41

hanem még esküdfég kívül való esküvéffel-is.

T. Vagy-on-e valami törvény ferint való ha-na az Isten nevének az esküvésben?

G. Felette-nagy, jelesen mikor igaz oka va-gyon: elsőben, az igazságnak megerősítéseért: másodszor, mikor oly dolog va-gyon, hogy illendő megeskünni az emberek között való ézeretnek és egyettségnek megerősítésére.

T. Nem néz-e tovább e' parantsolat, ha-nem csak az esküvésnek megtiltására, mellyel káromoltatik az Isten neve, vagy kissebbítettik annak tisztésége?

G. Ez egy dolgot itt említvén egészen arra int minket, hogy az Istennek nevét közönséges helyen soha ne említsük, hanem félelemmel és betsülettel; még pedig e' végre, hogy ditsőségese-nek lenni ismértelések. Mert mivelhogy ézentséges név az, tehát minden-módon el kell kerülnünk, hogy mi ne láttasunk azt megutálni, avagy pedig másoknak megutálásra való alkalmatosságot adni.

T. Miképen léken az?

G. Ha az Istenről és az ő munkáiról nem gondolkodunk se nem éólunk másképen, ha-nem csak az ő tiszteltségére.

T. Mi következik?

G. Az az erősítés, mellyben megmond-gya az Isten, hogy nem marad büntetetlen, valaki az Urnak nevét hiába felvézi.

T. Mi

T. Mivel másutt megmondotta, hogy a' ki az ő törvényét által-hágja, megbokfúlja; mit-soda foglaltatik-bé itt emél több?

G. Ezzel azt akarja jelenteni, mely nagyra betsüli az ő nevének ditsőségét; hogy annál inkább igyekezzünk annak megtartásában, midőn látjuk, hogy kéfé a' büntetés, a' ki azt megbetsteleníti és káromlya.

T. Menyünk a' Negyedik Parancsolatra.

G. Megemlékezzél a' Szombatnak napjáról, hogy azt megénteljed. Hat napokon munkálkodgyál és minden dolgodat elvégezzed. De a' hetedik napon a' te Uradnak Istenednek Szombattya léken: ne mívelj azon a' napon semmit, se Éolgád, se Éolgáló leányod, se ökröd, se Éamáród, sem a' jövevény, ki a' te kapuidon belől vagyon. Mert hat napokon végezte-el az Isten a' mennyet és földet, a' tengert, és ezekben lévő állatokat; de a' hetedikén megnyugott. Annakokáért megáldá a' Szombatot, és Éentül magának elékaféta.

T. Azt parantsolja-e, hogy hat napokon munkálkodgyunk, azért, hogy a' hetedikén megnyugodgyunk?

G. Nem azt egyarátyában; hanem hat napokat az embereknek munkájokra engedvén, a' hetediket kivette, hogy azt nyugalomnak napjává tegyük.

T. Mindennemű munkától megtilt-e minket é' parantsolat?

G. Ennek a' parantsolatnak kiváltképen-való

L. Ha máshol is kijelenti, hogy törvényének megsértőit meg fogja büntetni, miért hangsúlyozza itt is?

Gy. Tudtunkra akarja adni, hogy nevének dicsősége mily kedves előtte - midőn látjuk, hogy azokra, kik nevét nem tisztelik, mily büntetés váraozik, mi is buzgóbbak legyünk azzal szemben.

L. Menjünk át a negyedik parancsolatra.

Gy. Megemlékezzél a szombatnapról, hogy azt megszenteljed. Hat napokon munkálkodjál és minden dolgodat elvégezzed. Hetednapon a te Jehova Istenednek szombatja vagyon: semmi dolgot ne tégy, se te, se fiaid, se leányod, se szolgád, se szolgálóleányod, és semmi barmod, se a te jövevényed, mely a te kapud között vagyon. Mert hat napon teremtette a Jehova a mennyet és a földet, a tengert és minden azokban való állatokat és megpihent hetednapon: azért megáldotta Jehova a szombatot és megszentelte azt.

L. Azt parancsolja-e, hogy hat napon dolgozzunk, a hetedikén való nyugalom végett?

Gy. Nem, hanem hat napot emberi munkára átengedvén, a hetediket kiválasztotta, s nyugalomra jelölte ki.

L. Minden munkát megtilt-e napon?

Gy. E parancsnak sajátoságos értelme van, mert a nyugalom napjának megtartása a régi

szertartások egy részét teszi, s Krisztus eljövételével érvényét veszítette.

L. Tehát azt mondod, hogy e törvény kizárólag a zsidókra vonatkozik s ezért csak ideig való volt?

Gy. Igen, de csak szertartási részét illetően.

L. Hogyan? Hát szertartási részén kívül valami egyéb tartalma is van?

Gy. Három okból adatott.

L. Mondd el őket!

Gy. A lelki nyugalom kiabrázolására; az egyházi rend fenntartására, és a szolgák megpihentetésére.

L. Mit értesz lelki nyugalmon?

Gy. Midőn saját munkánkat abbahagyjuk, hogy Isten munkáljon bennünk.

L. Hogyan történik ez az ünneplés?

Gy. Úgy, hogy testünket keresztire feszítjük, azaz tudtára adjuk természetünknek, hogy Isten lelke kormányoz.

L. Elég, ha ez a hetedik napon történik?

Gy. Nem, mivel állandóan kell történnie, mert ha egyszer megkezdtük, folytatnunk kell egész életünkben.

44 III. A' TÖRVENYRÖL.

való és elfakasztott tekinteti vagyón. Mivel a' nyugalomnak megtartála a' régi czérémóniáknak réfe; annakokáért a' Christussal eljövételével eltöröltetett.

T. Azt mondod-e, hogy tulajdonképen e' parantsolat a' Sídókra tartozik: melyre nézve csak ideig-való volt?

G. Ugy vagyón, tudnillik a' mennyiben czérémónia volt benne.

T. Vagyon-e tehát még ebben valami, a' mi czérémónia nem volna?

G. Három okokra nézve adatott e' parantsolat.

T. Mondd-elő renddel.

G. Elsőben, adatott a' lelki nyugalomnak példázására: másodszor, az Anyaentegyházbéli Közfőéges társaságnak megtartására: harmadszor, a' szolgáknak megkönnyebbitésekre.

T. Mit értesz a' lelki nyugalmon?

G. Midőn tulajdon munkáinktól megfűnünk, hogy az Isten az ő munkáját mi bennünk elvégezze.

T. Melyik még a' megfűnésnek vagy in- neplésnek módja?

G. Ha a' mi testünket megfűzttyük: azaz, ellene-mondunk a' mimagunk elméjének, hogy az Isten Lelkétől igazgattassunk.

T. Elég-e az, hogy ezt minden hetedik napon megtselekedgyük?

G. Nem elég; hanem föntelen legyen: mert

mert midőn azt egyzser elkezdgyük, életünknek egész folyásában kell azt tsejckednünk.

T. *Miért tebát hogy ennek ért. Imére bizonyos nap rendeltetett?*

G. Nem Éükség, hogy az ábrázattal minden-módon megegyezzen a' való-ág; tsak egyezzen-meg abban, a' mennyire elég a' kiábrázolásnak módgyára.

T. *Mindazáltal még-is miért hogy inkább a' hetedik nap jelentetik, mint-sem más valamellyik?*

G. Ez a' hetedik Éam a' Szent írásban tökéletességet jelent. Annakokáért az örökkévalóságnak kifejezésére helyes Éó. Azonban aztis kifejezi, hogy ez a' lelki nyugalom ez életben tsak elkezdterik; és mind-addig tökéletesen el nem végezödik, valamíg e' világból ki nem költözünk.

T. *Mit akar az Úr azzal jelenteni, hogy az őmaga példájával serkenget minket a' nyugovásra?*

G. Mert midőn e' világnak teremtelének hat napok alatt véget vetett volna, a' hetediket az őmaga munkáinak vizsgálására rendelte. Es hogy minket erre erősebben felindíttson, a' maga példáját adgya előnkbe. Mert femmit úgy nem kell minékünk kívánnunk, mint ezt, hogy az ő képerre formáltsunk.

T. *Egymás-után füntelen következőnek kell-e lenni az Isten munkái felől való gondolatunknak; avagy pedig elég a' béd*

L. *Miért jelöl bát ki Isten batározott napot?*

Gy. Az igazságnak a kiábrázolással nem kell mindenben megegyeznie; csak annyi hasonlóság legyen, amennyi a kiábrázoláshoz megkívántatik.

L. *Miért inkább a betedik napot írja élénk Isten, mint bármely másikat?*

Gy. E szám az írásban a tökéletességet jelzi, ezért az örökkévalóság jelzésére használták. Együttal figyelmeztet minket arra, hogy a lelki nyugalom csak megkezdödik ránk nézve ezen életben, s míg e világból el nem távozunk, nem lesz tökéletes.

L. *Mit jelent az, hogy Isten a pibenésre saját példájával buzdít?*

Gy. Midőn a világ teremtelését hat nap alatt elvégezte, a hetedik napot munkáinak megfontolására fordította. Saját példáját mutatja fel, hogy annál jobban kövessük Őt. Mert nincs kívánatosabb dolog, mint hogy hasonlóké legyünk hozzá.

L. *De bát Isten munkái felett állandóan kell-e gondolkodnunk, vagy elég, ha minden hét naphól egyet erre fordítunk?*

Gy. Isten munkáinak szemlélésében minden nap gyakorolnunk kell magunkat, de, mivel oly erőtlének vagyunk, egy napot mégis különösen kijelöl Isten. S ez az egyházi rend, melyet említettem.

L. Mily rendet kell hát e napon tartani?

Gy. A nép menjen Krisztus tudománya hallgatására, közimákra, adja közös jelét hitének, vallásának.

L. Azt mondtad, hogy e parancs a szolgák megpihentetésére is szolgál. Magyarázd ezt meg bővebben!

Gy. A nyugalom napja arra szolgál, hogy azok is, akik idegen hatalom alatt állnak, egy kissé megpihenjenek. Hiszen ez is a közrend fenntartására szolgál. Ha van egy nap nyugalom, mind hozzászokik, hogy a többi idejét munkára fordítsa.

L. Lássuk, mennyire vonatkozik ránk e parancs!

Gy. A szertartási része többé nem érvényes. Mert Krisztusban annak tökéletessége már megjelent.

L. Hogyan?

Gy. Halála ereje által keresztre feszítették bennünk az ő ember s mi új életre támadunk.

bét napok közöttül egyiket arra rendelni 's fentelni?

G. Illendő dolog ugyan, hogy mi minden napon abban gyakoroljuk magunkat; mindazáltal a' mi erőtelen gyengeségünknek okáért kiváltképen tsak egy nap rendeltetik. Es ez a' Közönfeges társaság, melyet fellyebb említék.

T. Micsoda rendet kell azon a' napon tartanunk?

G. Hogy a' nép a' Christus tudományának hallgatására, a' közönfeges könyörgéseknek gyakorlására, és az ő maga hitének vallástételére egybe-gyűllyön.

T. Világosítsd-meg jobban, a' mit mondál: hogy az Isten a' főlga'knak megkönnyebbitésére-is akart nézni e' parancsolattal?

G. Hogy azoknak, a' kik más hatalma alatt vannak, valami pihenés adatnék. Es hogy ez a' Közönfeges társaságnak megtartására lenne. Mert a' holott egy nap nyugalomra rendeltetik, úgy főkerttya kiki magát a' következendő napokban lévő munkálkodásra.

T. Lássuk-meg már, miképen tartozik ez a' parancsolat mi reánk?

G. A' Czerémóniára nézve eltöröltetett; mert a' Christusban meglett ennek valósága. Koloss. 2: 17.

T. Mivédon?

G. Ekképen, mert az ő halálának erejével a' mi

a' mi ô emberünk megfeszítették, és mi az életnek új-voltára feltámadtatunk. Róm. 6:6.

T. *Mi vagyjon tehát még hátra, melly mi reánk tartozik?*

G. Hogy azokat a' fent rendeléseket el ne múlaffuk, mellyek az Anyafentegyháznak lelki társaságára tartoznak; kiváltképen pedig, hogy a' fent gyülekezeteket gyakoroljuk, az Isten beűlének hallgatására, a' titkoknak kihirdetésére, és a' kiváltképen-való könyörgéseknek végbe-vitelére, a' mint elrendeltetve lévén.

T. *Nem használ-e minékünk többet ez ábrázolás?*

G. Igen-is használ. Mert ezt az ô valóságára kell vinnünk: hogy tudnillik a' Christusbá beóltattatván, és az ô tagjai lévén, ünnünk-meg is a' mi tulajdon munkáinktól: és így az Isten igazgatása alá petsérellyük-bé mimagunkat.

T. *Mennyünk által a' Második Táblára, az Ötödik Parancsolatra.*

G. Annak kezdete ez: Tízteleyed Aryadat.

T. *Mit téken tenéked a' Tízteleznek nevezeti?*

G. Hogy emberféggel és alázatossággal engedelmelek és fôfogadók legyenek a' fiak fûléikhez, ôket fûletemmel tiszteljük; fûlégekben megsegítsék; és ô körülöttök munkálkodgyanak. Mert e' három rétekből áll az a' tisztelek, mellyel fûléinknek tartozunk.

C

T. *Menny*

L. *Mi marad hát a parancsból, ami ránk vonatkozik?*

Gy. Hogy azon szent intézményeket, mellyek az egyházak lelki rendtartását képezik, el ne hanyagoljuk, különösen pedig, hogy az istentiszteleteket látogassuk s ezeken rendeltetésünkhöz képest Isten ígését hallgassuk, a szentségekben és az ünnepélyes imádkozásokban részt vegyünk.

L. *Egyéb hasznunk nincs az előbbi szavakból?*

Gy. De igen, mert igaz értelmük mélyére kell hatnunk. Hogy ti. mi Krisztus testévé, tagjaivá lévén, elhagyjuk saját munkáinkat s adjuk magunkat Isten kormányzása alá.

L. *Térjünk át a második táblára!*

Gy. A második tábla így kezdődik: „Tiszteld atyádat és anyádat!”

L. *Mit jelent e szó: „Tiszteld!”*

Gy. Hogy a gyermekek szüleikkel szemben szerény alázatossággal, engedelemmel viseltetvén, becsüljék meg ôket, szükségükben segítsék, nekik munkálkodjanak. Mert e három kíváncsalomban benn van a tisztelek, mellyel szûleinknek tartozunk.

L. *Folytasd.*

Gy. A parancshoz ez az ígéret van fűzve: „Hogy hosszú életű légy a földön, melyet a te Jehova Istened ad neked.”

L. *Mit értesz ezen?*

Gy. Azt, hogy akik szüleikkel szemben a köteles tiszteletet megadják, Isten kegyelme folytán sokáig élnek.

L. *De ha ez az élet annyi nyomorúságot hordoz magában, miért ígéri a hosszú életet jótétemény gyanánt Isten?*

Gy. Mert az élet, ha még oly nyomorúsággal teljes is, Isten áldása a hívőkre nézve már csak azért is, mivel atyai szeretetének bizonyosága, hogy őket itt táplálja és megtartja.

L. *Következik ebből viszont, hogy akinek idő előtt távoznia kell e világból, az Isten átká alatt áll?*

Gy. Egyáltalán nem. Mivel akárhányszor azokat ragadja el idő előtt e világból Isten, akiket legjobban szeret.

L. *De ha így tesz, hogy teljesíti ígéretét?*

Gy. Ami földi jót nekünk ígér Isten, abból a szempontból kell néznünk, hogy lelkünk javára és üdvösségére szolgál-e. Mert igen fonák dolog volna, ha e gondolat nem lebegne mindig előttünk.

T. *Menny tovább.*

G. A' parantsolathoz ígéret tétetik: hogy a' te napjaid meghozzábbítraflanak a' földön, melyet a' te Urad Istened ad tenéked.

T. *Mi ennek értelme?*

G. Hogy fokáig élnek Isten kegyelméből azok, valakik fiúleiknek illendő betsületeket megadgyák.

T. *Holott ennyi nyavalyákkal teljes ez az élet; miért-hogy ennek sokáig-való fennmaradását jótétemény gyanánt ígéri az Isten minékünk?*

G. Akarmennyi nyavalyák alá legyen vetetve; mindazáltal Istennek a' hivekhez való jótéteménye, avagy csak az egy okért, hogy az ő Atyai kegyelmességének jeles bizonyosága, midőn őket itt tarttya és táplálja.

T. *Következik-e ellenben innét ez, hogy a' ki hamar és életének bizonyos ideje előtt e' világból kiragattatik, tehát Istenről megátkoztatott?*

G. Semmiképen nem. Sőtinkább gyakorta meglelén; hogy mennél inkább fizesse Isten valakit, annál hamarébb kivétezik ez életből.

T. *Ha így tselekefjék Isten, mimódon téken eleget ígéretinek?*

G. Valamelly földi jót ígér Isten minékünk, ilyen véggel kell azt elvonnunk, a' mennyiben a' mi lelkeinknek javokra és idvességünkre néznek. Mert ez igen vissza-fordúl
rendi

rendi volna életünknek, ha az elmének java mindenkor elébb-való nem lenne.

T. Mit itél azokról, kik az ő fiúleikhez engedetlenek és vakmerők?

G. Nem tsak az utolsó ítéletben büntetnek-meg; hanem itt-is az ő testeken bozékút áll az Isten: avagy mind őket eltörölven innét életeknek közép virágjában, avagy a' halálnak gyalázatos nemével megbüntetvén őket, vagy másképen.

T. Talán nevezet férint tsak a' Kánaán földéről szól ez az ígélet?

G. Ugy vagyon, a' mennyiben az Izraelitákat nézi; de e' bezed élelefebben terjed-ki mi reánk, 's úgy-is kell lenni. Mert akarmelly tartományban lakjunk, mivel az Uré az egész föld, azt minékünk adgya, hogy birjuk. Sölt. 24: 1. 85: 5. 115: 16.

T. Semmi nintsen-e hátra e' Parancsolatból?

G. Jóllehet tsak az Atyáról és az Anyáról vannak a' Éók; mindazonáltal mind azokat ide kell értenünk, kik mi előttünk járnak: mert ugyan tsak azon, az ő tiszteleteknek oka.

T. Melyik az az ő Tiszteleteknek módgya?

G. Ez, hogy az Isten őket a' tisztességnek fellyebb-való garáditsára emelte-fel. Mert sem fiúleinknek, sem a' Fejedelmeknek, sem semmi Elöljáróinknak nintsen semmi méltóságok, birodalmok és tisztességek, hanem tsak az Isten dékrétomából: mert így teremtett az Istennek, hogy ekképen rendelje-el e' világot.

C2

T. Mondá-

L. Mi lesz azokkal, akik engedetlenek szüleikkel szemben?

Gy. Nemcsak az utolsó ítéletkor bűnhődnek. De bosszút áll rajtuk Isten még itt a testben; vagy elszólítja őket éltük virágában, vagy gyalázatot, halált s egyéb szégyent bocsát reájuk.

L. Nemcsak Kánaán földjéről beszél Isten ezen ígéletben?

Gy. Amennyiben a parancsolat Izrael gyermekeihez van intézve, Kánaánról. De nekünk e beszédet tágabb értelemben kell vennünk. Istené az egész föld. Akárhon van hát lakásunk, Isten adja azt.

L. Nincs egyéb hátra a parancsolatból?

Gy. Bár csak atyáról és anyáról van szó, mégis minden feljebbvalóinkra kell azt értenünk, mert őket is tisztelnünk kell.

L. Miért?

Gy. Mivel Isten magasabb tisztességre állította őket. Mert ami tekintélye, hatalma, tisztessége csak van felettünk szüleinknek, fejedelmeknek, vagy akármely feljebbvalónknak, Isten rendeléséből származik, mivel Ő így kívánja rendezni a világot.

L. Mondd el a hatodik parancsolatot!

Gy. Ne ölj!

L. Nem tilt e parancs mást, mint a gyilkolást?

Gy. De igen. Mivel itt Isten beszél, azért nemcsak a külső cselekményekre szab törvényt, hanem a szív érzésére és pedig erre főképpen.

L. Úgy látom, azt gondolod, hogy van a gyilkosságnak valami titkos fajtája, s Isten attól tilt e itt bennünket.

Gy. A harag, gyűlölet s minden vágyódás, hogy másnak árthassunk, gyilkolás Isten színe előtt.

L. Elég, ha senkit sem üldözünk gyűlölettel?

Gy. Nem. Mert mikor Isten megítél, a gyűlöletet megtiltja, hogy felebarátunkat akármivel is megbántsuk, egyúttal kifejezést ad annak a kívánságának is, hogy minden halandót szívünkben szeressünk, s erőnkhez képest hűségesen őrizzünk s megtartsunk.

L. Térjünk át a hetedik parancsolatra.

Gy. Ne paráználkodjál!

L. Mit értesz ez alatt?

Gy. Minden paráznaság kárhozatos Isten előtt, s így ha Isten haragját nem akarjuk

50

III. A' TÖRVÉNYRÖL.

T. Mondd-el a' Hatodik Parancsolatot?

G. Ne ölj.

T. E' Parancsolat csak az öléfnak, vérontásnak 's gyilkosságnak tselekedetét tiltja-e?

G. Nem csak: mert midőn itt szól az Isten, nem csak a' külső tselekedetekről mond törvényt; hanem az elmének indulatiról-is; kiáltásként pedig az indulatokról.

T. Azt láttatol mondani, hogy vagyon valami neme a' titkos gyilkosságnak, melytől minket itt az Isten eltilt?

G. Ugy vagyon. Mert a' harag, gyűlölet, és minden ártásra-való kívánság, Isten előtt öles gyanánt tartatik.

T. Eleget tettünk-e e' Parancsolatnak, ha senkit sem gyűlölünk?

G. Nem. Mert az Úr Isten kárhoztatván a' gyűlöléget, és minket minden ártástól eltiltván, mellyel a' mi felebarátunk megsértetik, egyférszind azt jelenti, hogy megkivánnya mi tőlünk azt, hogy minden embereket tellyes szívvel szeressünk, és hűfégesen igyekezzünk az ő óltalmazásokra és megtartásokra.

T. Mellyik a' Hetedik Parancsolat?

G. Ne paráználkodjál.

T. Mondd-meg summáson értelmét?

G. Mindenféle paráznaság átkozott az Isten előtt. Minekokaért ha az Istennek haragja

ját nem akarjuk mi magunkra húzni, forgalmatolon el kell azt távoztatnunk.

T. *Nem kíván-e többet e' Parantsolat?*

G. Mindenkor meg kell tekintenünk a' Törvény kiadónak természetit; a' ki nem különképen műlatoz a' dolgokori, hanem az elemének indulatira figyelmez.

T. *Mit foglal tehát többet bé magába?*

G. Hogy a' mioltától fogván mind a' mi testünk 's mind a' mi lelkünk a' Szent Léleknek templomi, 1 Kór. 3: 16. 6: 19. tehát mind a' kettőt tizra éüzelségben tartsuk meg: és így nem tsak a' külső tzigéres véteknek eltávoztatásával légyünk ézemérmetek; hanem még éivünkkel, beéédünkkel, testünknek vífelésével és tselekedetivel-is, 2 Kór. 6: 16. Végezetre, testünk minden fajtalanságtól tizra légyen, elménk-is minden bujaságtól; hogy semmi rézünk a' éemtelenlégnek éemettyével bé ne fertéztessék.

T. *Mellyik a' Nyóltzadik Parantsolat?*

G. Ne lopj.

T. *Tsak azokat a' lopáfókat tilttya-e e' Parantsolat, melyeket emberi törvényekkel büntetnek meg; avagy továbbra-is kibát?*

G. A' lopásnak neve alatt befoglalja mind egészen azokat a' gonoz mesterfégeket, melyekben minden megsalásnak és elhitetésnek neme vagyon, valamellyekkel másnak javait horgázzuk. Itt azért arról tiltatunk, hogy

magunkra vonni, tartózkodnunk kell attól.

L. *Mást nem kíván e parantsolat?*

Gy. A törvényadó természetére mindig figyelemmel kell lennünk. Róla pedig már elmondtuk, hogy nem a külső cselekményeket, hanem a szív érzéseit tartja számon.

L. *Mit foglal hát magában a parantsolat?*

Gy. Mivel testünk és lelkünk a Szentlélek temploma, mindkettőnek tisztaságát meg kell őriznünk, s ezért nemcsak a külső vétkezéstől kell szüziesen tartózkodnunk, hanem szívünkben, szavainkban, testtartásunkban s mozgólatainkban is kerülnünk kell a bünt. Végre testünk legyen ment minden féktelenségtől, lelkünk minden szenvedélytől, úgyhogy semmi részünket se mocskolja be a szemérmetlenség szennye.

L. *Térjünk át a nyolcadik parancsra.*

Gy. Ne lopj!

L. *Csak az oly lopásokat tiltja meg e parancs, melyeket emberi törvény is büntet, vagy egyebekre is vonatkozik?*

Gy. Lopás nevezete alatt foglalja össze mindazon csalást és rászedést, mely által idegen javak birtokába jutunk. Tehát e parancsban Isten megtiltja, hogy felebarátaink javait erőszakkal vegyük birtokunkba, vagy csellel és ravaszsággal terjesszük ki rájuk hatalmunkat, megtiltja azt is, hogy akármí görbe úton kíséreljük meg elfoglalásukat.

L. Elég-e kezeinket visszatartanunk a gonosztevéől, vagy itt is ítélet alá esik a szándék?

Gy. Mindig erre kell visszatérnünk. Mivel a törvényhozó lelki lény, tehát nemcsak a külső lopást akarja meggátolni, hanem egyúttal minden tervet és törekvést is, ami másnak valami kárt okozhat, sőt még a szándékot is, hogy így testvérünk kárával ne kívánjunk gazdagodni.

L. Mit kell tennünk, hogy e parancsnak engedelmeskedjünk?

Gy. Rajta kell lennünk, hogy mindenkinek meglegyen a magáé.

L. Melyik a kilencedik parancsolat?

Gy. Ne mondj a te felebarátod ellen hamis tanúságot.

L. Csak azt tiltja-e, hogy hamisan esküdjünk a bíróság előtt, vagy általában, hogy hazudjunk felebarátaink ellen?

Gy. Egy példában van összefoglalva az az egész tan, hogy felebarátainkat hamisan ne rágalmazzuk, jó hírnevét ócsárlásunkkal és hazugságunkkal ne sértsük, s javaiban semmi kárvallást ne okozzunk neki.

52

III. A' TÖRVÉNYRŐL.

felebarátunknak javaikhoz se erőszakosan ne nyúllyunk; se tsalárdság és ravažság által azokra kezünket ne vessük; se pediglen más valamelly tekervényes úton 's módokon azoknak elfoglalására ne igyekezzünk.

T. Elég-e megtartani a' mi kezünket a' gonosz tselekedettől; avagy a' kívánság-is kárhoztatik itt?

G. Mindenkor oda kell nekünk térülnünk: mivelhogy a' Törvény-kiadó Lelki, nem tsak a' külső lopásokot akarja megzabolázni, hanem egyéfersmind minden tanácsokat és igyekezeteket, mellyek másoknak minden-bizonnyal ártanak; legelsöben pedig a' kívánságot, és hogy ne kívánnnyunk meggazdagúlni a' tyánkfiainak károkkal.

T. Mit kell tehát tselekednünk, hogy e' Parancsolatnak engedelmeskedgyünk?

G. Azon igyekezzünk, hogy kinekkinek meglegyen az övé igazán.

T. Melyik a' Kilentzedik Parancsolat?

G. Ne légy a' te felebarátod ellen hazug tanúbizonyság.

T. Tsak azt tiltja-e, hogy a' törvényben hamissan ne esküdjünk; avagy pedig közönségesen, felebarátunk ellen való hazugságot tilt?

G. Egy nem alatt, közönféges tudomány, foglaltatik-bé, hogy felebarátunk ellen hamissan ne káromkodgyunk, és átkozódásunkkal 's rágalmazásunkkal meg ne sértsük az ő hírét,

híret, vagy valami kárt ne tegyünk az ő javaiban.

T. Mi az oka, hogy nevezet-ferint kifejezi a' közönséges hamis esküvést?

G. Hogy annál nagyobb irtózást öntsön a' mi éivünkbe e' vétek felől. Mert azt jelenti, hogy ha valaki az átkozódáshoz és káromkodáshoz szokik, onnét a' hamis esküvése igen nagy hajlandósága vagyon, ha alkalmatóság adatik felebarátunknak rágalalmazására.

T. Csak a' rágalmazástól tilt-é minket, vagy pedig minden gonof és bal gyanúságtól 's hamis ítéletektől?

G. Mind a' kettőt kárhoztattya itt a' megmondott ok ferint; mert a' mit az emberek előtt nem jó tselekedni, ugyan azt az Isten előtt akarni rof dolog.

T. Mondd-meg tebát, mit akar egy summában?

G. Azt tilttya, hogy hajlandók ne légyünk arra, hogy a' mi felebarátunk felől rofkül értsünk, és őket rágalmazzuk: főtünkább azt parantsollya, hogy ezzel az egyenelséggel és emberféggel légyünk ő hozzájuk; hogy jól értsünk ő rólok, a' mennyire az igazság engedi; és azon igyekezzünk, hogy az ő becsületek egészen megmaradgyon.

T. Mondd-el az utolsó avagy Tizedik Parantsolatot.

G. Ne kívánnjad felebarátodnak se házát, se házasságát, se szolgáját, se szolgáló leányát,

C4

nyát,

L. Mért emeli azonban ki, hogy nyilvánosan ne tegyünk hamis tanúbizonyságot?

Gy. Hogy annál nagyobb borzadályt keltsen bennünk e bűnnel szemben. Mert azt jelzi ezzel, hogy aki a rágalmazáshoz s az ócsárláshoz hozzászokott, könnyen hajlandóvá válik a hamis esküre, ha alkalom nyílik arra, hogy felebarátját rossz hírbe hozza.

L. Csak a rágalmazástól óv-e bennünket, vagy a hamis gyanúsítástól s az igaztalan és fonák ítélekezéstől is?

Gy. A fent említett oknál fogva mindkét eljárás fölött ítéletet mond, mert amit elkövetni bűn az emberek előtt, akarni is bűn az Isten előtt.

L. Mondd el hát, hogy egészében mit fejez ki e parantsolat?

Gy. Arra tanít, hogy felebarátaink megítélésében s rágalalmazásában ne járjunk el könnyelműen, sőt azt kívánja, hogy bennünk méltányosság s emberiség legyen velük szemben, s amennyire az igazság megengedi, becsüljük meg embertársainkat, s becsületüknek épségét őrizzük meg.

L. Mondd el az utolsó parantsolatot!

Gy. Ne kívánnjad a te felebarátodnak házát, ne kívánnjad a te felebarátodnak feleségét, se szolgáját, se szolgálóleányát, se ökrét, se szamarát és semmit, mely a te felebarátodé.

L. Ha az egész törvény lelki, mint már annyiszor mondtad és ha a fentebb említett parancsolatokat nem a külső cselekmények rendszabályozására, hanem a lélek érzéseivel szemben hozta Isten, mit mondhatsz még itt?

Gy. A többi parancsolatokkal az akaratot és az érzést akarta kormányozni, vezetni Isten, itt pedig még a gondolatokra is törvényt szab, melyek esetleg vágyakat hoznak létre, de az elhatározás megérlelésére mégis elégtelenek.

L. Azt mondod-e, hogy a legapróbb vágyak, melyek a hívők szívébe és eszébe betolakodnak, bűnt képeznek a hívők ellenállása dacára is?

Gy. Bizonyos, hogy minden rossz gondolat, bár ellenzésünkkel találkozik, természetünk vétkeiből származik. De ítéletet e parancsolat véleményem szerint csak azon bűnös vágyakra mér, melyek az ember szívét ugyan felizgatják és ingerlik, de szilárd és határozott akarásra még sem bírják.

54 III. A' TÖRVENYRŐL.

nyát, se ökrét, se zámárát, se semmijét, valami a' te felebarátodé.

T. Holott az egész Törvény Lelki, (a' mint előbb-is említéd,) és hogy nem csak a' külső tselekedeteknek megszabóztatására, hanem az elmébe lévő indulatoknak megjobbítására-is tétettnék a' felső Parancsolatok; mitsoda adatik itt több hozzájok?

G. A' több Parancsolatokkal az akaratot és az indulatot akarta Isten igazgatni; itt pedig még a' gondolatoknak-is Törvényt ádelejekbe, melyek néminémű kívánságot vonának magokkal; de nem mehetnek a' meghatározott végezetig.

T. Azt mondod-e, hogy akarmelly kicsiny kívánság bűn, melly a' hívek eleibe mégyen és az ő elméjékbe ötlődik, ámbár a' hívek annak inkább ellene-állyanak, mint-sem annak sugallásnak engedgyenek?

G. Ugy nagyon bizonyára, hogy minden fajta gonddal, ámbár azokkal mi meg ne egyezzünk, a' mi természetünknek vétkeiből származnak. Mindazonáltal csak azt mondom, hogy ebben a' Parancsolatban a' vétkek indulatok kárhóztatnak; melyek úgy tsiklandoztattyák és izgátttyák az ember indulatját, hogy mindazonáltal nem húzzák az erős és elvégezett akaratra.

T. Az-

III. A' TÖRVÉNYRŐL. 55

T. Annakokéért tsak azt érted, hogy eddig az Isten a' gonok indúlatokat tiltotta, melyekből az emberek megnyugodnak, és magokat azoknak alája vetni megengedik; mostan pedig olly koros épséget kíván mi tőlünk, hogy semmi elfordult kívánságot a' mi érveink magokhoz ne botsáffanak, mellyel a' bűnre és vétkezésre sógattassanak?

G. Ugy vagyon.

T. Szabad-e már a' Törvénynek egy-kitsíny rövid summáját ökövedni?

G. Igen-is; mert azt két részekre osztjuk. Az első ez: hogy, keressük az Istent telyes szívünköl, telyes elménköl, és minden erőnköl. A' második ez: hogy, keressük felebarátunkat, mint minnen-magunkat.

T. Mi foglaltatik-bé az Istennek kereteti alatt?

G. Ez, hogy az Istent keressük, a' mint illik az Istent keretni: tudnillik, hogy egyezsmind Urunknak, Atyánknek és Megtartónknak imérjük. Annakokéért az Isten keretetihez hozzá-kötetett az Isteni félelemmel való tisztelet, az ő hozzá való engedelmeskedő akarat, és bizodalom, mellyet ő benne kell helyhezettetnünk.

T. Mit értefe az egész érven, egész elmén, és az egész erőn?

G. A' buzgóságnak azt a' felfertébb-valóságát, hogy telyeséggel semmi gondolkodá-

C 5

fok

L. Azt gondolod hát, hogy Isten eddig azon bűnös érzéseket kárhóztatta, melyek az embert állandóan eltöltik, tette késztetik, most pedig oly tökéletes tisztaságot kíván tőlünk, hogy szívünkben semmi bűnös vágy ne támadjon, mely bűnre ingerelné.

Gy. Igen.

L. Tudnók-e röviden összegezni az egész törvényt?

Gy. Igen. Csak két főrésze kell felosztanunk. Az első így hangzik: Szeresd a te Uradat, Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és minden erődből. A második pedig így: Szeressük felebarátunkat, mint önmagunkat!

L. Mit jelent az, hogy Istent szeressük?

Gy. Úgy szeressük Őt, mint Istent kell szeretni, hogy egyúttal Urunknak, Atyánknek és Megtartónknak ismerjük. Isten szeretetével együtt jár tisztelése, az az akarat, hogy Neki engedelmeskedjünk, s a bizodalunkat Belé helyezzük.

L. Mit értesz azon, hogy Istent teljes szívünköl, teljes lelkiünköl s minden erőnköl kell szeretni?

Gy. Mély buzgóságot, mely mellett ne lakozhasson bennünk semmi gondolat, semmi vágy, semmi törekvés, mely e szeretettel ellenkezik.

L. Mit jelent a második rész?

Gy. Azt, hogy amint természettől fogva hajlandók vagyunk, hogy magunkat minden más érzések felett szeressük, úgy a felebarátaink iránt való szeretetnek is minden tekintetben uralkodnia kell felettünk s minden szándékunkat, cselekedetünket és érzésünket szabályoznia kell.

L. Kik a te felebarátaid?

Gy. Nemcsak rokonaim és barátaim, vagy azok, kik velem valami összeköttetésben állnak, hanem azok is, kik nem rokonaim, sőt ellenségeim is.

L. S ezeknek minő összeköttetésük van velünk?

Gy. Összefűz bennünket az a kötelék, mellyel Isten a földön minden embereket összekötött.

Gy. E kötelék szent és sérthetetlen; egy ember gonoszsága sem ronthatja meg.

L. Tehát azt mondod, hogy ha valaki gyűlöl minket, ez az ő dolga; mindamellett megmarad felebarátunknak, s annak is kell tartanunk, mert fenn kell maradnia a sérthetetlen rendnek, mellyel Isten megerősítette a közöttünk való összeköttetést.
Gy. Igen.

56

III. A' TÖRVÉNYRŐL.

foknak, semmi kívánságoknak, semmi igyekezeteknek ne légye helye mi bennünk, melyek ezzel a' éretetellel ellenkezzenek.

T. Mellyik a' második résznek értelme?

G. Valaminthogy természet-érint oly hajlandók vagyunk a' mi magunk éretetire, hogy mindeneket fellyül-halad ez az indulat: úgy hasonlóképen a' mi felebarátunknak éreteti úgy uralkodgyék mi bennünk, hogy minket minden rééről igazgasson, és minden tanácsoknak 's munkáknak régulája legyen.

T. Mit téken a' Felebaráti név?

G. Nem csak a' mi megismérrt rokoninkat, barátinkat, avagy azokat, kik valami barátkozásból mivelünk öfve-tsatoltattak; hanem azokat-is, kiket mi nem ismérünk; sőt még ellenséginket-is befoglallya e' nevezet.

T. Mitsoda egybe-ferkeztetésék vagyon azoknak mivelünk?

G. Azzal a' kötéllal vannak öfve-köttetve, mellyel Isten az egész emberi nemzetet egy-fersmind öfve-kötötte. E' pedig szent és felbonthatatlan, a' melly senki gonoszsága által el nem törölthetik.

T. Azt mondod azért, hogy valaki gyűlöl minket, az annak tulajdona; mindazonáltal ugyan tsak felebarátunk lef ő minékünk, és annak kell ötet tartanunk: mert megmarad az Istennek felbonthatatlan rendi, mellyel ez az öfve-ferkeztetés mi közöttünk megerősített?

G. Ugy vagyon.

T.

III. A' TÖRVÉNYRŐL. 57

T. Holott a' Törvény az Istennek rendes-
való tiszteletének formáját mutattya-meg;
talán teljességgel tsak az ő elénkbe írott
Parantsolattya f'erint kell élnünk?

G. Igaz dolog; de mivelhogy mindnyájan
erőtlenek vagyunk, tehát senki sem tölti-bé-
azt minden részről, a' mivel tartozik.

T. Miért kívánja tehát azt a' tökéletes-
séget Isten mi tőlünk, melly a' mi te-
betségünknel f'elgyebb-ülő?

G. Semmit nem kíván Isten mi tőlünk,
mellynek megtsalekedésére kötelesek nem va-
gyunk. Azonban pedig a' mi életünknek
tsak arra a' formájára igyekezzünk, mellyet
itt Isten elénkbe ír: ámbár távol légyünk a'
tztől, az-az, a' tökéletességtől; de az Ur
megbatsáttya minékünk a' mi fogyatkozá-
sunkat.

T. Minden emberekről fölafe-közönsége-
sen, avagy tsak a' hívőkről?

G. A' ki az Istennek Lelkétől még újjá nem
született, a' Törvénynek még tsak legkisseb-
bik ponttyának elkezdésére sem les' alkalma-
tos. Azonban, ha valaki találatnék-is, a'
ki a' Törvénynek valami rész-f'erint engedel-
meskednék; mindazáltal nem itéllyük, hogy
az eleget töltt volna az Isten előtt. Mert á-
tkozottnak mond mindeneket, kik bé nem
töltik azokat, a' mellyek abban befoglaltat-
nak, 5 Móf. 27: 26. Gal. 3: 10.

C 6

T. In-

L. Mivel a törvény megmutatja, hogy Istent be-
lyesen hogyan kell tisztelni, nemde egészen annak
rendelkezése szerint kell élnünk?

Gy. Igen. De mindannyian oly erőtlének va-
gyunk, hogy senki sem képes minden tekintet-
ben annak parancsát követni.

L. Hát akkor Isten miért kíván tőlünk oly tökéle-
tességet, mely képességeinket felülmúlja?

Gy. Semmit sem követel, ami kötelességünk ne
volna. Egyébként csak arra az életmódra töre-
kedjünk, mely itt elő van adva és ha a céltől,
az az a tökéletességtől távol leszünk is, Isten
hiányainkat el fogja nézni.

L. Általában mondod-e az emberről, vagy csak a
hívőkről?

Gy. Akit Isten lelke még újjá nem szült, nem
lesz képes arra, hogy a törvény legkisebb pont-
ját is teljesítse. Továbbá, ha megengedjük is
azt, hogy találatik olyan valaki, aki a tör-
vénynek valami részben engedelmeskedik, nem
állíthatnók mégsem, hogy ez által Isten előtt
rendbe hozta ügyét. Mert Isten azt mond-
ja, hogy átkozottak mindazok, akik a törvényt
egészében be nem töltik.

L. Ebből arra kell következtetnünk, hogy amint két emberfajta van, úgy a törvény tiszte is kettős.

Gy. Mindenesetre; mert a törvény a hitetlenekkel szemben más hatással nem bír, minthogy minden mentegetőzést lehetetlenné tesz Isten előtt. Erről beszél Pál is, midőn a törvényt halál és ítélet szolgálatának nevezi. A hívőkkel szemben egészen más haszna van.

L. Minő haszna van?

Gy. Először, mivel megtanulják belőle, hogy cselekedeteikkel a megigazulást meg nem szerezhetik, alázatosak lesznek, s ez az igazi készsület arra, hogy Krisztusban üdvösséget találjanak. Másodszor, amennyiben sokkal többet követel tőlük, mint amennyivel képesek, arra indítja őket, hogy erőt Istentől kérjenek, s az örökös önvád figyelmezteti őket, hogy büszkélkedni ne merjenek. S végül, a törvény rájuk nézve fék, hogy Isten védelmében maradjanak.

L. Bár bár földi vándorlásunkban a törvénynek soha eleget nem teszünk, még sem tartjuk fölöslegesnek, hogy teljes tökéletességet kíván tőlünk, mert megmutatja nekünk a célt, amelyhez el kell jutnunk, hogy mindannyian a nekünk adatott kegyelem mértéke szerint iparkodjunk a legtökéletesebb életre és napról-napra nagyobb haladást tegyünk.

Gy. Igen.

T. Innen azt kell tehát állatni, hogy a' mint az embereknek neme kettő, úgy a' Törvénynek-is kettő az ő tífája?

G. Ugy nagyon. Mert a' hitetlenek előtt semmit egyebet nem munkálódik a' törvény, hanem hogy az Isten előtt minden magok mentegetését kirekeztí. Róm. 1: 32. És ez az oka, a' mit Szent Pál jelent, midőn azt halálnak és kárhozatnak szolgálatyának hívja. 2 Kór. 3: 6. A' hivek körül pedig más haszna nagyon.

T. Mellyik az?

G. Elsőben: hogy midőn abból megtanulják, hogy a' tselekedetből el nem érhetik az igazságot, ez-iránt az alázatosságra tanítatnak, Róm. 3: 20. melly a' Christusban való idvességnek kerékéfére valóságos elkészítés. Másodszor: a' mennyiben többet kíván ő tőlök, mint sem a' mellyet megtsselekedhetnének, őket förgöztattya az Uról való erőnek kerékéfére: egyérszind arra oktatya őket, hogy az örökké-való büntetésnek kötelefsége alatt vannak, hogy ne merjenek kevélykedni. Végezetre: zabola gyanánt nagyon, mellyel az Istennek félelmében megtartassanak. Gal. 2: 16. 3: 11. 4: 5.

T. Föllehet annakokáért valamig e' földi büjdosásban vagyunk, soha eleget nem teszünk a' Törvénynek; mindazonáltal nem álljuk ezt, hujába-való dolognak, hogy ily korofis tökéletességet kíván az Isten

mi

mi tőlünk. Mert megmutattya azt a' tztelt, a' melyre irányoznunk kell, és a' melyre minékünk illik igyekeznünk, hogy kiki mi közszülünk az önékt adatott kegyelem szerint fiúntelen-való igyekezettel az ő legyen, hogy az ő maga életét ama' legfelső egyenes igazság szerint rendellye, és ottan-ottan nagyobb előmenetelt ferezzen?

G. Ugy nagyon.

T. Vagyon-e a' Törvényben az egész igazságnak tökéletes regulája?

G. Elannyira nagyon, hogy az Isten semmit egyebet nem kíván mi tőlünk, hanem hogy azt kövessük: viszontag pedig megveti és hűjába-valóvá téti, valamit az ő parantsolattya kívül bévézünk; mert más áldozatot nem kedvell, hanem csak az engedelmeséget. 1 Sám. 15: 27. Jér. 7: 22.

T. Mire valók tehát a' sok intések, parantsolatok, nógatások, melyekkel féltget-élnek mind a' Próféták, 's mind az Apostolok?

G. Nem egyebek, hanem tsupán-tsak a' Törvénynek magyarázati; melyek a' Törvényhez való engedelmeségre minket kézenfogva visznek inkább, mint-sem attól elveznek.

T. Lám a' Törvény semmit sem parantsol valakinek magános hivataljáról?

G. Midőn azt parantsolja, hogy adgyuk meg kinek-kinek a' mi övé; innen könnyen

C 7

meg-

L. Tökéletes szabályul szolgál-e a törvény minden igazságra?

Gy. Igen, és pedig annyira, hogy Isten csak annak teljesítését kívánja, s viszont mindent, mit a törvény ellen kezdünk, visszavet és haszontalannak tart, mert nem kíván egyéb áldozatot, mint az engedelmeséget.

L. Mire szolgál bát az a sok intés, szabály, buzdítás, melyek az apostol és a proféták írásaiban annyi helyen előfordulnak?

Gy. Ezek a törvények pusztá magyarázatai, melyek inkább arra indítanak, hogy a törvénynek engedelmeskedjünk, mint hogy ttle eltántorodjunk.

L. De Isten nem szab-e törvényt magánhivatásunk felől?

Gy. Azt parancsolja, hogy mindenkinek megadjuk a magáét, s ebből átláthatja mindenki, hogy mi magánhivatásban kötelessége és életfeladata. S mint mondtuk, a Szentírásban lépten-nyomon találkozhatunk egyes parantsolatok bővebb kifejezésével. Mert amit Isten összegezve a tízparantsolatban röviden elmondott, azt másutt világosabban és teljesebben adja elő.

AZ IMÁDSÁGRÓL.

L. Mivel már eleget beszélünk az istentisztelet második részéről, mely az engedelmességben s Isten szolgálatában áll, szóljunk most a harmadik részről.

Gy. Azt mondtuk, hogy a harmadik rész Isten segítségül hívása, midőn Hozzá menekülünk bajainkban.

L. Azt gondolod, hogy egyedül csak Őt lehet segítségül hívni?

Gy. Igen, mert ezt kívánja isteni lényét megillető tisztelet gyanánt.

L. Ha így áll a dolog, hogyan kérhetjük az embereket, hogy támogassanak minket?

Gy. E két dolog közt nagy a különbség. Mert mikor Istent hívjuk segítségül, megvalljuk, hogy mástól jót nem várunk, másnál nincs oltalmunk. De támogatást emellett keresünk az embereknél, amennyiben Ő megengedi s azoknak ad tehetséget támogatásunkra.

60 IV. AZ IMÁDSÁGRÓL.

megtudhatjuk, mellyik legyen különkülön 's magánosan kinekinek az ő része az ő rendiben és életének nemében. És vannak a' Szent írásban féllyel, a' mint jelentém, minden parantsolatoknak külön magyarázati. Mert a' mit itt az Ur summáson foglalt-bé kevés beféddel, másutt bővebben vízi végbe.

IV. AZ IMÁDSÁGRÓL,

avagy

A' KÖNYÖRGÉSRL.

T. Holott az Isteni tiszteletnek Második részéről eleget vetekeđünk, melly áll vala az Engedelmségben, s; fóljunk már a' Harmadik Référől.

G. Ez (a' mint fellyebb jelentettem vala) nem egyéb, hanem a' Segítségül való hívás, midőn akarmelley félségünkben ő hozzá folyamodunk.

T. Csak egyedül az Istent kell-e segítségül híni?

G. Ugy vagyon. Mert ezt megkívánnya, mint az ő maga Istenfégenek tulajdon tiszteletit.

T. Ha így vagyon a' dolog, miképen szabad az embereket a' mi segítségünk-re kérni 's híni?

G. Igen nagy különbség vagyon e' kettő között: mert mikor az Istent segítségül hívjuk, azzal bizonyítottuk, hogy semmi jót mi másunnan nem várunk; sem pedig másban nem

fiem helyhezettük a' mi megőrzetésünket, hanem csak az Istenben; mindazonáltal segítséget keresünk, a' mennyire Isten megengedi, és a' mennyire azokkal való magunk elősegíllésére tehetséget adott.

T. Annakokáért, hogy az embereknek általmok és büségek alá folyamodunk 's futunk, azt mondod, hogy nem ellenkezik azzal, hogy affelől egy Istent hívunk segítségül, holott a' mi bizodalunkunk semmiképen meg nem feneklik: nem-is más-képen hívjuk őket segítségül, hanem a' mennyiben őket velünk való jól-tévének tehetségével az Isten felruházta, és az ő jótéteményének kisáfárló foglárva némi-némüképen rendelte, kiknek kezek által akar minket megsegíteni; és a' melly őltalmokat azoknál letött, azt akarja az Isten, hogy azokat ő tőlök kikérjük.

G. Ugy értek én is. Azonban pedig akar-melly jótéteményt vegyünk azoktól, illik, hogy az Istennek köszönnük-meg; a' mint-hogy csak egyedül az Isten nyújtta mind azokat valóságosan minékünk azoknak foglattyok által.

T. Mindazonáltal avagy nem kell-e megköfönni és meghálálni az embereknek mind-annyifor, valamennyifor tífteket téfizik mivelünk? mert ezt kívánja 's tanítja a' természetnek egyenefsége, és az emberiségnek törvénye.

G. Tel-

L. Azt mondod tehát, hogy bátran kereshetünk támogatást az embereknél, és bizhatunk bennük. Ez nem ellenkezik azzal, hogy az egy Istent hívjuk segítségül, csak teljes bizodalunkat ne helyezzük emberekbe s ne kérjük őket másért, csak azért, mivel Isten adott nekik képességet a jó cselekvésére az Ő saját jó tevéseinek eszközeivé választotta el őket, s ezek keze által akar rajtunk segíteni s résztetni a támogatásban, melyet emberek által akar velünk éreztetni.

Gy. Azt gondolom, s ezért úgy illik, hogy minden jót, mit Tőle kaptunk, Isten ajándékának nézzük, amint valósággal egyedül Ő osztogatja azokat nekünk, emberek szolgálata által.

L. De nem kell-e bálásaknak lenniünk az emberek iránt, valabányszor ők nekünk szolgálatot tesznek? Mert ezt egyaránt élénk szabja a természet rendje s az emberiség.

Gy. De igen, már azért is, mivel Isten éppen őket bízta meg azzal a tisztséggel, hogy kegyelmének kiapadhatatlan forrásából a jót általuk, mintegy patak által árássa hozzánk, mert ily módon lekötelez velük szemben s ezt el is akarja velünk ismertetni. Ennél fogva, ha valaki az emberek iránt nem hálás, ezzel Isten iránt való hálátlanságát is kimutatja.

L. Megtanulhatjuk-e ebből, hogy haszontalan dolog segítségül hívni úgy az angyalokat, mint Isten szent szolgált, kik ez életből eltávoztak?

Gy. Megtanulhatjuk, mert a szenteknek Isten nem adta azt a rendeltetést, hogy rajtunk segítsenek, ami pedig az angyalokat illeti, bár üdvösségünkre fölhasználja munkájukat, de nem akarja, hogy imádjuk őket.

L. Tehát azt mondod, hogy ami az Isten által létrehozott szép renddel pontosan meg nem egyezik, akaratával ellenkezik?

Gy. Igen. Mert a hitetlenség biztos jele, ha nem elégszünk meg azzal, amit Isten ad. Aztán ha akkor, mikor Isten magához hívogat, a szentekbe és az angyalokba vetett hithez fordulunk, s azon bizodalomnak, melynek teljesen Istenben kellett volna megnyugodnia, egy részét átvisszük a szentekre és angyalokra,

G. Tellyetiséggel megkell hálálnunk avagy tsak ez okon, hogy az Isten e' tiűtűségre mékűztatta őket, hogy a' melly jók az ő adakozásának kimerűthetetlen kűtűjéből folyanak, az ő kezek által, mintegy folyó patak által, élvű ogtattya mi reánk. Mertugyanis ez okon éorít minket azokhoz, és azt akarja, hogy azt mi megűműrűk. Annakokáért a' ki magűt az emberekhez háládatosnak lenni meg ne n mutattya, ez-iránt az Istenhez való háládatlanságát s ki mutattya.

T. Imen fűbad-ű kihozni, hogy hűjába hűjűjűk fűgűtsűgűl az Angyalokat és az Urnak fűent fűolgűűt, kik ez életbűl elűkűlűűztűnek?

G. Igen-is: mert nem tulajdonűttya az Isten a' Szenteknek azt a' reűt, -hogy minűkűnk fűgedelmeskedűyenek. A' mi pedig az Angyalokat nézi: jűllehet azoknak fűolgalatűyok által él a' mi idűvűsűgűnkre; de nű akarja az Isten, hogy őket fűgűtsűgűl hűjűjűk.

T. Azt mondod azért, hogy valami az Iűtűntűl fűerezűtetűtű s tanűűttatűtűt rendűlűlűndűkűpűn és egyűnlűkűpűn meg nem egyűz, teűűt az ellenkezik az Iűtűten akarattűjűval?

G. Ugy vagyon: mert a' hűtedűnsűgűnek bűzonyos jele, ha azokkal meg nem eléűgűűnk, mellyeket ad minűkűnk az Iűten. Azonban, ha a' Szenteknek és az Angyaloknak hűtekhez fűolamodűnk, holott Iűten min-

IV. AZ IMÁDSÁGRÓL. 63

minket tsak magához hív, és a' mi bizodal-
munknak egy részét, mellynek egészen tsak
egyedül az Istenben kell megnyugodni, azok-
ra ruházzuk; tehát a' bálvány-imáadásra ha-
nyatlunk, midön tudnillik azt oéttyuk ré-
re azok között, a' mit az Isten tsak egyedül
egészen magának hagyott.

*T. Szóllunk most a' Könyörgésnek módjá-
ról. — Elég-e a' Könyörgésre a' nyelv; a-
vagy mind az elmét, mind a' érzet meg-
kívánnya a' Könyörgés?*

*G. A' nyelv ugyan nem mindenkor zük-
féges; de értelem és indulat nélkül soha sem
lehet a' valóságos Könyörgés.*

*T. Micsoda erősséggel próbálad-meg
ezt nékem?*

*G. Mivelhogy az Isten Lélek, tehát min-
denkor érzet kíván az emberektől, 's mind
pedig kiváltképen a' Könyörgésben, melly-
ben az Istennel egyesülünk. Minekokaért
tsak egyedül azoknak ígéri magát, hogy kö-
zel lézen hozzájuk, kik ötet valóságban fe-
gítségül híjják. Solt. 145: 18. Ellenben pe-
dig átkoz és utál mindeneket, valakik éin-
mutatásból, tettetésből, és nem tellyes el-
méből könyörögnek. Éf. 29: 13.*

*T. Híjjába-valók és semnüre-kellők tehát a-
zok a' Könyörgések, valamellyeket tsak
nyelvünkkel forgatunk és mondunk-el?*

*G. Nem-tsak olyanok; hanem még az If-
tennek-is felette-igen nem tetzenek.*

T. Mi-

bálványimáadásba esünk. Mert így másokat is
részésítünk abban, amit Isten magának tartott
fenn.

*L. Beszéljünk most az imádság módjáról! Elég az
imához a nyelv is, vagy szükség van az észre és
szívre is?*

*Gy. A nyelvre nincs mindig szükség, de ér-
telem s érzés híján sohasem lehet az igazi
imádság.*

L. Mivel bizonyítod ezt?

*Gy. Amennyiben Isten lélek, egyebütt is
mindig szívet kér az embertől, hát még az
imádságban, mely vele való társalkodás! Ezért
azt ígéri, hogy csak azokhoz lesz közel, akik
Öt igazságban imádják, ellenben átok alá vet
mindenkit, kik képmutatás okáért nem szívből
imádkoznak.*

*L. Teljességgel haszontalanok bát mindazon imád-
ságok, melyeket csak a nyelv mond el?*

*Gy. Nemcsak haszontalanok, hanem utálatosak
is Isten előtt.*

L. Az imádságban mily érzést kíván Isten?

Gy. Azt kívánja, hogy először érezzük nyomorúságunkat, szegénységünket, hogy ez érzés lelkeinkben gyászt és aggodást okozzon, aztán azt kívánja, hogy komoly, buzgó vágy hevítsen Isten kegyelmének elnyerésére, s e vágyódás gyűjtsa fel bennünk az imádságért való lángolást is.

L. Természetiünkből folyik az érzés, vagy Isten ajándékozza?

Gy. Szükséges, hogy Isten e dologban segítségünkre jöjjön. Mert mi nagyon balgák vagyunk. Isten lelke az, mely kibeszélhetetlen sóhajtásokat támaszt bennünk, s lelkünkben oly vágyakat hoz létre, amelyek az imádsághoz megkívántatnak.

L. E tan azt célozza, hogy tunyán és közömbösen várjuk a Szentlélek indítását s magától senki ne gerjedjen imádkozásra?

Gy. A legkevésbé sem. Sőt inkább az a cél, hogy a hívek, ha hidegnek, az imádkozásra tunyának vagy alkalmatlannak érzik magukat, menten Istenhez meneküljenek s kérjék, hogy a Szentlélek lángnyelvei lánggra lobbantsák őket, s így az imádkozásra képessé legyenek.

T. Mitsoda indulatot kíván az Isten
a' Könyörgésben?

G. Elsőben: hogy a' mi éülfégünket és nyavalyáságúkat megérezzük, és hogy az az érzés keferülféget és éorongatást éerezze a' mi elméinkben: Azonban, hogy felettébb-való és valóságos kívánsággal buzogjunk az Isten-től való kegyelemnek elnyerésére; a' mellyek a' Könyörgésre való buzgóságot gyűláfék-fel mi bennünk.

T. Az embereknek természetkerint-való elméjéktől fármazik-e ez indulat; avagy az Isten kegyelmétől jó ö redjok?

G. Szükféges dolog, hogy az Isten minket itt megfegítsen; mert mind a' kettőre tellyefségesen alkalmatlanok 's gorombák vagyunk. Az Isten Lelke az, a' ki éő nélkül való foháfékodáfokat indít mi bennünk, és a' mi elméinket ezekre a' kívánságokra és foháfékodáfokra formállja, mellyek a' Könyörgésben megkívántatnak: a' mint éól Szent Pál. Róm. 8: 25. Gal. 4: 6.

T. Oda íté-e ez a' tudomány, hogy resten és mintegy ástíva várjuk a' Szent Lélek mozditását, és magát senki se igazgassa a' Könyörgésre?

G. Nem oda. Sötinkább ez a' vége, hogy midön érzik a' hívek, hogy ök hidegek és a' könyörgésre restek, vagy nem olly jól elké-éülftek; tehát ottan mindjárást az Istenhez folyamodgyanak, és kívánnják, hogy gyűláfék-

IV. AZ IMÁDSÁGRÓL. 63

latta-fel őket az ő Lelkének tüzes nyilaival, hogy alkalmatosokká tettefennek a' Könyörgésre.

T. *Nem úgy értem mindazonáltal, hogy semmi haszna nem volna a' nyelvnek a' Könyörgésben?*

G. Semmiképen nem értem úgy. Mert gyakorta a' nyelv-segítségül vagy on az elmének fellepitésére és megtartóztatására, hogy Istentől olly könnyen el ne húzartassék. Azonban, mivelhogy minden más-egyéb tagok felett az Isten dicsőségének kihirdetésére teremtetett, illendő dolog, hogy minden ő tehetségét e' házonra fordítsa. Vízontag, ottan-ottan az embert ide-hajtyta az igyekezetnek felettébb-valósága, hogy a' nyelv fő-
ra fokaadgyon-ki az embernek tanácsa kívül.

T. *Ha úgy vagy on a' dolog, mit használnak azok, kik olly idegen nyelvvvel könyörögnek, melyet magok sem értenek?*

G. Az nem egyebet tézen, hanem Istennel játszani. Annakokáért távol-járjon a' Keresztényénektől e' képmutatás. 1 Kór. 14: 15.

T. *Mikor könyörgünk, történet-ferint tselekeffük-é azt, bizonytalanok lévén a' dolognak kimeneteli felől; avagy pedig bizonyosoknak kell magunknak arról lennünk, hogy mi minden-bizonyyal meghallgattunk az Urtól?*

G. A' mi Könyörgésünknek örökké-való fun-

L. Mégis azt gondolod hát, hogy a nyelvnek nincs haszna az imádkozásban?

Gy. Semmi esetre sem gondolom ezt. Mert a nyelv gyakran segíti, felemeli, Istennél megtartja a lelket. Azon kívül, mivel Isten a nyelvet sokkal inkább dicsőségére teremtette, mint a test többi tagjait, azért illendő, hogy minden tehetségét e feladata teljesítésében fejtse ki. Aztán néha a lelki hév is annyira áthatja az embert, hogy nyelve akaratlanul is szavakba tör ki.

L. Ha így áll a dolog, mi hasznuk van néme-lyeknek abból, hogy különös s ismeretlen nyelven imádkoznak?

Gy. Az ily imádság nem más, mint Isten gúnyolása. Tehát a keresztyének közt nem szabad előfordulnia ily képmutatásnak.

L. Imádságunkat hát a véletlenre kell-e alapítanunk, az eredmény felől bizonytalanoknak kell-e lennünk, vagy biztosra kell vennünk, hogy az Úr meghallgat?

Gy. Imádságunk mindig abból a hitből eredjen, hogy az Úr meghallgat, s amit kérünk, mind megadja, ha hasznukra válik. Ezért tanít

Pál, hogy az igaz könyörgés hitből van (Róm 10,14.), mert helyesen csak az imádkozhatik Őhozzá, aki már előbb megnyugodott az Ő jóságába vetett hitben.

L. Mi lesz hát azokkal, akik kétségek közt imádkoznak, nem tudják, hogy mi haszna lesz imádságuknak, sőt kétségben vannak afelől is, hogy Isten megballgatja-e, vagy nem kérésüket?

Gy. Hiábavaló és balga azok imádsága, mert semmi ígértet sem támogatja azt. Isten azt kívánja, hogy szilárd hittel kérjünk, s e parancsához azt az ígértetet fűzi, hogy amit hittel kérünk, megadja nekünk.

L. Még csak azt kell megtudnunk, honnét vebetjük mi a bátorságot, hogy bár Isten színe előtt annyi oknál fogva méltatlanok vagyunk, mégis meg merészelünk állani orcája előtt.

Gy. Elsősorban vannak ígéreteink, amelyekben szilárdul meg kell állanunk, nem nézve, hogy méltók vagyunk-e. (Zsolt 50,15; 91,3; Ez 30,15 stb.) Azután meg, mivel Isten fiai vagyunk, biztat és ösztönöz az Ő lelke, hogy hozzá, mint Atyánkhoz bizalommal fordulni ne habozzunk. S hogy (mivel olyanok vagyunk, mint

66 IV. AZ IMÁDSÁGRÓL.

fundamentoma e' légyen, hogy mi meghallgattatunk az Uról, és valamit kérünk, megnyerjük a' mennyiben minékünk hasznát. Ez okon taníttya a' Szent Pál Apostol, hogy hitből fármazzék az Istennek igaz segítségülvaló hívása. Róm. 10: 14. Mert senki fohasem hívja jól az Istent segítségül, hanem csak az, a' ki az ő jóságának bizonyos bizodalomban elsőben megnyugéik.

T. *Mint léfen tehát azoknak dolgok, a' kik akadozva könyörögnek: elnéfekben még csak el sem rendelik, mit használnak könyörgések által; sőt bizonytalanok, ha meghallgattatik-e az ő könyörgések Istentől, avagy nem?*

G. Híjába-való és megvettetett azoknak Könyörgések, holott semmi ígértettel nem támasztatott-meg: mert azt parantsollya Isten, hogy bizonyos hitből kérjük; az ígértet-is hozzá-téli, hogy valamit ő benne hívén kérünk, azt megadgya minékünk. Mát. 21: 22. Márk. 11: 24. Jak. 1: 6.

T. *Hátva vagyon, hogy meglátsuk, honnét vagyon minékünk olyan nagy bizakodásunk, hogy midőn felette sokképen méltatlanok vagyunk az Istennek tekintetire, még-is mindazáltal megmerünk ő előtte állani?* Solt. 50:15. 91:15. 145:18.

G. Elsőben: Mert az Isten ígéretei tört minékünk, mellyben egyáltalánfogva meg kell minékünk nyugodnunk, hátra hagyván minden

IV. Az Imádságról. 67

minden mi méltóságunknak okát. *Éf. 30: 19. 65: 11.* Másodszor: ha fiak vagyunk, bátorít minket az ő Lelke, és ösztönöz, hogy ő hozzánk mint Atyánkhoz bátor-ságon men-nyünk, semmit sem kételkedvén, hogy ő barátság-on nem venne-bé bennünket. *Jér. 29: 12. Joel 2: 32.* És mivelhogy mi férgek gyanánt vagyunk, 's bűneinknek lelki-ismé-retiről nyomattatunk, az-az, jól tudgyuk, hogy fok bűnünk vagy-on; azért az ő ditső-séges felfégtől ne irózzunk, *Róm. 8: 25. 10: 13.* tehát a' Közbenjáró Ur Jé-sus Christust té-zi mi előnkbe; hogy ő bémenetelt kérez-vén, az elnyertt kegyelem felől ne légyünk éorongattatás-ban. *1 Tim. 2: 5. 1 Ján. 2: 1. Sid. 4: 14.*

T. Azt érted-e, hogy egyedül tsak a' Christus nevében kell az Istent se-gítsé-gül binunk?

G. Ugy vagy-on: mert világos fók-kal úgy parantsoltatik nekünk; és hozzá-té-tetik az ígéret-is, hogy azt te-leke-kezi a' Christus Jé-sus az ő esede-zé-lével, hogy elér-jük, a' mellye-ket ké-rünk. Ján. 14: 14.

T. Nem kell tehát ez illyent vakmerő-sé-gel és kér-de-ké-dé-ké-né-sé-gel vá-dol-ni, a' ki e' Szó-fő-lő-ban biz-ván bá-to-r-sá-gon jár-úl az Is-ten-bez, 'és tsak-egyed-ül ezt te-ki elei-be mind az Isten-nek, 's mind pe-dig ma-gá-nak, ki ál-tal meg-hall-gat-ta-sák?

G. Sem-mi-ké-pen nem kell: mert a' ki így könyö-

a férgek, s bűneinknek tudata kíno-z) ne ret-te-gjünk az Ő dicső fensé-gétől, Krisztust adta köz-ben-já-ró-úl azért, hogy utat nyis-son nekünk Hozzá. Így hát a leg-ke-vé-sbé sem sza-bad két-ked-nünk a felől, hogy a ke-gyel-met el-nyer-jük.

L. Úgy ér-ted ezt, hogy csak Krisztus ne-vében kell Is-ten-bez imá-dko-zni?

Gy. Igen. Mert Is-ten ezt ha-tá-ro-zot-tan meg-kí-ván-ja től-ünk, s azt í-gé-ri, hogy Krisztus köz-be-lé-pé-sé-ért minden mi ké-ré-sün-ket meg-ad-ja.

L. Nem kell hát vak-merő-sé-gel, vagy öntel-té-sé-gel vá-dol-nunk azt, aki Krisztus-ban, mint védő-jé-ben biz-va, Is-ten-bez biz-al-ma-san jár-úl, és csak Ő-t küldi Is-ten elé, hogy ál-ta-la meg-hall-gassa?

Gy. Sem-mi e-setre sem. Mert aki így imá-dko-zik, min-te-gy Krisztus szá-já-val imá-dko-zik, mi-el tud-ja, hogy az Ő oltal-ma tá-mo-gat-ja és aján-l-ja imá-dsá-gát. a' férgek, s bű-nei-nk-nek tu-da-ta kí-no-z) ne ret-te-gjünk az Ő dicső fensé-gétől, Krisztust adta köz-ben-já-ró-úl azért, hogy utat nyis-son nekünk Hozzá. Így hát a leg-ke-vé-sbé sem sza-bad két-ked-nünk a felől, hogy a ke-gyel-met el-nyer-jük.

L. Nézzük már most, hogy a hívők imádságának mit kell tartalmaznia. Szabad-e mindent kérnünk Istentől, ami eszünkbe jut, vagy e tekintetben is valami határozott szabályt kell szemünk előtt tartanunk?

Gy. Imádkozásunk nagyon helytelen módon történne, ha saját vágyainknak, testünk ítéletének engednénk. Mert egyrészt tudatlanabban vagyunk, mintsem megítélhetnők, hogy mi válik javunkra, másrészt pedig vágyaink oly mértéktelenek, hogy csak fékezéssel uralkodhatunk rajtuk.

L. Mire van hát szükség?

Gy. Arra, hogy Isten maga tanítson meg a helyes imádságra, mintegy kézen fogva vezérreljen, s előttünk mondja a szavakat.

L. Micsoda törvényt szab élénk?

Gy. Szerkesztét a Szentírásban bő és megfelelő utasítást ad az imádkozásra vonatkozólag. Mégis, hogy célunk annál biztosabb legyen, egy imádság-alakot adott, s e mintában néhány pontba röviden mindazt összefoglalta, amit Istentől kérnünk szabad.

68 IV. AZ IMÁDSÁGRÓL.

könyörög, mintegy a' Szószólónak fájából formálva magának a' könyörgést, midőn tudja, hogy az ő adakozó kegyelméből segíti-elő és javallja az ő maga könyörgését. Róm. 8: 33.

T. Szólljunk már arról, minek kell befoglatatni a' hívőknek Könyörgésekben. Szabad-e minékünk mind azokat az Istentől kérni, valamilyen a' mi elménkbe ötlődnek; avagy bizonyos regulát kell tartanunk?

G. Felette-igen vissza-fordult Könyörgésnek formája volna ez, ha így engednénk tulajdon kívánságinknak és testünknek ítéletének. Mert gorombábbak-is vagyunk, hogyfem mint megítélhetnők, micsoda volna minékünk használatos: és a' mi kívánságunknak oly mértékletenséggel vagyunk körülvetetve, mellynek élükfég megzaboláztatni. Róm. 8: 25.

T. Mit kell tehát minékünk tselekedniük?

G. Ez egy nagyon hátra, hogy önnön-maga az Isten írja mi előttünk a' Könyörgésnek igaz módgyát; hogy tsak mintegy kézen-fogva kövessük őtet, és úgy a' mint a' becézében elől-jár.

T. Mellyik törvényt írta Isten előttünk?

G. E' dolognak bőféges és igen féles tudománya adattatik minékünk előttünk az Írásban. Mindazonáltal hogy annál bizonyosabb telt függéztene előttünk, oly módon irt és érkezt.

érkeztetett-egybe és mintegy leiajzolt, melyben a' mi Istenről szabad kérnünk, és a' mi a' mi hasznunkra vagyon, rövideden befoglalja, és kevés részekre osztotta.

T. Mondhaté-e.

G. Kérdetvén a' Tanítványoktól a' mi Urunk Jézus Christus, miképen kellene könyörögni; azt felelte: Mikor imádkozni akartok, ezt mondjátok: Mi Atyánk, ki vagy a' mennyégben: Megfenteltesd a' te neved: Jöjjön-el a' te országod: Légyen meg a' te akaratod, miképen mennyben, azonképen itt e' földön-is. A' mi mindennapi kenyerünket add-meg minékünk ma: Es bocsásd-meg a' mi vétkeinket, miképen mi-is megbocsátunk ellenünk vétetteknek: Es ne vigy minket a' kísértetbe; de meg szabadíts a' gonosztól. Mert tiéd az ország, a' hatalom, és a' dicsőség, mind örökké. Amen.
Mát. 6: 9, 10. Luk. 11: 2.

T. Hogy jobban megérthessük, mit foglallyon-bé magába, ezt részekre osszuk.

G. Hat részek vagyon: mellynek három elsője, az Istennek egyedül-való dicsőségét, (nem lévén semmi tekintet abból mi reánk,) mint tulajdon maga végét nézi: A' többi pedig mi reánk és a' mi hasznunkra tzelez.

T. Kell-e tehát az Istenről valamit kérnünk, a' homiét semmi jó nem fármazik mi reánk?

G. Az Isten ugyan az ő véghetetlen jóvól-
tából

L. Mondd el ezt az imádság-alakot!

Gy. Mikor tanítványai megkérdezték a mi Urunkat, Krisztust, hogy mint kell imádkozni, így felelt: „Mikor imádkoztok, ezt mondjátok: Mi Atyánk, Ki vagy a mennyekben, szenteltesd meg a Te neved. Jöjjön el a Te országod: legyen meg a Te akaratod, mint a mennyben, úgy itt a földön is. A mi mindennapi kenyerünket add meg nékünk ma. És bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk azoknak, akik miellenünk vétkeztek. És ne vigy minket a kísértésbe, de szabadíts meg minket a gonosztól. Mert tiéd az ország és a hatalom és a dicsőség mindörökké. Ámen!”

L. Hogy jobban megérthessük, osszuk részekre!

Gy. Hat része van. A három első rész Isten dicsőítésében leli főcélját s miránk nincs tekintettel. A többi részek ránk, a mi hasznunkra vonatkoznak.

L. Tehát olyat is kell kérnünk Istentől, amiből ránk semmi haszon sem báramlik?

Gy. Isten véghetetlen jószágához képest úgy rendezte el a világot, hogy semmi olyan dolog

nem lehet dicsőségére, mi egyúttal a mi üdvösségünkre is nem szolgál. Tehát midőn neve megszenteltetik, azt a mi megszenteltetésünké is teszi, s nem jön el úgy az Ő országa, hogy valami módon mi is részeseivé ne legyünk. De midőn mind e dolgokat óhajtjuk, illendő, hogy csak az Ő dicsőségére s ne a mi hasznunkra nézzünk.

L. Szavaid szerint e három kérdés ugyan a mi hasznunkkal is egybe van kötve, mégsem szabad őket más céllal kiejteni, mint hogy Isten neve dicsérettessék.

Gy. Igen. S bár a három utolsó kéréssel azokra a dolgokra vágyódunk, melyek hasznunkat és üdvösségünket szolgálják, mégis kell, hogy itt is Isten dicsősége legyen fő gondunk.

L. Most magyarázzuk meg az egyes szavakat. Először is, miért nevezed itt Istent inkább Atyának, mint akármilyen másnak.

Gy. Mivel a helyes imádsághoz elsősorban a lelkiismeret szilárd bizodalma szükséges, azért Isten oly nevet választ magának, mely csupa kegy és kedvesség, s így akar elűzni szívünk

tábol úgy foglal-egybe mindeneiket, hogy *femmi le légyen az ő ditsőségére, a' melly minékünk-is idvességes ne légyen. Annakokáért midőn megfenteltetik az ő neve, azt tselekezi az Isten, hogy minékünk-is megfenteltetésünkre forduljon az: nem jö-el az Istennek orzága, hogy néminémüképen mi-is ne légyünk annak récsfi. Mindazonáltal mind czeknék kívánásiban elhagyván a' mi hasznunkat, illik, hogy csak-egyedül az ő ditsőségét nézzük.*

T. Annakokáért e' tudomány ferint, e' három kívánságok a' mi hasznunkkal egybeköttettek ugyan; mindazáltal nem kell más tzelra vitetni azoknak, hanem hogy az Isten neve ditsőitessék?

G. Ugy vagyon: és így a' több három Kérésekben-is azon Isten ditsőségére kell minékünk gondunknak lenni, akarhogy légyenek tulajdonképen elrendeltetve azoknak kívánására, a' mellyek a' mi idvességünkre és javunkra vannak.

T. Mennyünk-által már a' Éök magyarázására. Legelsőben-is: miért hogy az Atyai név inkább, mint-fem más egyéb tulajdonittatik az Istennek?

G. Holott a' Könyörgésének egyenes módgyára legelsőben megkívántatik a' lelki-ifnéretnek bátorságos bizodalma; e' nevet vézfifel az Isten magának, melly egyedül tsuamerő nyájaságot, kedvességet jegyez: hogy

így

IV. AZ IMADSAGRÓL. 71

így kivétvén elménkből minden éorongatást, minket az ő bátorságos segítségül való hívására idézzon és nógasson.

T. Minden nehézség nélkül egyenesen hozzá merünk-e menni az Istenhez, mint a' fiak az atyához bátorságosan mennék?

G. Ugy vagy on; sőt fokkal bizonyosabb elvévésnek és megnyerésnek bizodalomával, azokban, a' mellyeket ő tőle kérünk. Mert a' mint Idvezítő Mesterünk tanít, *Mát. 7: 11.* ha mi gonozok lévén, mindazonáltal nem tagadhattyuk-meg javunkat a' mi fiainktól; sem pedig azt meg nem engedgyük, hogy üressen mennyenek-el mi tőlünk; sem pedig a' kenyér helyett mérget nem adunk önék: mennyivel inkább több jótéreményt kell a' mi mennyei Atyántól várnunk; a' ki nem-tsak felette-igen jó, hanem merő azon jószág.

T. Szabad-e ugyan-ezen névből minékünk erőfiséget venniünk annak megpróbálására, a' mit elsőben mondánk, hogy minden mi könyörgésünknek a' Christus jótéreményében kell fundáltatni?

G. Vehetünk, még pedig igen erőfet. Mert fiak gyanánt nem tart minket az Isten, hanem a' mennyiben Christus tagjai vagyunk. *Ján. 15: 7.*

D

T. Mi-

minden kétséget, s így akar hívogatni, hogy hozzá bizodalommal imádkozunk.

L. Tebát Istenhez minden nehézség nélkül oly bizalommal merészeliünk járulni, mint a gyermekek szüleikhez?

Gy. Igen. Sőt ez esetben még biztosabbak lehetünk afelől, hogy mi amit kérünk, elnyerjük. Hiszen a mester tanítása szerint, ha gonoszok lévén, fiainknak tudunk jó ajándékokat adni, s nem tudjuk őket üresen elbocsátani, s nem adunk nekik mérget a kenyér helyett, mennyivel nagyobb jóakaratot kell várnunk mennyei Atyántól, aki nemcsak, hogy a legnagyobb mértékben jó, hanem maga a jóság.

L. Istennek „Atya”elnevezéséből nem lehet érvet találnunk azon fentebbi állításunkhoz, hogy minden kérésünket Krisztus támogatására kell alapítanunk?

Gy. Sőt éppen a legerősebb érvet. Mert Isten csak annyiban tart minket gyermekeinek, amennyiben Krisztus tagjai vagyunk.

L. Miért nem szólítod Istent kizárólag a te Atyádnak, miért mondd általában mi Atyánknak?

Gy. Minden hívő nevezheti ugyan Istent a maga Atyjának is, de a közös jelzõt azért használta Urunk, hogy ez által az imádkozásban szeretethez szoktasson minket, nehogy másról megfélemedkezve, mindenki magáért imádkozzék.

L. Mit jelent az, hogy Isten a mennyekben van?

Gy. Annyit jelent, mintha felségesnek, hatalmasnak és megfoghatatlannak mondanám Őt.

L. Miért s mi végből mondja imánk, hogy Isten az égben van?

Gy. Mert ebből tanuljuk meg, hogy mikor imádkozunk, szívünket felemeljük, Istenről semmi testi és földi dolgot ne gondoljunk, ne mérjük a mi kisdud mértékünk szerint, ne érezzünk fölöle alacsonyan, ne óhajtsuk Őt akarataink igájába hajtani, sőt inkább tanuljuk meg, hogy az Ő fenséges dicsőségére a legnagyobb tisztelettel kell tekintenünk. Felkelti e kifejezés és erősíti Benne vetett bizodalmunkat is, mert arra tanít, hogy Isten az ég ura és kormányzója, ki mindeneket tetszése szerint igazgat.

72. IV. AZ IMADSÁGRÓL.

T. Miért hogy inkább közönségesen Mi Atyánknak, mint-fem kiváltképen magadénak mondd?

G. A' hivek közzül ugyan kiki maga Atyjának híhattya az Istent, Róm. 8: 15. de illy közönséges éolással azért élt az Ur, hogy minket a' mi könyörgésünkben való éreztünknek gyakorlására éoktatna; hogy másokat elhallgatván, ne tsak kiki a' magájét keressné.

T. Mit akar ez igétske: Ki vagy a' mennyégben?

G. Szintén annyit tézen, mintha az Istent feléégsnek, hatalmasnak, megfoghatatlannak mondanám és hinám.

T. Mi végre és mimódon mutatnád-meg azt?

G. Tudnillik ez-iránt arra taníttatunk: hogy midön ötet segítségül híjuk, felemeljük akkor a' mi ziveinket 's elméinket, és valami testi és földi dolgot ö rólá ne gondoljunk, ötet tsak a' mi megfoghatásunk éerint ne mértékellyük, fe valami atlatson és alávaló dolgot ö fölöle ne írtellyünk; hogy a' mi akaratainknak engedelmére ne lártatunk ötet vonni: sötinkább félelemmel és retteggéssel tanúlljuk az ö ditsóégs méltóságát 's félegét éemlélni. Azonban, a' mi ö benne való bizodalmunknak-is fellerkentéfére és megerősítéfére való ez: midön a' mennynek Urának és Elöljárójának prédikáltatik, a' ki

a' ki mindenekezt szabad-akarattya ézerint igazgat.

T. *Mondd-el az Első Kérésnek summáját?*

G. Az Istennek nevént érti a' Szent írás az Istennek ísméretit és híret, mellyel az emberek között ísméretes és nevezetes. Kivánnuk azért, hogy az ő ditsősége mindenütt és mindenekben elővitettség.

T. *Az ő ditsőségéhez tétetthetődik-e valami, avagy elvétethetik-e abból valami?*

G. Magában az a' ditsőség se nem nevedik, se nem kissebbedik. Mindazonáltal azt kívánnuk, hogy, a' mint illik, az emberek között terjedjen, és nyilvánosság legyen: hogy valamit tselekezik az Isten, a' minthogy minden ő munkái ditsőségek, úgy olyanoknak láttassanak, hogy ő fellege mindenmódon ditsőttség.

T. *A' Második Kérésben mit értesz az Isten országán?*

G. Ez kiváltképen két részből áll. I. Hogy az elválasztottakat az Isten az ő Lelkével igazgassa: hogy a' híredeknek és megvetetteket, kik magokat az ő szolgálattya alá adni nem akarják, elűze és elvegye; hogy így nyilvánosság legyen, hogy semmi is nints, a' mi az ő akarattjának ellene-állhatna. II. Hogy a' híveknek fámodkat naponként az Ur öregbítse; hogy ottanóttan az ő

D 2

Lel-

L. *Mondd el az első kérdés tartalmát!*

Gy. A Szentírás Isten neve alatt az Ő híret és megismerését érti, mely az emberek közt el van terjedve. Óhajtjuk hát, hogy az Ő neve mindenfelé, minden emberek közt terjedjen.

L. *Növekedhetik vagy fogyhat e dicsőség?*

Gy. Magában véve nem nő, és nem fogy. De azt óhajtjuk, hogy az emberek közt, amint méltányos, tisztán álljon. Amit Isten alkot, minden Ő műve dicsőségesnek láttassék úgy, amint van, s így minden csak az Ő dicsőségére szolgáljon.

L. *A második kérdésben mit értesz Isten országa alatt?*

Gy. Isten országánál főképp két szempont veendő figyelembe. A választottakat lelkével kormányozza, a gonoszokat, kik vonakodnak szolgálatába állani, lesújtja s végveszedelembe dönti: így nyilvánvalóvá lesz, hogy erejével senki szembe nem szállhat. Úgy, hogy a híveknek számát napról-napra növelje meg Isten, s folytonosan halmozza el őket a Szentlélek új ajándékaival, míg végre egészen eltelnék velük. Ezen felül még azt is óhajtom, hogy Isten az Ő igazságát, a sátán birodalma sötétségének el-

űzésére tegye mindinkább világossá és fénylővé, hogy végül Isten megmutatván igaz voltát, szüntessen meg minden háborúságot.

L. Nem történnek-e ezek a dolgok napról-napra a jelenben is?

Gy. De igen. El is lehet mondani, hogy megkezdődött az Isten országa. Tehát azt kívánjuk, hogy folyton növekedjék és terjedjen, s végül a legmagasabb pontra is elérkezzék, s azt reméljük, hogy ez megtörténik az utolsó napon, midőn az egy Isten minden teremtményt hatalma alá hajt, s oly fenségre emelkedik, hogy minden leszen mindenekben. (1Kor 15,28.)

L. Mi értelme van annak, hogy legyen meg Isten akarata?

Gy. Nemcsak azt óhajtjuk, hogy minden, amit az Ő tanácsában elhatározott, megtörténjék, hanem azt is, hogy minden makacsságot legyőzvé és igába hajtván, mindeneknek minden vágyát maga alá vesse s engedelmességre hajtsa.

74

IV. Az IMADSAGRÓL.

Lelkének új ajándékival gazdagítsa, míglen tellyességesen bérölti. Effelett: hogy az ő valóságát a' Sátánnak minden fetétségének elűzésére világosabbá és nyilvánlagosabbá regye; hogy az ő igasságát előhozván, minden hamiságot eltörölyön.

T. Avagy nem mindennapon léfnek-e ezek?

G. Léfnek ilyen formán, hogy elkezdettnek mondattassék az Istennek országa. Kívánnyuk azért, hogy zúntelen nevedeggyék 's elébb-elébb mennyen, míglen legfelső állapotra jut: mellyet reménlünk, hogy az utolsó napon meglézen; mellyen egyedül az Isten minden teremtt állatokat egy rendbe édegetvén, felmagasztaltatik, és mindenek felett kiteték: és így léfzen minden mindenekben. 1 Kór. 15: 18.

T. Mítsoda annak az értelme, mikor azt kéred, hogy: Légyen-meg az Istennek akarattya?

G. Hogy minden teremtt állatok az ő engedelmsége alá hódoltassanak, és úgy függjenek az ő intéstétől, hogy minden tsak az Isten akarattyából légyen.

T. Ugy érted-e tehát, hogy az Isten akarattya kívül lehet valami?

G. Nem tsak azt kívánnyuk, hogy az Isten valamit elvégezzen magában, végbe mennyen; hanem még azt-is, hogy minden vakmerőleg megfeliülvén és önéki alája-vettvén

vén, mindeneknek minden akarattját az ő akarattja alá verhesse, és az ő engedelmeisége alá hajthassa.

T. *Mikor így könyörgünk, avagy nem mondunk-e ellene a' mi tulajdon akaratumknak?*

G. Igenis ellene mondunk: nem tsak e' vég-re pedig, hogy a' mely kívánságink mi ben-nünk az ő akarattjával ellenkeznek, azokat hijába-valókká tegye; hanem hogy mi ben-nünk új elméket és új ériveket meg azon fel-lyül formállyon: hogy mi semmit se akar-junk magunktól; hanem sötinkább az ő Lel-ke a' mi kívánságinknak előtte legyen és jár-jon, hogy tellyes megegyezések legyen az Istennel.

T. *Miért kívánod azt megenni itt e' földön, miképen a' mennyégben-is?*

G. Mert tsak ez egy éándékok vagyon a' ézent Angyaloknak, kik az Istennek mennyei teremttett állati, hogy önékie mindenekben engedelmeskedgyenek, és légyenek mindenkor mind az ő beéédének hallói, 's mind pe-dig éolgalattjoknak végbe-vitelében önként kééek: olly engedelmeskedésre való hajlan-dóságot kívánók az embereknek, hogy kiki tellyességgel önéki ajánlya magát akarat ée-rint való alá-vetéssél.

T. *Mennyünk a' Második Réfre. Mit téfen tenéked az a' Mindennapi Ke-nyér, mellyet kérj?*

D 3

G.

L. *De ha így imádkozunk, nem mondunk-e ellent saját vágyainknak?*

Gy. Mindenesetre ellentmondunk, s nemcsak azért, hogy akaratával ellenkező vágyainkat megsemmisítse, hanem azért is, hogy ben-nünk új értelmet és új szívet teremtsen, hogy semmit ne akarjunk magunktól, hanem inkább az Ő lelke uralkodjék vágyainkon, hogy azok megnyerhessék Isten teljes tetszését.

L. *Miért kívánod, hogy amint a' mennyben, úgy a' földön is legyen meg Isten akarata?*

Gy. Mert a' szent angyaloknak, akik az Ő mennyei teremtményei, csak az a' céljuk, hogy Neki mindenben engedelmeskedjenek, és min-dig szavára hallgassanak, az engedelmességre önként készen legyenek. Azt kívánom, hogy az emberek is így vágyódjanak az engedelmes-ségre, s mindenki teljes készséggel szegődjék parancsainak teljesítésére.

L. *Most áttérek a' második részre. Mit értesz a' mindennapi kenyéren?*

Gy. Általában mindent, ami az élet fönntartá-sára szükséges, nemcsak a' táplálkozás és ruház-kodás, hanem minden egyéb segédeszköz is fi-gyelembeveendő e' pontnál, mely az élet külső

viszonyainak fenntartásához hozzájárul, hogy ezeknek birtokában mindennapi kenyerünket békében költessük el Isten tetszéséhez képest.

L. Miért óhajtod, hogy Isten adja meg azt, mit az Ő szavai szerint kötelességünk munkával megszerezni?

Gy. Bár élelmünk megszerzése céljából kell munkálkodnunk és izzadnunk is, mégsem a magunk munkája, ügyessége, vagy szorgalma adja kezünkbe a kenyeret, hanem egyedül Isten áldása; ez az áldás ad szerencsét kezünk munkájára is, mely különben haszontalan volna. Továbbá azt kell tartanunk, hogy még akkor is, amikor a táplálék bőséggel terem kezünk munkája után, s e táplálékból élünk, nem azok lényege, hanem Isten ereje táplál minket. Mert nincs is a táplálékoknak oly tápláló hatásuk, mely természetüknél fogva velük termett volna, csak Isten adja azt az égből mintegy jól tevésének eszközeivel.

G. Közönféleglen mindent, valami e' jelen-való életnek táplálására tartozik: nemcsak a' táplálásban és ruházásban; hanem minden egyéb segítségnek nyújtásában, melyekkel tartattatnak a' külső életnek szükségai: hogy a' mi kenyerünket tsendefen együk, a' mennyiben jól tudgya az Ur, hogy minékünk haénál.

T. Miért kívánod pedig, hogy az Isten azt ajándékozza néked, a' mit minékünk parantsol, hogy munkával keressük?

G. Jóllehet az ételnek és italnak kereséért munkálódnunk kell, sőt még annak felette meg-is izzadnunk 's veritékeznünk: de mindazonáltal nem a' mi munkánk, serényfégünk, igyekezetünk, fõrgalmatoságunk által tápláltatunk; hanem az Istennek egyedül-való áldásával, mellyel a' mi kezeinknek munkája megbóldogíttatik; másként hiába-való lenne. Azonban, úgy kell errõl értenünk: hogy még akkoron-is, midõn a' mi kezünk között eledelünknek bõfége legyen, és azokkal élünk; nem azoknak valósága, hanem az Istennek egyedül-való ereje által tápláltatunk. Mert nintsen a' természetõl benneket fõletett olyan erejek; hanem az Isten az égbõl fõlgáltatja azt az erõt, mintegy az õ jótéteményének eszközei által. *5. Móf. 3: 3. Máf. 4: 4.*

T. M.

IV. AZ IMADSÁGRÓL. 77

T. *Mi okon mondd temagad Kenyerének,
holott azt kívánod, hogy azt az Isten
adgya-meg teneked?*

G. Mert az Isten jövőtából lézen miénk; jöllehet az Isten minékünk azzal femmiképen nem tartozik. Intettetünk azonban e' bezéddel, hogy valami más idegen kenyérnek kívánásától magunkat mególtalmazzuk és mérfékellyük: 's elégedgyünk-meg azzal, melly igaz úton 's módon, mintegy az Isten kezéből mi hozzánk lezáll és leér.

T. *Miért téféd hozzá e' két főt?
Mindennapi, Ma?*

G. E' két főtskával mértékletességre és megtartóztatásra oktattatunk: hogy a' mi kívánságink ne hágjanak kívül 's ne haladgyanak fellyül éüklégeinknek módgyán.

T. *Mivelhogy mindenekkel közönséges ez
a' könyörgés; hogy-hogy lehet az, hogy
a' gazdagok, kiknek bőségesen elég vagyon
házaikban, és sok eftendőkre eltött kerefmények vagyon; még-is kérjek, hogy
mindennapi adgyon az Isten
önékiek?*

G. Hogy ez mind a' éegényeknek 's mind a' gazdagoknak egyiránt tudokra légyen, ilendő dolog, hogy önékik nem éolgal háznokra femmi azok közzül, mellyeket birnak; hanem a' mennyiben mind azokkal való jó élést enged önékiek az Isten, 's mind pedig az ő kegyelméből azt tselekezi, hogy azok-

D 4

nak

L. *Mi jagon nevezed a kenyeret a te kenyerednek, mikor Istentől kéred?*

Gy. Azért, mert Isten jósága következtében a miénk lesz, ami egyébként a legkevésbé sem illetne meg minket. Jut e szó arra is, hogy ne vágyódjunk egyéb kenyér után s elégedjünk meg azzal, ami törvényes úton, mintegy Isten kezéből eljut hozzánk.

L. *Miért mondd, hogy: A mi mindennapi kenyerünket ad meg minekünk ma?*

Gy. E két szó mérsékletre és önuralomra tanít. Nem szabad többet kívánnunk, mint amire szükségünk van.

L. *Ha az Úri imának minden embernek közös imádságaul kell szolgálnia, hogyan lehet az, hogy a gazdagoknak is kell kérniük mindennapi kenyerüket, bár bővelkednek házaikban és sok időn eltelt javaik vannak?*

Gy. Gazdagnak és szegénynek egyaránt át kell látni, hogy csak az válhat vagyonukból javukra, aminek használatát Isten engedte meg nekik, s amit kegyelméből gyümölcösözővé és hatásossá teve. Ennél fogva, ha minden a miénk is, nincs semmink, csak az, amit Isten kezéből óránként elveszünk, s amennyi nekünk szükséges és elég.

L. Mit tartalmaz az ötödik kérdés?

Gy. Hogy bűneinket az Úr bocsássa meg.

L. Nincs a balandók közt oly igaz ember, ki a bocsánatra rá nem szorulna?

Gy. Egyáltalán senki. Mert ezt az imádkozási formát Krisztus az apostoloknak adva az egyetemes egyháznak szánta. Ezért aki bűnbocsánatért nem akar imádkozni, a hívek társaságából vonja ki magát. S ha a Szentírás tanúságára hallgatunk, megtudjuk, hogy aki Isten előtt egy vétktől akarja magát tisztázni, ezer mással vádoltatik (Jób. 9,2. 20.). Egyedül az Ő irgalmához menekülhetünk hát.

L. Mit gondolunk, hogyan bocsátja meg Isten vétkeinket?

Gy. Mint magának Krisztusnak szavai mutatják. Vétkeink oly adósságok, melyek minket örök halálra kárhoztatnak, míg Isten csupán irgalmából fel nem old tartozásunk alól.

78 IV. AZ IMÁDSÁGRÓL.

nak haznók és véle való élések gyümölcse és foganatos légyen. Annakokáért mindenkkel birván femmink fints; hanem a' mennyiben minden óránként az Isten kezéből várjuk 's véleük azt, a' mennyi minékünk élékéges és elégséges.

T. Mit foglal-bé magába az Ötödik Kérés?

G. Hogy az Isten bocsássa-meg minékünk a' mi vétkeinket.

T. Az emberek között senki sem találta-tik-e oly igaz ember, a' ki e' bocsánat nélkül nem élkülködnek?

G. Teljesítséggel senki sem. Mert mikor e' Könyörgésnek formáját az Apostoloknak adta Christus Urunk, tehát az egész Anya-Éntegyháznak rendelte akkor. Minekokáért a' ki e' élékéből magát ki akarja venni, éléké, hogy a' hívek társaságából kimenyen. Es bizonyára halljuk, miről tégyen az Írás tanúbizonyoságot; Jób. 9: 3. tudnillik: a' ki az Isten előtt magát egyben meg akarja tisztítani, ezeriglen találatik bűnöfnek. Mindeneknek tehát csak-egyedül az ő irgalmasságához való folyamodás vagy on hátra.

T. Miképen gondolod, hogy a' mi bűneink minékünk megbocsátassanak?

G. A' mint a' Christus beédi folynak: hogy a' mi adósságink olyanok, a' melyek minket mind addig az örökké-való halálnak kárhozattya alatt tartanak, valamig az Isten az ő

IV. Az IMADSAGRÓL. 79

az ő ingyen-való adakozó kegyelméből minket az alól meg nem szabadít.

T. Azt mondod tehát, hogy a' mi bűneinknek bocsánattját csak az Istennek ingyen-való irgalmaságából nyerjük 's érzük-el?

G. Ugy vagyom. Mert ha egy avagy csak legkisebbik bűneinknek büntetését kellene megváltanunk, tehát soha mi azért meg nem fizethetnénk: Éükség azért, hogy minden vétkeinket ingyen engedgye és bocsássa-meg az Isten.

T. Mitsoda ha fön tér te rád e' bocsánatból?

G. Ez, hogy olly kedvesek vagyunk Isten előtt, mintha igazak és ártatlanok volnánk: és egyförsz mind az ő atyai jóvóltának bizodalma, a' honnét minékünk bizonyos idvességünk vagyom, a' mi lelkünk ismételten megerősítettik.

T. E' kívánság, melly ide tétetik, hogy: bocsássa-meg az Isten a' mi bűneinket, miképen mi-is megbocsátunk ellenünk vétetteknek; nemde nem azt jelenti-e, hogy mi az Isteniöl megérdemellyük a' mi bűneinknek bocsánattját akkor, mikor mi-is megbocsátunk az embereknek, ha mi vétetteknek ellenünk?

G. Nem érdemel semmiképen. Mert így kegyelemből való bűnnek bocsánattja nem lenne, sem a' Jéhus Christus egyedül-való e-

D 5

lég-

L. Tehát azt mondod, hogy Isten ingyen kegyelméből nyerünk bocsánatot?

Gy. Igen. Mert ha egy, vagy a legkisebb vétékért kellene is bűnhődnünk, mi eleget nem tehetnénk. Isten hát minden vétküket ingyen kegyelméből engedi és nézi el nekünk.

L. Mi haszon bámul ránk e' bűnbocsánatból?

Gy. E bocsánat következtében Isten úgy magához fogad, mintha igazak és ártatlanok volnánk, s lelkiismeretünk bizonyossá lesz irántunk való atyai szeretetéről, melyből élet és üdvösség származik ránk.

L. Mikor arra kéred Istent, hogy úgy bocsássa meg vétkeinket, mint mi is megbocsátunk az ellenünk vétetteknek, úgy érted-e ezt, hogy mások vétkeinek megbocsátásával mintegy megérdemellyük Isten bocsánattát?

Gy. A legkevésbé sem. Mert így a kegyelem sem ingyen való nem volna, sem Krisztusnak a keresztfán szerzett érdemén nem alapulna. De mivel az ellenünk elkövetett vétkeket elfeledve az Ő kegyességét és jóságát utánozzuk, s így magunkat az Ő gyermekeinek mutatjuk, ezzel

az ismertető jellel akart bennünket megerősíteni. Másrészt azt jelzi ezzel, hogy, ha felebarátainknak könnyen meg nem bocsátunk, semmi mást nem várhatunk a magunk részére, mint az Ő kéréseivel szigorúságát.

L. Azt mondod hát, hogy Isten itt kitörli fiainak sorából mindazokat, kik az ellenük elkövetett vétkeket elfeledni nem tudják, hogy az égi bocsánattal ne kecssegtessék magukat.

Gy. Igen. Így teljesíti Isten ígéretét, hogy mindenkinek oly mértékkel mér, mint aminővel az illető mért másoknak.

L. Mi következik eztán?

Gy. Hogy Isten ne vigyen minket kísértésbe, de megszabadítson a gonosztól.

L. Egy kérdésbe foglalod e két dolgot össze?

Gy. Csak egy kérdés ez, mert az utóbbi kérdés voltaképpen az elsőnek magyarázata.

80 IV. Az IMÁDSÁGRÓL.

lég-tételében, melyet egyfő a' kerekfán, végbe-vitt, illendőképen nem fundáltatnék. Hanem mivel a' mi rajtunk tölt bozót el-felejtjük, midőn az Isten kegyelmességét és jóságát követjük, tehát valóságosan min-nen-magunkat fiának lenni megmutatjuk; azért akart minket e' petséttel megerősíteni: ellenben pedig megmutatni; hanemha könnyűnek és hajlandóknak mutatandjuk min-nen-magunkat a' bűnnek megbocsátásában; semmit egyebet nem kell ő tőle várnunk, ha-nem az ő lanyargatásának felette nagy és könnyörülhetetlen voltát.

T. Itt annakokáért azt mondod: hogy az Isten előzetternek és a' fogadott-fűságból kitöröltetnek mind azok, valakik az ő elméjéből ki nem vetetik a' megbántást; és ne-is reményk, hogy a' mennyben engedelémnek helye adatnék önék?

G. Ugy vagy; hogy bétellyék ama' mondás: A' mely mértékkel mértek másoknak, ugyan-azon mértékkel mérnek tinéktek. Más. 7: 2. Luk. 6: 38.

T. Mi következik ezután?

G. Ne vigyen minket az Ur a' kísértetbe; de szabadítson-meg a' gonosztól.

T. Ezt mind csak egy Kérésbe foglalod-e?

G. Ugy vagy; mert ez csak egy Kérés mivel a' második szikkely az elsőnek magyarázata.

T.

IV. AZ I MADSAGRÓL. 81

T. Mit foglal-bé summa ferint?

G. Hogy az Isten ne engedgyen minket a vétekre rohanni és abba béélni; sem hogy az ördög és a' mi testünknek kívánsági, melyek füntelen-való hartzot viselnek mivelünk, meggyőzzenek: söt inkább az ő erejével minket azoknak ellene-állásokra erősítsen és ok-tasson, minket kezeivel tartson 's gyámolítson, az ő segedelmével befedezzen és óltalmazzon; hogy így az ő hűsége és takargatása alatt bátorságon lakhassunk. Róm. 7: 24-

1 Kór. 10: 12. Gal. 5: 17. 1 Pét. 2: 11.

T. Mánodon léfem az?

G. Midőn az ő Lelkétől igazgattatván az igazságnak olly éreteretivel 's kívánságával ruházatunk-fel, 'mellyel a' bünt, a' tester és a' Sátánt meggyőzzük 's felgyül-haladgyuk; a' bűnnek vizontag olly gyűlöletével, hogy minket e' világtól elszakítván tiszta életségben tartson. Mert a' Léleknek erejében áll a' mi győzedelmünk, vagy győzekedésünk.

T. Mindeneknek fűksége-e ez a' segedelem?

G. Söt inkább kitsoda lehetne-e' nélkül? Mert az ördög mindenkor olálkodik utánunk, és ordító oroszlán módgyára kerül keresvén kit bényeljen. 1 Pét. 5: 8. Mi pedig melly erőtleneek vagyunk, mindjárt elef-nénk, söt minden émpillantásban elvef-nénk, ha az Isten minket a' hartzra el nem

D 6

ké-

L. Mi a tartalma e kérdésnek?

Gy. Hogy Isten ne engedjen minket a bűnbe rohanni, vagy esni; ne hagyja, hogy az ördög, testünk kívánságai, melyek velünk folyton harcban állnak, legyőzzenek, de adja nekünk erejét, hogy ellenállhassunk, tartson meg minket kezével; oltalmával védjen és őrizzen, hogy így biztonságban lakozzunk hittel, védelme alatt.

L. Hogyan történik ez?

Gy. Ha lelke kormányoz s igazsága iránt oly szeretet és vágy tölt el, hogy a bünt, testet és sátánt legyőzzük; másrészt a bűn ellen oly gyűlöletet táplálunk, hogy a világtól megválva tiszta szentségben élünk. Mert a Szentlélek erejében áll a mi győzelmünk.

L. Mindeneknek szüksége van erre a segítségre?

Gy. Ki lehetne meg nélküle? Mert szüntelen fenyeget minket az ördög, s mint az ordító oroszlán széjjeljár, keresvén, akit elnyeljen (1Pét 5,8). Mi pedig oly gyöngék vagyunk, hogy menten elesnénk, söt néhány pillanat alatt végünk volna, ha Isten saját fegyvereit nem adná nekünk a küzdelemre s kezével meg nem erősítene.

L. Mit értesz kísértés alatt?

Gy. A sátán álnokságát és fortélyát. Ezzel támad minket szüntelenül, s bizonyára be is hálózna, ha Isten szüntelen nem segítene rajtunk. Mert egyrészt értelmünk is ki van téve csalárdságának természetes hiábavalóságánál fogva, másrészt akaratunk is hajlandóbb a rosszra, mint a jóra, s így szívesen hallgatna a sátán szavára.

L. Miért kéred, hogy Isten ne vigyen kísértésbe, amikor ez nem Istennek, hanem a sátánnak dolga?

Gy. Amint a hívőket Isten megóvjá, hogy a sátán csalárdságának áldozatul ne essenek, vagy a bűn igájába ne jussanak, úgy azokat, akiket büntet, nemcsak az üdvből zárja ki, hanem a sátán uralma alá is adja, megvakítja, értelmüket balgataggá teszi, hogy a bűn annál könnyebben győzhessen rajtuk s minden kísértés megostromolja őket.

82

IV. Az IMADSÁGRÓL.

készítene a' maga fegyverével, és az ő kezeivel meg nem erősítene.

T. Mit jelent tenéked a' Kisértetnek neve?

G. A' Sátánnak tsalárdságát és megtsalársát, mellyekkel mi reánk szüntelen feltámad; sőt tellyefséggel igen könnyen-is környülvenne, ha az Isten erejétől nem vértetténénk környül. Mert a' mi elménk-is az ő születesi hiába-valósága érint annak tsalárdságának alája-vettetett: és a' minthogy hajlandóbb mindenkor a' mi akaratunk a' gonozra; úgy tellyefséggel annak alája-fekünnék.

T. Miért könyörgeksz úgy: hogy az Isten ne vigyen a' kísértetbe; hiszem úgy láték, hogy ez nem az Istennek, hanem a' Sátánnak tulajdona?

G. Valamiképen hogy az Isten a' hiveket az ő takargatásával óltalmazza, hogy a' Sátánnak tsalárdságától vagy el ne nyomattassanak, vagy a' büntölt meg ne győzettefennek: úgy a' kiket meg akar büntetni, nemcsak megfojtja kegyelméről; hanem még a' Sátánnak kegyetlenfége alá-is adgya, vak-sággal megveri, és az elfordúlt elmébe veti-bé; hogy tellyefséggel legyenek rabjai a' bűnnek, és minden próbáknak ingerlésire kitettettek. Róm. 1: 28.

T. Mit

IV. AZ IMADSÁGRÓL.

81

*T. Mit téken ez a' hozzá-adatott bere-
keftés : Mert tied az ország, a' ha-
talom, és a' ditsőség, mind
örökké?*

G. Itt viszontag arra taníttatunk, hogy a' mi könyörgésünk inkább támasztatnak az Istennek hatalmával és jóságával, mint sem magunknak akarmelley bizodalmaival. Azonban arra, hogy minden mi könyörgésünket az Isten ditséretivel rekezzük-bé.

*T. Semmit sem szabad-e Istentől kérni, ha-
nem csak a' mi ez Imádság formájában
bé vagyon foglaltatva?*

G. Jóllehet szabados dolog más főkkal és más módon-is könyörögni; mindazáltal úgy kell ezünkben tartanunk, hogy semmi könyörgés nem tetézhetik az Istennek, a' melly ide nem viterik, mint helyesen lett Imádságnak egyedül-való régulájára.

V. AZ ISTENNEK IGEJERŐL avagy BESZEDERŐL.

*T. Immár a' mi tőlünk rendeltetett mód
kívánnya, hogy az Isten Tiszteleti-
nek Negyedik Référől köllünk.*

G. Ez, azt mondók, hogy abban áll, hogy az Istent minden jóknak szerzőjének lenni megülmérjük : és az ő jóságát, igazságát, böltsességét, hatalmát, ditsérettel és hálaadással emlegessük ; hogy valóságosan Istenre

D 7

L. Mit jelent e záradék: „Mert Tied az ország, hatalom és a dicsőség mindörökké”?

Gy. Ismét figyelmeztet arra, hogy imádságunkat inkább Isten hatalma és jósága támogatja, mint önbizalmunk. Megtanít e kifejezés még arra is, hogy minden imádságunkat Isten dicsérésével kell végeznünk.

L. Nem szabad mást kérni Istentől, mint ami ez imában bennfoglaltatik?

Gy. Más szavakkal, más módon szabad kérnünk, de egyttal tudnunk kell, hogy Istennek csak az oly imádság tetszik, mely az Úri imádság, a helyes imádkozás egyetlen szabálya szerint történik.

A SZENTSÉGEKRŐL.

L. Azon sorrend szerint, melyet kiszabtunk, itt az ideje, hogy áttérjünk a negyedik részre, mely Isten tiszteletéről szól.

Gy. Azt mondtuk, hogy Isten tisztelete abban áll, hogy Istent tartsuk minden jó szerzőjének, jóságát, igazságát, bölcsességét, hatalmát dicsérettel és hálaadással illessük.

L. Nem adott Isten nekünk szabályt e részben?

Gy. Minden dicséret és hálaadás, ami a Szentírásban van, nekünk szabály gyanánt szolgál.

L. Nincs az Úri imádságban semmi, ami erre vonatkozik?

Gy. Mikor óhajtjuk, hogy neve megszenteltesse, azt kívánjuk, hogy minden munkája, úgy amint van, dicsőségét sugározza. Az ember tartsa Őt irgalmasnak, mikor a bűnösöknek megbocsát, igazságosnak, ha büntet, s ha ígéreteit övével szemben teljesíti, igaznak. Végre akármelyik munkáját vizsgáljuk, buzduljunk az Ő magasztalására. Ez jelenti azt, hogy minden jó dicsérete Őt illeti.

L. Mit tanulhatunk abból, amiről eddig beszélünk?

Gy. Azt, amiről maga az igazság is bizonyóságot tesz, s amit kezdetben is említettem, hogy ti. az örök élet nem egyéb, mint az Atya Istennek s az Ő küldöttének, a Jézus Krisztusnak ismerése; úgy ismerni Őt, mondom, hogy ilendő tisztelettel legyünk iránta, hogy ne csak urunk, hanem Atyánk és megtartónk is legyen, s viszont mi is fiai és szolgálói legyünk, s egész életünket az Ő dicsőségére szenteljük.

84 V. AZ ISTENNEK IGEJERŐL.

térjen minden jóknak dicsősége, 's ő nálalakjék.

T. *Semmi regulát nem írt-e Isten előnkbe e' Részben?*

G. Valamennyi ditséreti vagyon ö felfégeknek a' Szent írásban, mind regulánk gyanánt kell azoknak minékünk lenni.

T. *Az Uri Imádságban semmi nintsen-e, a' melly ide tartoznék?*

G. Mikor azt kívánnuk, hogy ézentel-fék-meg az Isten neve, azt kívánnuk, hogy minden ő dolgaiban 's munkáiban tessék-ki az ő ditsősége. Hogy akar a' bűnösnek engedgyen-meg, isgalmassanak; akar bozféú-állását gyakorollya, igaznak; akar az ovéinek adgya-meg a' mit ígért, igaz betédünek íteltessék. Végezetre, hogy akarmelly munkáját-nézzük, tehát az az ő ditsőségére indítson minket. Ez pedig nem egyéb, hanem minden jóknak dicséretit önöké tulajdonítani.

T. *Mit fedezetünk azokból, a' mellyek eddig mi előnkbe adattattak?*

G. Azt, a' mit a' valóságos igaság tanít: és a' mit leg-elöl feltévék; rudnillik, ez az örök élet, hogy egy igaz Istennek ismérjük az Atyát, és a' kit elborsátott a' Jézus Christust. *1. Ján. 17: 3.* Öter, úgy-mond, úgy megifmérni, hogy az ő reá tartozó tiszteget és tiszteletet önéki megadgyuk: és hogy minékünk nem csak Urunk legyen, hanem Atyánk.

V. AZ ISTENNEK ÍGEJERŐL. 85

Atyánk és Megtartónk is ; mi-is viszontag
önéki fiai és szolgái légyünk : és ekképen
a' mi életünket az ő ditsőségének kinyilatkoztatására rendellyük és szentellyük.

T. Mellyik úton jutunk ily nagy jóra?

G. E' végre hagyta minékünk az ő szent ígét
avagy befédet. Mert a' Lelki tudomány,
mintegy ajtó, mellyen bémegyünk az ő
mennyei orfágába.

*T. Hol kell minékünk keresniünk ezt
a' Befédet?*

G. A' Szent írásokban, mellyekbe e' beféd
befoglaltatik.

*T. Mikképen kell azzal élned, hogy
onnet gyümölcstől vedes?*

G. Ha ezt a' befédet a' mi éliveinknek erő-
s javallásából és elhitéből magunkhoz
kaptsoljuk, nem különben, mint a' menny-
ből származott bizonyos valóságot: ha annak
tanulására magunkat hajlandóknak mutat-
tyuk: ha a' mi akaratunkat 's elméinket an-
nak engedelmeskedése alá vettyük: ha azt
teljes lélekből szerettyük: ha egyfő a' mi
éliveinkbe benyomattatván, ott olly meg-
erősödött gyökere legyen, hogy gyümöl-
cstől teremjen ez életben: ha, végezetre,
az Isten regulája szerint taníttatunk 's igaz-
gattatunk; tehát a' mint elrendeltetett, ez
minékünk idvességünkre szolgál.

T. Mind

L. Mily úton-módon juthatunk el e nagy jóhoz?

Gy. Ezért adta nekünk szent ígét. Mert a
lelki tudomány olyan, mint az ajtó, melyen át
égi birodalmába juthatunk.

L. Hol kell keresniünk ezt az ígét?

Gy. A Szentírásban.

L. Hogyan lehet azt gyümölcstől használni?

Gy. Ha azt szívünk teljes biztosságával ak-
ként öleljük magunkhoz, mint égből alászállott
igazságot, ha tanulékonyak iparkodunk lenni
vele szemben, ha értelmünket, akaratunkat
alárendeljük, ha szívvel-lélekkel szeretjük, ha
szívünkbe bevésve ott gyökeret ver s az örök
életre gyümölcstől hoz, ha végre rendelése sze-
rint élünk, akkor üdvösségünkre szolgál, amire
rendeltetett is.

L. Mindez batalmunkban áll?

Gy. Egyáltalán nem. Az egy Istennek kell az egészet lelke kegyelmével megteremtenie bennünk.

L. Nem kell-e hát szorgalmasoknak lennünk s minden buzgalmunkkal arra törekednünk, hogy a szent igét olvassuk, halljuk és felette gondolkozzunk?

Gy. De igen. Míg az egyeseknek az a kötelességük, hogy napról-napra olvassák az írást, addig mindenkinek főgondja legyen, hogy szorgalmasan látogassa az istentiszteletet, hol az üdvösség tudományát fejtegetik a hívők gyülekezetében.

L. Nem tartod hát elégnek, ha mindenki otthon magányosan olvassa a Szentírást és nem jön össze a nép ugyanazon tudomány hallgatására?

Gy. Egybe kell gyülekeznünk, amennyiszer csak lehet.

L. Bizonyítsd be!

Gy. A bizonyításra bőven elégséges Urunk egy akarata. Mert az egyház számára nem oly istentiszteleti rendet szabott, amelyet ketten vagy hárman tartanak meg, hanem általában véve mindenkinek. Azon felül azt mondja, hogy

86 V. AZ ISTENNEK IGEJÉRŐL.

T. Mind ezek a' mi tehetséginkbe vannak-e tétetve?

G. Ezek közül tellyeséggel csak egy fűt ott; hanem egészen csak egyedül az Istené ez, a' mit mondék, hogy azt mi bennünk az ő Lelkének kegyelmével tselekedgye 's munkálkodgya.

T. Nem kell-e tehát minékünk abban a' mi foglalkozásunkat megmutatnunk, és minden igyekezettel azon lennünk, hogy olvasással, hallással, gondolkodással, abban épületet és gyarapodást vegyünk?

G. Igen-is kell: mind hogy kiki magát külön mindennapi olvasással gyakorolja; mind pedig, hogy egyförsmind mindenek kiváltképen a' tanítást foglalkoztatson gyakorolják, a' hol az idvefségnek tudománya a' hűveknek gyülekezetiben megmagyaráztatik és világosítottatik.

T. Tagadod tehát azt, hogy elég volna, ha otthon külön mindenek olvasának, hanemha mindenek egyförsmind közönséges helyre egybe-gyűllyenek ugyan-azon egy tudománynak hallására?

G. Szükséges dolog egybe-gyűlni, a' hol szabad; az-az, midőn tehetség és arra való szabadság engedtetik.

T. Megpróbálhatod-e azt énnékem?

G. Annak megpróbálására bőfégefen elégnek

V. AZ ISTENNEK ÍGEJÉRŐL. 87

nek kell lenni az Űrnak akarattyának. Ezt a' rendet pedig az ő Anyafentegyházára bízta: mellyet nem tsak ketten avagy hárman tartának-meg; hanem a' mellynek közönlé-
gefen alatta lennének mindének. Azonban, annak mind megépítéfére, 's mind megtar-
tására, egyedül-tsak ezt az egy okot mond-
gya. Annakokáért légyen ez minékünk fent
és felhomólhatóan régulánk: ne-is itéllye
fenki-is magának szabadónak lenni, hogy az
ő Mestere és Tanítója, tudnillik a' Christus
felett, fellyebb böltsekedgyék.

*T. Annakokáért fűkséges dolog-é, hogy
az Anyafentegyháznak Elöljárói lé-
gyenek a' Lelki Páftorok?*

*G. Sőt annakfelette fűkséges-is, hogy ő-
ket hallgassuk; és a' melly tudományát a'
Christusnak előnkbe adgyák; azoknak fájok-
ból félelemmel és betsülettel vegyük. A'
ki azért őket megutállya, és hallgatni nem
akarja, a' Christust veti-meg, és elszakad az
Isten hiveinek társaságoktól. Már. 10: 40.*

*T. Elég-é a' keresztyén embernek, ha egy-
fer tanítatik a' Lelki Páftortól; avagy
pedig egész életében kell megtarta-
ni ezt a' rendet?*

*G. Kitsíny dolog elkezdenni, ha abban vé-
gig meg nem maradé. Mert mind végig,
avagy inkább vég nélkül való tanítványinak
kell minékünk lennünk a' Christusnak. Ezt
a' tít-*

az egyház épülésének és fenntartásának ez az
egyedüli módja. Legyen hát ez előttünk szent
és sérthetetlen szabály, és senki se higgye,
hogy a mester felett böltsekedhetik.

*L. Tehát szükséges, hogy az egyházak élén pász-
torok álljanak?*

*Gy. Igen, sőt szükség hallgatni őket, s Krisztus
tudományát, melyet hirdetnek, tisztelettel és
félelemmel fogadni tőlük. Ennélfogva, aki őket
megveti, hallgatni röstelli, Krisztust veti meg s
elszakad a hívők társaságától.*

*L. De elégséges-e, ha a pásztor egyszer megta-
nítja a keresztyén embert, vagy egész életünkben
tanulnunk kell?*

*Gy. Kitartás nélkül a kezdet vajmi keveset
ér. Krisztus tanítványainak kell lennünk mind-
végig, helyesebben vég nélkül. S az egyház
szolgáira azt a feladatot bízta, hogy helyette és
nevében tanítsanak minket.*

88 VI. A' SACRAMENTOMOKRÓL.

a' tiétfelést pedig az Anyaentegyháznak Szolgáinak parantsolta a' Christus, hogy ő helyette és az ő nevében tanítsanak minket.

L. Az igen kívül nincs más eszköz, ami által Isten Magát velünk közölné?

Gy. Az igehirdetéshez csatolta a szentségeket.

L. Mi a szentség?

Gy. Isten irántunk való jóakarátának külső tanúbizonysága, mely látható jeggyel mutatja a lelki kegyelmet, szívünkbe vési Isten ígéreteit, s így azok felől még bizonyosabbakká leszünk.

L. Hogyan? Hát egy látható jegyben akkora erő van, hogy a lelkiismeretet is erősebbé teheti az üdvösségbe vetett hitben?

Gy. Magától nincs benne ily erő, hanem Isten akaratából, s mivel ily célra rendeltetett.

L. Isten ígéreteit szívünkbe vésmi a Szentlélek dolga; hogy állíthatod hát ugyanezt a szentségekről is?

VI. A' SACRAMENTOMOKRÓL, avagy A' SZENT JEGYEKRŐL, JELEK- ről és Petsétekről.

T. Nintsen-e más különböző efköz az Igétől, (a' mint Eólanak:) mellyel magát az Isten mívelünk egyesítené?

G. Az Igének prédikállásához hozzá-tette a' Sacramentumokat.

T. Mitsoda a' Sacramentom?

G. Az Istennek mi hozzánk való Isteni jóakarattjának külső tanúbizonságtétele, melly látható jeggyel az ő lelki kegyelmét ábrázolja ki minékünk, az Isten ígéréteinek a' mi fíveinkben való megpetsételésére, hogy ezeknek valósága jobban megerősítessék.

T. Ollyan nagy erő vagyon-e a' látható jegy alatt, hogy az idvességnek bizodalomban a' mi lelkünk-ismétetét megtámasssa és erősítse?

G. Nem önnön-magától a' jegytől van az az erő, hanem az Isten akarattjából, azért, hogy e' végre légyen fereztetve.

T. Holott a' Szent Léleknek tulajdon tífetei és tselekedeti az Istennek ígérteit a' mi fíveinkben megpetsételni, hogy-

hogy

VI. A' SACRAMENTOMOKRÓL. 89

*hogy tulajdonítod te azt a' Sacra-
mentomoknak?*

G. Nagy különbség vagon a' Szent Lélek között és a' Sacramentumok között. Mert a' éivet mozdítani és megilletni, az elméket megvilágosítani, a' lelki-isméretet bizonyos-
sá és tsendéssé tenni, bizonyára tsak egyedül a' Lélek munkája: úgy hogy egészen az ő tulajdon tselekedetinek lenni, kell ezt itélnünk, és azokért tsak önékie hálákat adnunk; hogy a' ditséret másra által ne vitéssék. Mindazonáltal semmit sem ellenkezik ezzel, hogy az Isten a' Sacramentumokkal, mintegy másod rendbéli boldog eszközökkel, él itt, 's azokat házonra fordíttya, a' mint önékie tetteik; és azt úgy tselekezi, hogy a' Szent Léleknek erejéből semmit illerlenül el ne vétet-
tessék.

T. Azt itéled tehát, hogy a' Sacramentumoknak ereje és bathatósága, nem a' külső éltető állatban vagon bére-
keftve; hanem egészen az Isten
Lelkétől fármazik?

G. Ugy vagon: mert az Ur az ő erejét úgy mutattya ki az ő eszközei által, a' melly végre rendelte azokat, a' mint önékie tetteik. Mellyet mindazáltal úgy tselekezik, hogy az ő Lelkének erejéből semmit el ne végyen.

T. Miért tselekezik így az Isten, 'okát mondhatnád-e?

G. II.

Gy. A Szentlélek és a szentségek között nagy a különbség, mert a lelkek megihletése és megindítása, az értelem megvilágosítása, a lelkiismeret biztossá és békéssé tévése, valóban egyedül a Szentlélek munkája, és pedig oly módon, hogy mindezt az Ő saját munkájának is kell tartanunk, s ez áldásokért csak Neki kell hálát s dicséretet mondanunk. Ez azonban a legkevésbé sem gátolja, hogy Isten szentségeket használjon, mintegy másodrendű eszközök gyanánt úgy, ahogyan jónak látja, s ezt a Szentlélek erejének minden megsértése nélkül cselekedje.

L. Tébát azt tartod, hogy a szentség ereje és batása nem a külső elembe van, hanem egészen Isten Lelkéből árad?

Gy. Azt gondolom. Isten erejét eszközök által látta jónak gyakorolni s e célra rendelte a szentségeket, s mindezt úgy cselekszi, hogy azok szent lelke erejét semmivel sem csökkentik.

L. Meg tudnád mondani, miért cselekszik így?

Gy. Erőtlenségünk támogatására teszi ezt, mert hogyha egészen lelkiek volnánk, az angyalok módjára úgy őt, mint kegyelmét láthatnók, de mivel földi testben vagyunk, szükségünk van alakokra és képekre, hogy a lelki és mennyei dolgok felől valami földi képzetünk legyen. Mert másként nem tudnók azokat fölfogni. Együttal az is hasznunkra válik, ha minden érzékünket eltöltik a szent ígéretek, s így biztosabbak leszünk azok felől.

L. *Ha igaz, hogy Isten azért rendeli a szentségeket, hogy gyarlóságunkat támogassák, vajon nem vádolható-e önteltséggel az, ki azt mondja, hogy nincs szüksége a szentségekre s nem él velük?*

Gy. De igen, úgyannyira, hogy aki önként távol tartja magát tőlük, mintha nem is volna szüksége rájuk, az Krisztust veti meg, az Ő kegyelmét utasítja vissza és az Ő szent lelkét oltja ki.

L. *De a szentségekből a lélek megnyugtatóására minő hit és biztonság nyerhető, ha jók és rosszak vegyesen élhetnek velük?*

90 VI. A' SACRAMENTOMOKRÓL.

G. Ilyenképen segéll-elő minket az Isten a' mi erőtelenségünkben. Mert ha egészen lelkiek volnánk, tehát az Angyalok módjára nézhetnők mind az Isten magát, 's mind pedig az ő kegyelmeit. De mivelhogy e' földi testnek terhével vagyunk környül-véretve, ábrázatok és tükörök nélkül zúzkölködünk, a' mellyek a' lelki és mennyei dolgoknak re-kintet néminémü földi-képen adgyák minékünk előnkbe. Mert másképen oda nem juthatnánk. Azonban, ez-is a' mi tiűtünk, hogy minden mi érzékenységinket az Isten ígéretiben gyakorollyuk, hogy annál jobban minékünk azok megerősítelének.

T. *Ha igaz, hogy azért ferezette az Isten a' Sacramentumokat, hogy a' mi fűkséginknek elősegéllői lémenek; avagy kevélységnek vétkével nem kárhoztattatnék-e méltán az, a' ki azt itélné, hogy azok nélkül ellehet, mint nem fűkséges efközök nélkül?*

G. Méltán bizonyára: Mert ha valaki azoknak éléféltől magát önként elvonnyu, mintha az nem volna fűkséges; tehát a' Christust utállja-meg, az ő kegyelmét veti-meg, és a' Lelket ólttya-meg.

T. *Mitsoda bizodalom lehet a' Sacramentomokból a' mi lelkünk-isméretinek megerősítésére, és mitsoda bizonyos bátorságot vehetünk magunknak, holott*

azok

VI. A' SACRAMENTOMOKRÓL. 91

*azokkal mind a' jók 's mind a' gonofok
egyaránt élnek?*

G. Jöllehet az Istennek a' Sacramentomokban adattartott ajándékait a' hitetlenek semmivé téelik, (hogy így szóljak,) a' mennyiben ő reájok néz; de mindazonáltal azért azt nem teherik, hogy a' Sacramentomnak ereje és tulajdon természet meg ne maradjon.

T. Annakokáért miképen és mikor követi a' Sacramentomoknak élését az ő hathatós munkája?

G. Midőn azokat hittel vesszük, keresvén azokban csak-egyedül a' Christust és az ő kegyelmét.

T. Miért mondd azt, hogy ott kell keresnünk a' Christust?

G. Azt így értem, hogy nem kell ott minékünk a' látható jegyekhez úgy ragaszkodnunk, hogy a' mi idvétségünket onnét kérjük; vagy pedig azt képzeljük, hogy az Istentől adattartandó kegyelemnek ereje oda-bé volna fejeztetve és bérekefirtve: sőtinkább elősegítés gyanánt tartjuk azt a' jegyet, hogy egyenesen a' Christushoz igazgartsuk, ő tőle kérvén idvétséget és maradandó boldogságot.

T. Holott a' Sacramentomokkal való élésre megkivántatik a' hit; hogyhogy mondd, hogy a' mi hitünknek erősítésére aduttak azok, hogy minket az Istennek ígéretiről bizonyosabbakká tegyenek?

G. Nem

Gy. Ámbár Istennek a szentségekben följajánlott ajándékait legalább magukra vonatkozólag - hogy úgy szóljak - semmivé teszik az istentelenek, mégsem képesek arra, hogy a szentségeket megfosszák természetüktől és erejüktől.

L. Hogyan és mikor van bát hatása a szentségekkel való élésnek?

Gy. Ha hittel vesszük őket, s bennünk Krisztust és az Ő kegyelmét keressük.

L. Miért mondd, hogy Krisztust kell bennünk keresnünk?

Gy. Tudom, hogy nem szabad látható jegyekhez ragaszkodnunk, üdvösséget látható jegyekben keresnünk; nem szabad azt képzelünk, hogy bennünk valami erő van az üdvösség elnyerésére, sőt tudom, hogy a jegyet csak oly segítségnek kell tartanom, mely egyenest a Krisztushoz vezet, hogy üdvösségünket s teljes boldogságunkat tőle magától kérjük.

L. Ha a velük való éléshez hit szükséges, miként mondhatod, hogy hitünk megerősítésére szolgálnak, s bennünket Isten ígéretei felől tesznek bizonyossakká?

Gy. Nem elég, ha a hívés csak megkezdődött bennünk, ha folyton nem táplálkozik, s napról-napra jobban nem növekszik. Isten a hit táplálására, erősítésére és terjesztésére rendelte a szentségeket. Ezt jelzi Pál apostol is, mikor azt mondja, hogy a szentségek Isten ígéreteinek megpecsételésére szolgálnak.

L. De nem a hitetlenség jele-e az, hogy Isten ígéreteiben hitünk nem szilárd, ha egyéb körülmények nem erősítik?

Gy. Csakugyan kitűnik mindebből az a hitbeli gyengeség, mely még Isten fiait is sújtja, de azért ők, bár hitük csekély és tökéletlen, megmaradnak Isten gyermekeinek. Míg itt e földön élünk, mindig megmarad testünkben a hitetlenség csírája, amit másként le nem győzhetünk, mint folytonos, mindvégig tartó tökéletesedéssel. Tehát szükséges, hogy a hitben előrehaladjunk.

L. Hány szentsége van a keresztyén egyháznak?

Gy. Minden hívők általában kettővel élnek.

92 VI. A' SACRAMENTOMOKRÓL.

G. Nem elég az, hogy a' hit mi bennünk egyből elkezdertt legyen; hanem szükség, hogy üntelen tápláltság, és naponként inkább-inkább nevedjegyék. Annakokáért annak a' mi hitünknek mind táplálására, 's mind megerősítésére, 's mind előbb-előbb való mozdítására érzette az Ur a' Sacramentumokat. Mellyet ugyan jelent a' Szent Pál Apostol, midőn azt tanítja, hogy az Isten ígéretinek minékünk való megpecsételésére adta azokat az Isten. Róm. 4: 11.

T. Nemde a' hitetlenségnek nem bizonyos jele-e az, hogy az Isten ígéretiben nintsen erős bizodalunk, hanemha más-unkét erősítetteinek-meg azok minékünk?

G. Nem az, hanem a' hitnek gyengeségét bizonyoson mutogattya, melly még az Isten fiaiban-is vagyon; a' kik mindazáltal Isten hiveinek lenni meg nem fűnnek, ám-bár igen kitsíny és még tökéletesség nélkül való hitek legyen. Mert valamig e' világban járunk, a' mi tagjainkban vannak és hevernek a' kételkedéinek maradványi; mellyeket másképen ki nem űzhetünk, hanem életünknek végéig üntelen-való igyekezettel. Szükség annakokáért, hogy tovább mennyünk.

T. Hány Sacramentomi-vannak a' Keresztyén Anyafentegyháznak?

G. Va-

VI. A' SACRAMENTOMOKRÓL. 93

G. Valóságosan csak Kettő, melyeknek közönfészes hána és élése nagyon minden hívek között.

T. Melyek azok?

G. A' Kereszttség avagy Mosódás: és a' Ént Vatsora.

T. Mitsoda egyezés, vagy különbség nagyon ezek között?

G. A' Kereszttség avagy Mosódás minékünk mintegy némanémű bemenetelünk az Anyafentegyházba. Mert ott bizonságunk nagyon; hogy mi, kik másképen idegenek és tavol-valók vagyunk, az Istennek tselédi közzé bévétettünk, hogy az ő háza-népei közzé fámláltattunk. A' Ént Vatsora pedig arról tézen bizonságot, hogy táplálván a' mi lelkeinket, az Isten önnön-magát minékünk Atyánknak mutatja.

A' KERESZTSGRÖL.

T. Hogy mind a' kettőnek világosabban megtefsek valósága; mindenikről külön füllünk. Előben-is: Melyik a' Kereszttségnek értelme?

G. Ennek két része nagyon. Mert itt a' bünöknek botsánattya, és a' lelki újjá-kületes példázatik. Efés. 5: 26. Róm. 6: 4.

T. Mitsoda hasonlatossága nagyon a' Vizek ezekkel a' dolgokkal, hogy azokat lerajfollja?

G. A'

L. Melyek azok?

Gy. A kereszttség és a szent-vacsora.

L. Mi egyező és különböző van e két szentség között?

Gy. A kereszttség mintegy belépés az egyházba. Ebben van bizonságunk afelől, hogy Isten minket, akik egyébként idegenek vagyunk, családjába, szolgálai közé fogad. Az úrvacsora pedig azt tanúsítja, hogy Isten lelkünk táplálása által Atyánknak mutatja magát.

L. Hogy mindkettőről tisztább ismeretet szerezhessünk, vegyük őket külön! Először is mi a kereszttség értelme?

Gy. A kereszttségnek két része van, mert egyrészt a bünbocsánatot, másrészt a lelki újjászületést ábrázolja.

L. Miben hasonlít a víz e dolgokhoz? Hogyan ábrázolhatjuk őket?

Gy. A bűnbocsánat egy neme a megmosatásnak, ami által lelkünk megtisztul foltjaitól, s a víz is éppen így mossa el a testnek szennyét.

L. Mit mondbatunk az újjászületésről?

Gy. Az újjászületés kezdete természetünk megöldöklése, végcélja pedig az, hogy új teremtmények legyünk, s így a halált ránk nézve az jelképezi, hogy fejünkre vizet öntenek, az új életet pedig az, hogy nem maradunk abban végképp elmerülve, hanem egy pillanatra ugyan, mint a koporsóba, alászállunk, de újra felmerülünk.

L. Azt gondolod, hogy a víz a lélek fürdője?

Gy. Semmi esetre. Ezt a tisztességet nem szabad elrabolni Krisztus véréből, mely azért ömlött, hogy eltörölje minden mi szennyünket, s Isten előtt tisztává és mocsoktalanná tegyen. S ennek a megtisztításnak gyümölcsét akkor vesszük el, mikor ama szent vérről a Szentlélek meghinti a mi lelkünket. A szentség mindezen dolognak megpecsételése.

G. A' bűnnek borsánattya ugyan jele avagy neme a' Mosódásnak, mellyel a' mi lelkeinknek énnyei eltöröltetnek : nem külvőmben, mint a' vízzel elmosáttatnak a' testnek rútsági.

T. Mit értefe az Újjá-fületésről?

G. Mivel annak kezdete a' mi természetünknek meghalálósítása, vége pedig, hogy új teremtetett állatok légyünk ; ebben minékünk a' halálnak ábrázolása tétetik előnkbe, midőn a' víz a' mi fejünkre öntetik : az új életnek pedig lerajzolása ebben tétetik előnkbe, hogy nem maradunk a' víz alatt elmerítetve ; hanem csak egy fempillantásig meggyünk arra, mintegy koporsóba, hogy abból mindjárt kivezzünk.

T. Azt gondolod-e tehát, hogy a' Víz a' Léleknek feredője avagy mosódása?

G. Semmiképen nem az. Mert ezt a' tisztességet nem éabad minékünk a' Chrístus vérről lehúznunk ; melly azért öntetett-ki, hogy eltörölvén minden mi rútságinkat, Istennek előtte tisztákká és ferezhetetlenekké tenné minket. 1 Ján. 1: 7. 1 Pét. 1: 19. E' tisztításnak pedig gyümölcsét akkor vesszük, midőn azzal a' szent vérről a' mi lelkünk-isméretie a' Szent Lélek meghinti. Annak megpecsételését pedig a' Sacramentomokban vesszük.

T. Nem

T. Nem tulajdonítá-e egyebet a' víznek, hanem hogy tsak jele legyen a' Megmosódásnak?

G. Ugy mondom jelnek lenni, hogy egyförsmind a' valóságot hozzá-köttettnék lenni értem. Mert az Isten minékünk ígervén az ő javait, nem tsal-meg minket. Annakokáért mind a' bűnöknek megengedése, 's mind az életnek újjólta adattatik minékünk a' Kereszttségben; és bizonyos dollog, hogy mi azt ott elvégezzük.

T. Bételik-e egyaránt mindenkiben e' kegyelem?

G. Sokan, midőn az ő gonofságokkal annak útrját elrekeztik, azt tselekezik, hogy hijába-való legyen. Igy tsak-egyedül a' hivekre áll e' gyümöls. Mindazáltal innét a' Sacramentomoknak természeté sem romlik-meg.

T. Honnan van az Újjá-füls?

G. A' Christufnak halálától és feltámadásától egyförsmind. Mert ez az erő az ő halálában vagyon; hogy ez által megfeszítések a' mi ő emberünk, és a' mi természetünknek vétkecs volta néminémüképen eltemettség, hogy többé mi bennünk ne legyen. Hogy pedig új életre újítatunk-meg az Isten igazságának engedelmeskedésére; az a' Christus feltámadásának jótéménye.

E

T. Mi-

L. De bát azt gondolod, hogy a víz nem egyéb, mint a megmosatásnak képe?

Gy. Azt gondolom, hogy kép, de az általa kiábrázolt valóság vele a legszorosabb összefüggésben van. Mert Isten nem csal meg minket, ha ajándékokat ígér. Ezért biztos, hogy a kereszttségben Isten bocsánatát és az új életet ajánlja nekünk, és mi ezeket fogadjuk el.

L. Mindenkre kiárad-e a kegyelem különbség nélkül?

Gy. Sok balga ember elzárkózik előle oktalanul, haszontalanná teszi önmagára nézve. Csak a hívek veszik el gyümölcset. De ez legkevésbé sem változtatja meg a szentség természetét.

L. Az újjászületés honnan származik?

Gy. Krisztus halálából s egyúttal feltámadásából, mert Krisztus halálában oly erő van, hogy bennünk az ő-embert megfeszíti, természetünk bűnös voltát eltemeti, hogy többé ne uralkodjék felettünk. Viszont az újjászületés áldása az, hogy új életre kelünk, s Isten igazságának akarunk engedelmeskedni.

L. *Hogyan bárnak ránk mind e javak a keresztség által?*

Gy. Ugy, hogy Krisztust öltözzük magunkra s az Ő lelkét vesszük, ha a keresztségben felajánlott ígéreteket nem utasítjuk vissza, s tesszük ezáltal gyümölcstelenekké.

L. *Mit kell tennünk, hogy helyesen éljünk a keresztséggel?*

Gy. A keresztséggel való helyes élés hiten és bűnbánaton alapul. Lelkünk hite szilárd legyen afelől, hogy ha Krisztus vére minden szennytől megtisztít, Istennek tetszünk, aztán érezzük, hogy az Ő lelke lakozik bennünk, magyarázzuk ezt mások előtt tetteinkkel, s gondolkodjunk szüntelenül arról, hogy a testet meggyilkoljuk, s Isten igazságának engedelmeskedjünk.

L. *Ha a helyes keresztséghez mindez megkívántatik, hogyan lehet, hogy gyermekeket keresztelünk?*

96. A' KERESZTSÉGRŐL.

T. *Miképen adattatnak minékünk a' Keresztség által ezek a' jók?*

G. Mert a' Christussal felruháztatunk, és az ő Lelkével megajándékoztatunk; hanem ha a' Keresztségben nekünk nyújtott Istennek ígéretit megutálván, azokat gyümölcstelenekké tesszük.

T. *Mit kell minékünk tselekednünk, hogy a' Keresztséggel jól élheszünk?*

G. A' Keresztségnek igaz és egyenes házna a' hitben és a' pénitencia-tartásban áll: az-az, hogy elsöben a' mi éivünknek bizonyos bizodalmaival elhígyük azt, hogy mi úgy tesszünk az Istennek, midön minden bűneinkből a' Christus vérével megtisztítatunk: másodszor, hogy minnen-magunk érezzük-meg, hogy az ő Lelke mi bennünk lakozik, és ezt valóságos tselekedetünkkel mások előtt kimutassuk: és hogy szüntelen ebben gyakorollyuk magunkat, hogy mind a' testnek megökléléről gondolkodjunk, 's mind az Isten igazságának engedelmeskedjünk.

T. *Ha ezek megkívántatnak a' Keresztségnek törvény kerint való élésre; hogyhogy vagyon, hogy a' tselemöket megherefteljük?*

G. Nem

G. Nem éüklég, hogy a' Kereftséget a' Hit és a' Péntentzia-tartás mindenkor megelőzzék; hanem csak azoktól kívántatik meg az, a' kik az ő idejek szerint már mind a' kettőt megfoghatták. Elég tehát, ha a' tsetsemők, minekutánna felnőnek 's nevedkednek, az ő kereftségeknék erejét kimutatták.

T. *Megmutathatnád-e azt valami erősséggel, hogy ebben semmi illetlenség nintsen?*

G. Ugy nagyon; ha énnékem minden megengedi, hogy az Ur semmit sem értett, melly az okolsággal ellenkeznék. Mert midőn Móses és minden Próféták azt tanították, 5 Mós. 30: 6. Jer. 4: 4. hogy a' Környülmételkedés a' Péntentziának jele és jegye volt; és a' mint Szent Pál Apostol bizonyította, a' Hitnek-is Sácramentoma volt, Róm. 4: 11. mindazonáltal láttuk, hogy a' tsetsemöket az Isten attól ki nem reketette.

T. *De, ugyan-azon ok szerint, melly a' Környülmételkedésben-is jó és helyes volt, most a' Kereftséghez hozzábótsáthattuk-e őket?*

G. Igen-is: mert azok az Igéreteket, melyeket az Isten régen azelőtt az Izrael népének adott volt, most az egész világon kihirdettettek.

E 2

T. De

Gy. Nem szükséges, hogy a keresztséget mindig hit és bűnbánat előzze meg. Azoktól kívánja meg Isten mindkettőt, kik koruknál fogva úgy a hívésre, mint a bűnbánatra képesek. Tehát elég, ha a gyermekek felerdülésük után mutatják ki keresztségük gyümölcsét.

L. *Be tudnád bizonyítani, hogy ez állításod nem képtelenség?*

Gy. Ha feltesszük, hogy Isten mindent észszerűen rendelt el, akkor igen. Mózes és az összes próféták azt tanítják, hogy a körülmetelés a bűnbánatnak jegye, tanúsítja ezt Pál is, s mégis látjuk, hogy a gyermekeket is részesítették benne.

L. *De hát ugyanazon oknál fogva, mely a körülmetelésnél fennforgott, kell a keresztségre is bocsátanunk a gyermekeket?*

Gy. Éppen azon oknál fogva. Mert Isten azon ígéreteket, melyeket egykor Izrael népének adott, most az egész világra kiterjesztette.

L. *De hogyan következted ebből, hogy jegyet is kell használnunk?*

Gy. Ha valaki jól szemügyre veszi a dolgokat, látja, hogy az szükséges. Mert Isten ezzel a törvényével nem úgy tett részesévé azon kegyelemnek, melyet azelőtt Izraelnek felajánlott, hogy egyúttal e kegyelem homályosabb, vagy részben csekélyebb lett ránk nézve. Sőt az Izraelnek felajánlott kegyelmet még fénylőbben és tündöklőbben árasztotta ki ránk.

L. *Azt gondolod, hogy ha a gyermekeket kizárnák a keresetségből, akkor Isten kegyelme vallana kárt Krisztus eljövetele által?*

Gy. Bizonyos, hogy így van. Mert ha megszűnik a jegy, mely oly hatásosan bizonyította Isten irgalmasságát s erősítette az ígéreteket, megszűnnék egy nagy vigasztalás, melyet a régiek élveztek.

L. *Azt gondolod hát, hogy ha Isten az Ószövetségben magát a kisdetek atyjának mutatandó, azt kívánta, hogy az üdvösség ígérete testükre látható jeggyel felrovasson, akkor méltatlan dolog, ha Krisztus megjelenése következtében a hívek kevesebb erősítést nyernek, amennyiben egyrészt ugyanazon ígéret áll fenn velünk szemben, másrészt pedig Isten irántunk való jóságának tisztább jegyét adta Krisztusban?*

T. *De innen fedegetheted-e azt-is, hogy a' jeggyel-is kell élni?*

G. A' ki mind a' két rézről mindent jól megvizsgál, észbe veheti, hogy ez innét jól következhetik: mert abban a' kegyelemben, melly azelőtt az Izraelnek adattatott, nem illy okon tett minket a' Christus rézefekké, hogy az vagy homályosabb lenne minékünk, vagy réz-érint megkissebbítettetett volna. Sőtinkább mind bővebben, 's mind pedig világosabban öntötte ki azt az Isten mi részünk.

T. *Iteled-e azt, hogyha a' tsetsemök eltiltatnak a' Keresetségtől, tehát az Isten kegyelméből ez-aránt valami leállana; hogy azt mondhatnók, hogy a' Christus eljövetelivel megkissebbítettetek a' Sácramentumok?*

G. Ez világoson megtettük. Mert elvértetvén a' jegy, melly az Isten irgalmasságának bizonyítására és ígéretinek erősítésére felelté fokot használ; tehát nem volna minálunk az a' jelés vigasztalás, mellyel a' régiek élnek vala.

T. *Igy érteled-e annakokáért ezt: hogy mivel az Isten az 6 Testámentomban az id-veségnek ígéretit azoknak testekbe akarta bényomni látható jeggyel, hogy önön-magát a' kistsinyeknek Attyának lenni meg-*

ni megmutatná ; tehát illetlen 's méltatlan dolog volna-é, ha kissébb megerősítések volna a' híveknek a' Christus eljövételitől fogván, holott ma-is ugyanazon ígértet rendeltetik minékünk, melly régen az Atyáknak : azonban világosabban adta-ki az Isten az ő jövöltának jegyét a' Christusban?

G. Ugy vagyon : azonban holott elég világos, hogy a' Kereszttségnek ereje és valósága (hogy így éöllyak) a' tsetsemökkel köz legyen ; ha azoktól eltagadtatnék a' jegy, melly a' valóságnál alább-való, tehát nyilvánosságos bofézés lenne ő rajtok.

T. Mitsoda móddal kell tehát a' tsetsemöket megkeresztelni?

G. Hogy valósággal megbizonyított dolog legyen, hogy öök örökösök a' hívek magvainak ígértetett áldásnak : hogy minékutánna felnőnek, megfűmervén a' Kereszttségnek valóságát, abból gyümölcsöt teremtsenek.

A' SZENT VATSORARÓL.

T. Mennyünk-áttal a' Szent Vatsorára. Legelőben-is akarom te töled megtudni : Mitsoda az Uri Vatsorának értelme?

G. Azért éreztetett a' Christustól, hogy megtanítana minket arra, hogy az ő testének

E 3

nek

Gy. Azt gondolom. Továbbá, mivel bizonyos, hogy a kereszttség ereje és - hogy úgy szóljak - lényege, a kisedekkel közös, ezért nyílt igazságtalanság történnék velük, ha tőlük megtagadnók a jegyet, mely az igazságnál mégis alsóbbrendű.

L. Mi feltétel alatt kell bát keresztelni a gyermekeket?

Gy. Biztosaknak kell lennünk, hogy a hívek magvának

ígért áldásnak örökösök, s így egykor, midőn felnövekednek, kereszttségük igaz jelentését megismervén, elveszik és megtermik annak gyümölcsét.

L. Térjünk át az úrvacsorára. Először mondd meg, hogy mi van az úrvacsorában jelképezve?

Gy. Krisztus az úrvacsorával arra akart megtanítani és biztossá tenni, hogy teste és vére közlésével neveli lelkünket az örök élet reménységére.

L. Miért van az Úr teste kenyérrel, vére borral kiábrázolva?

Gy. Ez tanít meg arra, hogy aminő ereje van a kenyérnek, a test táplálására s a jelenvaló élet fenntartására, ugyanolyan erő van az Úr testében is a lelkeknek szellemi táplálására. Amint a bor megvidámítja az ember szívét, visszaadja erejét s egészen megerősíti, Krisztus véréből ugyanez a haszon áramlik lelkünkre.

L. Tehát az Úr testével és vérével táplálkozunk?

Gy. Igen, mert, ha üdvösségünk teljes hite arra van alapítva, hogy az Ő engedelmességét, mellyel az Atyával szemben viseltetett, Isten nekünk tulajdonítja éppúgy, mintha a miénk volna, szükség, hogy Ő a mi birtokunkban legyen. Mert javait velünk másként csak úgy közölheti, ha átadja Magát nekünk.

L. De hát nem nekiünk adta-e magát, mikor a halált elszenvedte, hogy minket megbékéltesen az Atyával és megmentsen az ítélettől?

100 A' SZENT VATSORARÓL.

nek és vérének egyesülésével a' mi lelkeink az örök életnek reménységére tápláltatnak.

T. Miért hogy a' Kenyéren a' Christus teste, a' Boron a' Christus vére ábrázoltatik?

G. Innen arra tanítatunk: hogy a' melly ereje vagyon a' kenyérnek a' mi testünknek táplálásában, e' jelen-való életnek megartására; ugyan-azon ereje vagyon az Ur testének, a' mi lelkünknek lelkiképen-való táplálására. A' mint a' borral az embereknek éivek megvidámíttatnak, erejek megújítatnak, és az egész ember megerősítettetik; úgy az Urnak véréből ugyan-azon haénokat vézen a' mi lelkünk.

T. Annakokáért élünk-e az Ur testével és vérével?

G. Ugy vagyon. Mert midőn abba helyeztetett a' mi idvességünknek egész bizodalma, hogy a' Christus engedelmeisége, mellyet az ő Atyának tett, minékünk úgy tulajdoníttassék, mintha miénk lett volna; éüklég, hogy mi ötet birjuk, 's magunkévá tegyük. Mert az ő javait másképen nem közli mivelünk, hanem midőn magát miénk téfi.

T. Nemde nem akkor adta-e magát minékünk, mikor a' halálra adta magát; hogy minket, kik a' halátnak

ítéleti

*életől alól megváltattunk, az Atyá-
nak megengedte?*

G. Az ugyan igaz dolog: de nem elég az minékünk, hanemha ötet most véssük; melly érint az ő halálának hathatósága és gyümölcse mi reánk szálljon.

T. *Hitnek általa véssük-e a'
Christust?*

G. Ugy vagyón. De egyérsmind ezt hozzá-adom: holott ötet nem csak meghóltak hívjük, hogy minket a' haláltól megváltassanak, és feltámadottnak, hogy minékünk életet keresne; hanem hogy azt is megifjérjék, hogy ő mi bennünk lakik, és mi ő hozzá vagyunk tsatoltatva azzal az egységnek nemével, mellyel a' tagok az ő fejekkel egybe-foglaltattak: hogy enniek az egységnek ereje érint minden ő javainak részét légyünk.

T. *Ezt az egyesülést, egyedül-tsak
a' Vatsóra által nyer-
jük-e?*

G. Szent Pál bizonyítása érint, még az Evangélium által is egyesülünk a' Christus-
sal. 1 Kór. 1: 6. Máltán is tanítta azt Szent Pál: mert ott halljuk, hogy mi az ő testéből való testek vagyunk, és az ő tsont-
taiból való tsontok. Efés. 5: 30. Ő amaz élő kenyér, a' ki a' mennyből a' mi lelke-
inknek táplálására lezállott, Ján. 6: 51. mi
E 4 egyek

Gy. De igen. Ám ez nem elég, ha most el nem fogadjuk Őt, s így nem vesszük el halála gyümölcset, hatását.

L. *Nem bittel történik-e az Ő elfogadása?*

Gy. De igen. Azonban egyúttal jeleznem kell azt is, hogy ez csak akkor történhetik, ha nem csak azt hisszük, hogy meghalt azért, hogy a haláltól megszabadítson minket, feltámadt, hogy nekünk életet adjon, hanem azt is megismerjük, hogy bennünk lakik, s mi Vele annyira egyek vagyunk, mint a tagok a fővel, s ezen összeköttetés áldásánál fogva minden javainak részeseivé leszünk.

L. *Hát ez a közösség csak az úrvacsora által
jöhet létre?*

Gy. Egyáltalán nem. Mert Pál tanúsága szerint az evangélium által is közöltetik velünk Krisztus. S Pál jogosan tanít, hogy midőn az evangéliumot hallgatjuk, akkor testéből való test, csontjából való csont vagyunk, Ő az élő kenyér, ki az égből leszállt lelkiünknek táplálá-
sára, hogy mi vele egyek vagyunk, mint Ő az Atyával, s több efféle.

L. Minő előnyünk származik a szentségből, s mi teszi azt ránk nézve hasznosabbá?

Gy. Az a körülmény, melyet már említettem, hogy ti. a Krisztussal érzett közösséget erősíti, növeli. Azt mondhatjuk, hogy Krisztust részben mind a keresztségben, mind az evangéliumban vehetjük, de egészen csak az úrvacsorában.

L. Mit jelent ránk nézve a kenyér jegye?

Gy. Azt, hogy Krisztus testét úgy vesszük, amint egyszer áldozatul bemutatva értünk Istennek, hogy vele megengeszteljen, s így biztosan tudjuk, hogy Isten engesztelődésében részünk van.

L. Mit jelent ránk nézve a bor jegye?

Gy. Azt, hogy Krisztus, amint egyszer a bűnösök elégtételéért s megváltásunk díjául vérét kiontottá, úgy most is ital gyanánt adja nekünk, hogy a belőle származandó gyümölcsöt elvegyük.

egyek vagyunk ö véle, miként ö az Atyával egy; 's a' t. *Ján. 17: 21.*

T. Mit véfünk egyebet a' Sácramentomokból? Avagy: Mitsoda bafnot adnak annakfelette minékünk a' Sácramentomok?

G. Ezt, hogy ez az egyestülés, melyet most említék, minékünk megerősítették és öregbítették. Mert jóllehet mind a' Kereszttségben, 's mind az Evangéliomban adattatik minékünk a' Christus; ötet mindazonáltal nem véfünk egészen, hanem csak rész-
kerint.

T. Mit jegyez a' Kenyér?

G. A' Christus testét: hogy mint egyfőz mi éretünk a' mi Istennel való megengeszteltetésünkre megáldoztatott volt, úgy most is minékünk adattatik; hogy bizonyoson megtudgyuk, hogy ez a' megengeszteltetés mi reánk tartozik.

T. Mi vagyon a' Bornak jegyzéseben?

G. Ez, hogy a' mint egyfőz a' Christus az ö vérét a' mi bűneinknek elégtételéért és a' mi megváltásunknak árrát kiontorte: úgy mostan azt minékünk adgya, hogy megigyuk; o' végre, hogy érezzük annak gyümölsét, melynek onnét mi reánk kell zár-
mazi.

T. Ez

T. Ez te feleleted szerint, az Urnak
fent Vatsorája az ő halálára küld
minket, hogy annak erejében
rémessüljünk?

G. Ugy vagy: mert akkor végeztetett-
el az az egyetlen-egy és örökké-való áldo-
zat, melly a' mi idvességünkre elég lenne.
Annakokáért semmi egyéb nintsen hátra,
hanem hogy azzal éllyünk.

T. Azért nem e' végre fejeztetett az
Uri Vatsora, hogy az Isten Fiának
teste megáldoztatnék az
Istennek?

G. Semmiképen nem a' végre. Mert mi-
velhogy a' Fiú Isten örökké-való fő Pap,
csak egyedül övé ez a' méltóság, *Sid. 5: 10.*
És ezt tessék az ő befédi, midőn azt mond-
gya, *Már. 16: 19.* Vegyétek és egyétek.
Mertugyan-is itt nem azt parantsolliya,
hogy az ő testét megáldozzuk; hanem csak
egyedül azt, hogy azzal éllyünk.

T. Miért hogy két jelekkel
élünk?

G. Ebben a' mi erőtelenségünkre vigyá-
zott az Isten, hogy ezzel minket annál ba-
rátságosabban megtanítana, hogy ő nem-
csak étele a' mi lelkünknek, hanem itala-
is; hogy így a' mi lelki életünknek semmi
rékét egyébűt ne keressük, hanem csak ő
benné.

E s

T. Mán

L. Feleleteid szerint az Úr szent vacsorája halá-
lához vezet minket, hogy annak ereje közöltessék
velünk.

Gy. Igen, mert az egyetlen és örök áldozat,
mely üdvösségünkre elégséges halálában tör-
tént meg. Ezért nincs más hátra, mint hogy
élvezzük azt.

L. Tehát nem oly célból rendelte Isten az úrvacso-
rát, hogy Néki Fia testét mutassuk be?

Gy. A legkevésbé sem; mert e jog egyedül
Krisztust illeti meg, Aki örökkévaló főpap.
Szavai is ezt fejezik ki, midőn így szól: „Ve-
gyétek és egyétek”, mert nem parancsolta e
szavakban, hogy áldozzuk az Ő testét, hanem,
hogy vegyük.

L. Miért van szükség két jegyre?

Gy. Ebben Isten erőtlenségünknek jön segit-
ségére, s szeretettel arra tanít, hogy nemcsak
étele testünknek, hanem itala is, s így lelki
életünk minden szükségét Nála kell keresnünk.

L. Egyformán kell-e kivétel nélkül mindenkinek mindkettővel élnie?

Gy. Krisztus így parancsolta, s az Ő parancsolatát megvetni, annak ellentmondani a legnagyobb bűn.

L. Az előbb említett áldásoknak jegyeit vesszük-e az úrvacsorában, vagy pedig tényleg magukat az áldásokat?

Gy. Mivel a mi Urunk, a Krisztus, maga az igazság, kétségtelen, hogy ígéreteit be is váltja, s amint jegyekkel ígér, valósággá is teszi. Ennél fogva nem kétkedem abban, hogy amint az igével és jegyekkel tanúsítja, úgy lényegének részeseivé is tesz, hogy egy életünk legyen Övele.

L. De hogy lehet ez; hisz Krisztus teste az égben van, mi pedig még a földön vándorlunk?

Gy. Szentlelke csodálatos, titokzatos erejével teszi ezt. S az Ő lelkének nem nehéz összekapcsolni azokat a dolgokat sem, melyek egyébként távol vannak egymástól.

104 A' SZENT VATSORARÓL.

T. Minden kifogás nélkül, egyaránt kell-e élni mind a' kettővel mindeknek?

G. Ezt hozza magával a' Chríftus parancsolattya: mellyből valamit elvenni, mást azzal ellenkezőt tselekedvén, felette-igen tilalmaztatik.

T. Csak egyedül azoknak a' jótéteményeknek értelmi vannak-e az Uri Vatsorában, a' mellyeket mondál; avagy pedig azt-is állítod, hogy azok ott minékünk tulajdonképen ki-felgáztatnak?

G. Mivelhogy önnön-maga az Ur Jéhus Chríftus a' Valóság; semmit sem kételkedhetünk azon, hogy azokat az ígéreteket, mellyeket ott ád minékünk, egyzersmind bé ne tellyesíténé, és az ábrázolásokhoz az ő tulajdon valóságokat hozzá ne tenné. Minnekokaért nem kételkedem, hogy a' mint a' beírédekkel és a' jegyekkel bizonságot részen; úgy az ő valóságában (állattában) minket rézéfeleké tézen, hogy ő vele egy életűek légyünk.

T. De hogy-hogy lehet az, holott a' Chríftus teste a' mennyben vagyon, mi pedig még e' földön bújdosunk?

G. Ezt az ő Lelkének tudálatos és titkos erejével tselekezi az lsten, kinek nem ne-béz

héz egybe-érkeztetni azokat, mellyek a helynek távol-léte miatt egymástól elválattanak.

T. Annakokáért úgy gondolod, hogy sem a' test nints a' kenyérben be-rekeftetve, sem a' vér a' pohárban?

G. Nintsen semmiképen. Sötinkább úgy értek e' dologról, hogy mi a' jegyeknek való-ságával éllyünk: a' mennybe kell a' mi elméinket felemelni, a' hol a' Christus va-gyon, és a' honnan ötet várjuk Biróul és Megváltóul; e' földi éltető állapotokban pedig csak hijába keressük.

T. Hogy egy summába foglaljuk, a' mellyeket mondál: két dolgot állítasz lenni az Uri Vatsorában, tudnilik a' Kenyeret és a' Bort, mellyeket fenne-inkkel nézünk, kezeinkkel fogdosunk, kőszolással érünk meg: másodszor, a' Christust, ki vel belől a' mi lel-keink mintegy tulajdon maga ele-delévet tápláltatnak?

G. Igaz dolog; még pedig mind addig, hogy ott a' testnek feltámadása-is, mintegy adatott záloggal, minékünk megerősítte-fék; mivel testünk-is részesül az életnek jegyében.

E 6

T. Mel-

L. Tebát nem képzeled, hogy Krisztus teste a ke-nyérben, vére pedig a' kebelben van?

Gy. Egyáltalán nem, sőt azt gondolom, hogy ha a jegyekben rejlő ígéretet el akarom érni, értelmemet föl kell emelnem az égig, ahol Krisztus van, s ahonnét várjuk Őt bíránk és Megváltónk gyanánt, s, így a földi elemekben hasztalanul is keresnök Őt.

L. Hogy szavaid tartalmát jobban összefoglaljuk, ugyebár azt mondjuk, hogy az úrvacsorában két dolog van: a kenyér és bor, mit szemmel látunk, kézzel fogunk s nyelvünkkel ízlelünk, továbbá Krisztus, akit bensőbben, mintegy igazi tápláléka gyanánt vesz magához lelkünk.

Gy. Igen, s úgy annyira, hogy e körülmény megerősít bennünket azon hitben, hogy tes-tünk is föl fog támadni, s az úrvacsora erre mintegy zálogul szolgál; mert az élet jegye az úrvacsorában testünkkel is közöltetik.

L. Hogyan élbetiünk helyesen ezzel a szentséggel?
Gy. Úgy, amint Pál mondja: „Próbálja meg ki-ki magát, mielőtt odajárulna”. 1Kor 11,28

L. Mit kell megpróbálnia?
Gy. Hogy igazán Krisztus tagja-é.

L. S miből tudhatja ezt meg?
Gy. Ha igaz bűnbánat és hit lakozik szívében; ha felebarátait igaz szeretettel szereti, ha lelke tiszta minden gyűlöletől s rosszakarattól.

L. Tökéletes hitet és szeretetet követelsz-e így az emberektől?

Gy. Bizonyára szükséges, hogy úgy az egyik, mint a másik ép és minden tettétől mentes legyen, de akárkitől is hiába kívánnánk oly tökéletességet, mely semmi kívánnivalót ne hagyna fönn, mert ilyet emberben sohasem lehet találni.

T. Mellyik léfen ennek a' Sácramentomnak egyenes és törvény-fermt való véle-élése?

G. Minéműt Pál Apostol minékünk meghatároz: hogy az ember magát megpróbálja, minekelőtte oda járúlna. 1 Kór. 11: 28.

T. Mit vizsgáljon-meg az ember ebben a' Megpróbálás-ban?

G. Ezt, ha ő a' Chriftusnak valóságos tagja.

T. Mitsoda erőfiségekkel jut annak a' dolognak megtudására?

G. Ha valóságos megtérése és hiti vagyon: ha felebarátit tizta indulattal kereti: ha elméje minden gyűlölégtől és gonofságtól üres.

T. Tökéletes hitet és keretetet kívánk-é az emberben?

G. Bizonyára mind a' kettőnek egézőnek és minden képmutatástól üresnek kell lenni. Mindazonáltal hijába kívánunk ő töle minden rézeiben olly rendes tökéletességet, mellyhez semmi több nem kívántatnék; mivel az emberben soha olly nagy tökéletesség nem találtathatik.

T. Nem

T. *Nem tilt-el annakokéért minket az oda-való meneteltől a' mi tökéletesség nélkül való lételünk, melly'e' világon bennünk*
valgyon?

G. Sötinkább ha tökéletesekek volnánk, többé femmi hazna nem volna mi közöttünk a' Vatsorának: mellynek segítő segedelmének eszközének kell lenni a' mi erőtelenségünknek, és a' mi tökéletesség nélkül való lételünknek.

A' KERESZTSÉGNEK ÉS AZ URI VÁTSORÁNAK TÖBBÉ Végeiről.

T. *Nintsen-e femmi egyéb feltött végek e' két Sacramentomoknak?*

G. A' mi vallás-tételünknek-is jegyei és bélyegi. Mert azoknak véle-való élésekkel és haiznokkal tézünk vallást hitünkről az emberek előtt, és bizonságot arról, hogy megegyezése valgyon a' Christusban a' mi vallásunknak.

T. *Ha történnék, hogy valaki megutálná az azzal való élést; mi-néműnek kell tartanunk?*

G. Ez nem egyéb volna, hanem a' Christusnak mintegy öldalaslag való megtagadása.

E 7

L. *Mostani tökéletlenségünk nem gátol-e abban, hogy az úrvacsorához járuljunk?*

Gy. Nem; sőt ha tökéletesek volnánk, nem volna többé szükség a szent vacsorára, melynek erőtlenségünk támogatójául s tökéletlenségünk segítőjéül kell szolgálnia.

L. *E két szentség nem szolgál-e még más célra?*

Gy. Vallástételünknek is jegyei és mintegy ismertető eszközei. Mert a szentségek használatával teszünk az emberek előtt hitünkről vallást, s bizonyítjuk, hogy Krisztusban mindnyájunkat egy vallás érzete hat át.

L. *Ha valaki a szentségekkel való élést megveti, mit kell róla tartanunk?*

Gy. A szentségek megvetése Krisztus megtagadása s az ilyen ember, mivel szégyelli magát keresztyénnek vallani, méltatlan arra, hogy keresztyénnek tartsák.

L. Elég mindkét szentséget egyszer vennünk életünkben?

Gy. A keresztséget annyira elég egyszer vennünk, hogy ismételnünk nem is szabad, de az úrvacsorájával másképp vagyunk.

L. Mi a különbség a kettő között?

Gy. A keresztség által vesz fel bennünket Isten egyházába szolgái közé, s miután fölvet az övéi közé, az úrvacsorájával mutatja meg, hogy gondja van folytonos tápláltatásunkra.

L. Szabad-e akárkinek kereszteni s úrvacsorát osztani?

Gy. Ez azoknak dolga, akiknek a nyilvános tanítás kötelessége a gyülekezetben. Mert a gyülekezetnek az üdvösség tudományával való megelégtetése és a szentségek kiszolgáltatása a legszorosabb összefüggésben állnak egymással.

fa. Bizonyára a' ki ilyen, holott magát Kereftényennek vallani nem méltóztatta, méltatlan, hogy a' Kerefténynek közé számaltassék.

T. Elég-e egész életünkben-mind a' kettővel csak egyszer élnünk?

G. Elannyira elég a' Kereftséggel való egyféri élés, hogy azzal egynéhányfórl élni femmiképen nem szabad. Az Uri Vatsorának pedig külömb az ő dolga.

T. Mellyik az a' külömbség?

G. A' Kereftség által minket fiakká fogad, és az Eklésiába öze-gyűjt az Ur, hogy mi önéki azontól házi-tseledgyei légyünk. Minekutánna pedig beírt minket az ő hiveinek fáma közé, a' Vatsora által bizonságot tészen, hogy gondgya vagyon a' mi Éüntelen-való tápláltatásunkra.

T. Tartozik-e egyaránt mindenekre a' Kereftségnek és a' Vatsorának kikölgáltatása?

G. Nem femmiképen: hanem azoknak tulajdon tiétek, kiknek a' közönléses tanítátnak munkája és ajándéka parantsoltatott. Mert egybe-kötetett és egymástól elválhatatlan dolgok ezek: az Anyafentegyházat az idvélségnek tudományával legeltetni, és a' Sácramentomokat kikölgáltatni.

T. Mega-

**T. Megpróbálhatnád-e Szent írás-
béli helyel?**

**G. A' Kereftelének parantsolatyát egye-
dül-tsak az Apostoloknak adta a' Christus,
Mát. 28: 19. A' Vatsorának kiölgáltará-
sában azt parantsolta, hogy mi az ő példá-
ját kövessük. Az Evangyéliták pedig úgy
hozzák-elő, hogy a' Vatsorának öztogatásá-
ban a' Christus közönfeges ölgának tüztit
vette vólt fel magára. Luk. 22: 19.**

**T. A' Tanítókna, kikre ez a' sáfárlás
bizattatott, elegyesleg (féllyel)
mindeneket és minden váloga-
tás nélkül hozzá-kell-é
bottsátani?**

**G. A' mi a' Kereftséget nézi: mivelhogy
ma egyedül-tsak a' tsetsemőknek adatik, ab-
ban a' külömbfégnek semmi helye nem le-
het. Az Uri Vatsorában pedig meglássa az Ur
ölgája, hogy azt ne adgya ölyyannak, a' ki
nyilván-vagyon, hogy arra nem méltó.**

T. Miért?

**G. Mert a' Sacramentomoknak nem ki-
tsíny megferteztetése és káromoltatása nél-
kül lenne az.**

**T. Hát a' Christus Jépus nem méltóztat-
ta-e annak réfesülése Júdást; ámbár
felette hitetlen vóna? Már. 26: 25.**

**G. Megvallom, hogy méltóztatta; de
akkor még az ő hitetlensége elűkölva vala-
Mert**

L. Bizonyítja-e ezt a Szentírás?

**Gy. A keresztelést Krisztus kizárólag apostolaira
bízta, az úrvacsorára vonatkozólag pedig azt
parancsolta, hogy az Ő példáját kövessük, a
tanítványok azt mondták, hogy az úrvacsora ki-
osztásával az Ige szolgáját bízta meg. Lk 22,19**

**L. A lelkipásztorok, kik föl vannak ruházva a
szentségosztással, kötelesek-e válogatás nélkül min-
denkit részesíteni a szent jegyekben?**

**Gy. A keresztségre vonatkozólag nem kell vá-
logatást tenniük, mert manapság csak gyer-
mekeket keresztelnek; az úrvacsoránál azonban
vigyáznia kell a lelkésznek arra, hogy ölyyannak
ki ne szolgáltassa, aki nyilván méltatlan rá.**

L. Miért?

**Gy. Azért, mert ez csak a szentség meggyalá-
zásával s bemocskolásával történhetnék.**

**L. Miért részeltethette hát Krisztus a bűnös Jú-
dást vacsorájában?**

**Gy. Azért, mivel még istentelen tette nem
jött napfényre. Krisztus ugyan tudta, de az
emberek nem.**

Mert jóllehet a' Christus jól tudra ; de még nem jött vala világosságra, és az embereknek íméretire.

T. Mit csináljunk tehát a' képmutatókkal?

G. Azokat, mint méltadano-kat, a' Tanító el nem tilthattya ; hanem mind addig félben kell hagyni, 's önéki hallgatni kell, míglen az ő hitelentéteket az Isten úgy ki-nyilatkoztattya, hogy mindenek nyilván tudgyák.

T. Hát ha valakit megismérénd méltatlannak lenni ; avagy pedig önékie megjelentik, hogy ez állly gonofkévő?

G. Még az sem elég arra, hogy őket az Ur a'ztalanak egyesüfétől eltiltsa ; hanem ha e' dologhoz hozzá-járul a' törvény éerint való megtudás és az Anyafentegyháznak ítélete.

T. Annakokáért szükséges dolog, hogy az Anyafentegyházban bizonyos rendi légyen az igazgatásnak a' Gyüleke-zettől rendeltetve?

G. Ugy vagyon: mert másképen sem jól nem rendeltetett, sem pedig józanságban elő nem mozdult. Ennek módgya pedig ebben áll: hogy olly Vének vála-ztassanak, kik az erköltsöknék megítélésében elsők légyenek ; a' botrányozóknak eltávoztatásá-
ra vá-

L. Mi lesz hát a képmutatókkal?

Gy. A lelkész őket, bár méltatlanok, nem zárhatja ki a vacsorából, de Isten mindaddig nem ítéli el őket, míg az emberek előtt fel nem fedi azok bűnös voltát.

L. Mi lesz akkor, ha valakitől a lelkész maga megtudja, hogy méltatlan, vagy figyelmeztetik rá?

Gy. Még ez sem elég arra, hogy az úrvacsorájához ne bocsássa őket, ha nincs elégséges bizonyíték s az egyház nem ítél ez ügyben.

L. Ezért szükséges hát, hogy az egyházban valami biztos kormányzati rend legyen?

Gy. Igen, mert az egyház másként nem lehet Istennek tetsző jó rendben, erkölcsben. Ezért választanak véneket is, hogy az erkölcsre

VATSORÁNAK TÖBB VEGEIRŐL. III

ra vigyázzanak: és a' kiket e'zekbe-vé'nek,
hogy a' Vatsorának elvételének meg nem
foghatói, sem pedig oda nem bocsáttathat-
nak másképen, hanem a' Sácramentomok-
nak megferteztetésével; tehát azokat
annak egyesülésétől el-
tiltsák.

V E G E.

ügyeljenek, a botrányok elkerüléséről gon-
doskodjanak, s végül azokat, akiktől megtud-
ják, hogy a szent jegyek elvételére semmikép-
pen nem méltók, s a szent asztalhoz a szentség
bemocskolása nélkül nem bocsáthatók, a szent
jegyeitől távol tartsák.

- Vége a káténak. -

Ősz Sándor Előd:

Adatok a Genfi káté 1695-ben kiadott magyar fordításához

A 2014-ben záruló Kálvin évek alkalmat adnak arra, hogy számba vegyük Kálvin hazai hatásának különböző területeit.

A genfi reformátornak a koraujkorban két műve jelent meg magyar nyelven: az Institúció, amelyet Szenci Molnár Albert fordított le és jelentetett meg 1624-ben Hanauban, illetve a Genfi Káté, amelyet ketten is lefordítottak. Ez az Institúció-fordítás 2009-ben jelent meg hasonló kiadásban, 2014-ben pedig a Genfi Káté 1695-ös, második magyar kiadásának hasonmását foghatjuk kezünkben.

Első kátéját Kálvin lelkészársával, Farellel közösen szerkesztette, és 1537-ben Genfben jelentette meg francia nyelven (*Instruction et confession de foy dont use en l'église de Geneve*), 1538-ban pedig Baselben latinul (*Catechismus sive christianae religionis institutio*). A munka az Institúció kivonata, és nem követi a katekizmusok megszokott kérdés-felelet formáját, ám Luther kátéjának a struktúráját (Törvény–hit–imádság–sákrámentumok) átveszi.¹ A második kátéja 1542-ben jelent meg *Catéchisme de l'église de Genève* címen.² Ennek az első genfi kiadásából sajnos nem maradt ránk egyetlen példány sem, a másodikból viszont igen, mégpedig az 1545-évi francia kiadás és a vele egy időben Strassburgban megjelent latin. Ez több tekintetben eltér az 1537. évi kátétól: a 373 kérdés-felelet négy fejezetre tagolódik: ezek már a hit–törvény–imádság–sákrámentumok sorrendben következnek egymás után. Ezen kívül nem a megszokott rövid kérdés–hosszabb

¹ Rodolphe Peter–Jean–François Gilmont: *Bibliotheca Calviniana. Les oeuvres de Jean Calvin publiées au XVIe siècle*. I. 1532–1554. Genève 1991. (A továbbiakban: BiblCalv I.) 37/2, 38/1. p. 44–49.

² Alfredus Erichson: *Bibliographia Calviniana. Catalogus chronologicus operum Calvini*. Nieuwkoop 1979. (A továbbiakban: Erichson) 3, 5.

felelet formában íródott, hanem egyetlen hosszú beszélgetés a lelkész (*minister*) és a gyermek (*puer*) között, amelyben a lelkész olykor hosszabban magyaráz, vagy ő maga fejt ki a választ, a tanítványnak pedig csak az igenlő választ kell kimondani,³ máskor meg a lelkész a helytelen választ mondja,⁴ valósággal provokálva a tanítványt a cáfoló érvelésre.⁵

Sokáig úgy gondolták, hogy a káté első magyar fordítása az 1562-ben megjelent Méliusz-féle káté volt (teljes címe: *Catekismus. Az egész keresztieni tudománac fundamentoma es sommaia a szent irasbol ezue szedettet es meg emendaltatot Caluinus Ianus irassa szerint az Somogi Melius Petertol.* – RMNy 182). Bucsay Mihály kutatásai azonban rámutattak, hogy ez nem Kálvin katekizmusának a fordítása, sőt Méliusz mégcsak lazább formában sem követte valamelyik kálvini

³ Gy. S amennyiben az emberi vétekre büntetés gyanánt a halál szabott, az Isten Fia elszenvetde, s ezáltal le is győzte. Hogy pedig halálának valósága annál világosabb legyen, azt akará, hogy egyéb emberek módjára koporsóba helyeztessék. / L. De úgy látszik, e győzelemből semmi haszon sem járul ránk, ha mi is meghalunk. / Gy. Ez nem jelent semmit, mert a hívők halála most nem egyéb, mint átmenetel egy jobb életre. / L. Ebből az következik, hogy többé nem kell a haláltól úgy rettegnünk, mint valami borzasztó dologtól, de rendületlen lélekkel követnünk kell vezérünket, a Krisztust, mert amint Ő nem veszett el a halálban, minket sem enged elveszni. / Gy. Ezt kell cselekednünk. (Czeglédy Sándor fordítása)

⁴ L. Mit kell tennünk, hogy helyesen éljünk a keresztséggel? / Gy. A keresztséggel való helyes élés hiten és bűnbánaton alapul. Lelkünk hite szilárd legyen afelől, hogy ha Krisztus vére minden szennytől megtisztít, Istennek tetszünk, aztán érezzük, hogy az Ő lelke lakozik bennünk, magyarázzuk ezt mások előtt tetteinkkel, s gondolkodjunk szüntelenül arról, hogy a testet meggyilkoljuk, s Isten igazságának engedelmeskedjünk. / L. Ha a helyes keresztséghez mindez megkívántatik, hogyan lehet, hogy gyermekeket keresztelünk? / Gy. Nem szükséges, hogy a keresztséget mindig hit és bűnbánat előzze meg. Azoktól kívánja meg Isten mindkettőt, kik koruknál fogva úgy a hívésre, mint a bűnbánatra képesek. Tehát elég, ha a gyermekek felerdülésük után mutatják ki keresztségük gyümölcsét. / L. Be tudnád bizonyítani, hogy ez állításod nem képtelenség? / Gy. Ha feltesszük, hogy Isten mindent ésszerűen rendelt el, akkor igen. Mózes és az összes próféták azt tanítják, hogy a körülmetélés a bűnbánatnak jegye, tanúsítja ezt Pál is, s mégis látjuk, hogy a gyermekeket is részesítették benne. (Czeglédy Sándor fordítása)

⁵ *Religion in Geschichte und Gegenwart*. Vierte Auflage. 3. Band. 2001. 672.

káté gondolatmenetét, legfeljebb Kálvin tanítása alapján megjobbította a saját, korábban írott kátéját.⁶

1970-ben Schulek Ferenc, a wolfenbütteli Herzog August Könyvtár egyik kötetének a táblájában rábukkant – több debreceni nyomtatvány töredékével együtt – az egyik kátékiadás csonka nyomdai ívére. A kiváló Kálvin-kutató Nagy Barna ismerte fel, hogy ez már a Genfi Káté fordítása. Schulek – Török Mihály debreceni nyomdájának betűkészlete alapján – 1563–1564-re keltezi a kiadást. A fordítás stílusából arra következtet, hogy a magyarítást Méliusz végezte: *A fordítás bizonyára magától Meliustól való. Nem valószínű, hogy e munkával más bízott volna meg, de nem is ismerünk környezetében más olyan ragyogó stilisztát mint amilyennek töredékünk a fordítót mutatja. Bámulatos virtuozitással igazítja a nehezkes latin szöveget a magyar gondolkodás- és kifejezőmódboz.*⁷ A latin eredetivel, illetve a későbbi magyar fordításokkal összevetve a káté terjedelme 200 oldalnyi lehetett.⁸

Az 1695. évi kiadásról

A Genfi Káté 1695-ben jelent meg másodszor magyarul Kolozsváron, Misztótfalusi Kis Miklós műhelyében, tizenkettedrét formában, 111 számozott, illetve hat számozatlan lapon.⁹

A káté címlapján ezt olvashatjuk: *A Genevai Szent Gyülekezetnek Catechismusa. Avagy: A Christus tudományában gyermekeket tanító formátskája. Mellyet, A nagy Theologus CALVINUS JÁNOS A Genevai szent Gyülekezetben, először Galliai nyelven 1538 esztendőben, igen rövideden; azután 1545 és 1553 eztendőekben Francziai*

⁶ Bucsay Mihály: Méliusz teológiája kátéja tükrében. In: *Studia et Acta Ecclesiastica. A Második Helvét Hitvallás Magyarországon és Méliusz életműve*. Bp. 1967. 310–314.

⁷ Schulek Ferenc: XVI. századi nyomtatványok töredékei a wolfenbütteli könyvtárban. *Magyar Könyvszemle* 1970. LXXXVI. évf. 1–2. sz. (A továbbiakban: Schulek) 127–129.

⁸ *Régi Magyarországi Nyomtatványok*. I. 1473–1600. (A továbbiakban: RMNy) 192/A

⁹ Első ismertetését lásd Szabó Károly: *Régi Magyar Könyvtár* I. Bp. 1879. (A továbbiakban: RMK I.) 1468.

és Deák nyelven egyszersmind ezen renddel bővebben kibotsátott: következő időkbe Német, Angliai, Skótiái, Belga, Spanyol nyelvre; Immanuel Tremelliustól, keresztyén Sidótól, Sidó nyelvre; és Henricus Stephanustól Görög nyelvre; mostan Magyar nyelvre fordíttatott; és kibotsáttatott Kolosvárátt M. Tótfalusi Kis Miklós által 1695. esztend.

A címlap hátoldalán pedig ez áll: *Néhai nemes és nemzetes Nagy-Baczoni Balo Mátyás uram és M. Vásárhelyen lakó nemzetes Baxai C. Judith aszszony bites társának már ötödik esztendőben járó Balo Judith nevű Leányoknak költségével lát e Catechismus Magyar világot; hogy felnevekedvén, a keresztyén tudományban való épületire s Isten ditsőségére ezt tanulhassa meg. Péld 4: v. 1, 2, 3, 4. Mellyről tanúbizonyság Zilahi István; M[aros]-V[ásárhelyi] R[eformata] Ekklesiának lelki-Tanítója.*

111 oldalon a káté hat fejezetét találjuk: I. *Az Istennek ismeretiről és az abban levő legfőbb jóról* (1–2. old.). II. *A hitről* (2–34. old.). III. *A Törvényről az-az: Az Istennek Tíz Parancsolattjáról* (35–60. old.). IV. *Az Imádságról, avagy a Könyörgésről* (60–83. old.). V. *Az Istennek Igéjéről avagy beszédéről* (83–88. old.). VI. *A Sacramentomokról avagy a Szent Jegyekről, Jelekről és petsétekről* (88–111. old.).

Az utolsó hat oldalon imádság olvasható ezzel a címmel: *Hogy itt üresség ne maradjon, ide tétetett a Gyermekek imádsága.*

A fordító

Misztótfalusi Kis Miklós biográfusai, a címlap alapján, őt tartják nemcsak a káté kiadójának, hanem fordítójának is. Érdekes módon korai életrajzírói nem beszélnek a káté-kiadásról; Dézsi Lajos és Szij Rezső sem említi. Jakó Zsigmond is csak a Mentség egyik jegyzetében beszél róla.¹⁰ Misztótfalusi életművének kiváló kutatója, Molnár József, Jakó nyomán, tévesen azonosítja a Mentségben szereplő ismeretlen kátékiadást a Genfi Kátéval.¹¹

¹⁰ Jakó Zsigmond szerk.: *Erdélyi Féniks. Misztótfalusi Kis Miklós öröksége*. Bukarest 1974. 464. Fekete Csaba utóbb igazolta, hogy Jakó feltételezése téves, a Mentségben szereplő kátéidézet nem a Genfi Kátéból származik. (Fekete Csaba: Tótfalusi ismeretlen kátékiadása. Magyar Könyvszemle. 1982. XCVIII.évf 2. sz. 149.)

¹¹ Molnár József: Misztótfalusi Kis Miklós. Bp. 2000. 288–289.

Schulek Tibor, előbb idézett cikkében, az 1695. évi kátékiadás kapcsán már így fogalmaz: *Mikor a kitűnő Misztótfalusi Kis Miklós A Genevai Szent Gyülekezetnek Catechismusát újra lefordítja és 1695-ben Kolozsvárt kiadja (RMK I. 1468), nem is sejtí, hogy 130-nál alig több esztendővel előtte már megjelent e káté magyarul, méghozzá egy általa meg sem közelített ékes magyar nyelven.*¹² Bihary Mihály 1995-ben megjelent, a magyar Kálvin-fordításokat felsoroló tanulmányban Misztótfalusit tartja a Genfi Káté második magyar fordítójának.¹³ Ennek nyomán a 2009-es Kálvin-év megemlékezési során gyakran megemlékeztek Misztótfalusiról, mint Kálvin harmadik magyar fordítójáról.

A Kolozsvári Királyi Lyceum könyvtárában található a Kálvin-levelek 1597. évi kiadásának egyik példánya, amely egykor Kiséri György tulajdonát képezte.¹⁴ A kötet elején közölt, Béza tollából származó Kálvin életrajzban a Genfi Kátéről szóló rész mellé Kiséri a következő mondatot írta: *Catechismus ille et Hungarice nuper est conversus a Stephano Zilaino, tum ministro Verbi Divini apud Reformatos MarosVásárhelyienses (1695 Claudiopoli expressus) postea apud Albenses ubi et denatus est 1704.* (Ezt a katekizmust nem sokkal ezelőtt magyarra is lefordította Zilai István – Kolozsváron adták ki 1695-ben –, aki akkor Marosvásárhelyen, azután Gyulafehérváron volt lelkipásztor, és ott hunyt el 1704-ben.) Kiséri bejegyzése azért tekinthető hitelesnek, mert 1689-től 1693-ig maga is a Marosvásárhelyi Kollégium diákja volt, később (1700–1703, 1707–1715) ugyanott tanítószkodott,¹⁵ tehát jól ismerhette Zilahit.

A kötet címlapjának versóján viszont ott van Zilahi neve is: ő tanúsítja, hogy

¹² Schulek 129.

¹³ Dr. Bihary Mihály: A magyar Kálvin-fordítások története. In: *Honnan–Hová? Kálvin-konferencia*, Balatonfüred 1995. április 4–6. Budapest 1996. 29–30.

¹⁴ Calvin Jean: *Epistolae et responsa, editio tertia. Genevae 1597.* (Jelenleg a Román Tudományos Akadémia Kolozsvári könyvtárának őrzésében. Jelzete: C 79530)

¹⁵ Tonk Sándor: *A Marosvásárhelyi Református Kollégium diáksága 1653–1848.* Szeged 1994. 32, 40–46.

a kiadás néhai nagybaconi Baló Mátyás és Baksai C. Judit ötesztendő leányának, Juditnak a költségén készült.

Bod Péter *Magyar Athenas* című munkájának végén felsorol néhány magyar nyelvű katekizmust, ezek között szerepel *Zilahi István Kálvinus kátékizmusa* is.¹⁶ A 18. századi egyházi köztudatban tehát még ott élt a káté fordítójának a neve.

Zilahi István születési dátumát egyetemi beiratkozása alapján tudjuk rekonstruálni: 1678-ban 28 éves volt, tehát 1650 körül születhetett. Mivel mind a latinul (*Sylvanus Zilaki*),¹⁷ mind a magyarul (*Szilágyi Zilahi*)¹⁸ használt neve szilágysági származására utal, talán nem tévedünk, ha azt mondjuk, hogy Zilahon született.

A Nagyeneydi Kollégium törvényeit vagy 1668. február 1-én vagy 1672. július 1-án írta alá. Nem tudjuk eldönteni, hogy a két beiratkozás közül melyik az övé, mert a diáknévsorban két Stephanus Zilahi is szerepel, és mindkettő neve mellé odaírták, hogy kontraszkribává választották és németalföldi akadémiákon tanult.¹⁹ A Kolozsvári Kollégium – sajnos datálatlan – diáknévsorában ugyanis előfordul egy bizonyos Stephanus B. Zilahi, aki 1670 körül iratkozott be az iskolába, ám neve mellé utólag ezt jegyezték be: *migravit*.²⁰ Elképzelhető, hogy Nagyeneyden megszakította kollégiumi tartózkodását, Kolozsvárra ment, majd innen visszatért Nagyeneydre és másodjára is beiratkozott a kollégiumba. Enyeden részt vett a Nadányi János enyedi professzor elleni diáklázadásban. 1673. április 3-án – több diáktársával együtt – aláírta a tanár elleni beadványt. A lázadás egyik korifeusa

¹⁶ Bod Péter: *Magyar Athenas...* h. n. 1766. 336.

¹⁷ Szabó Miklós–Tonk Sándor: *Erdélyiek egyetemjárása a korai újkorban*. Szeged 1992. (Továbbiakban Szabó–Tonk) 269.

¹⁸ A Marosvásárhelyi Református Egyházközség levéltára az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltár Marosvásárhelyi fióklevéltárában. (A továbbiakban MvhelyEhkLvt)

¹⁹ Jakó Zsigmond–Juhász István: *Nagyenyedi diákok 1662–1848*. Bukarest 1979. 99, 102.

²⁰ Herepei János: A Kolozsvári Református Kollégium Apáczai utáni diákjainak névsorából. In: Uő: Adattár XVII. századi szellemi mozgalmaik történetéhez. III. Budapest–Szeged 1971. 347.

lehetett, hiszen a kollégium elöljáróságának 1673. december 20-án tartott ülésén hozott határozat kimondja, hogy Zilahit három társával együtt *eliminálni kellett volna az collegiumból gyalázatosan, mindazáltal ex gratia curatorum abbéli büntetések condonáltatott.*²¹ 1676-ban a kollégium contrascribájává választották.

Hazai tanulmányai után két németalföldi egyetemen is megfordult. 1678 májusában beiratkozott az utrechti akadémiára,²² és ugyanezen év júniusában már Frans Burmann elnöklete alatt disputált.²³ 1679. március 15-én a leideni egyetem hallgatója lett, és 1681-ig tartózkodott itt.²⁴ Itteni disputájára 1679. július 1-én került sor Christoph Wittich elnöklete alatt (*Disputatio theologica de vero et typico Eliahu*). A három részes disputáció ajánlásának címzettjei között – zilahi, enyedi polgárok, erdélyi lelképásztorok mellett – szerepel az előbb említett Nadányi János enyedi professzor is.²⁵ A disputációk alapján Zoványi Jenő coccejánusnak tartja.²⁶ 1679. szeptember 10-én Amsterdamban írta alá Hodosi Sámuel Album Amicorumát.²⁷

²¹ Dézsi L[ajos]: Nadányi János történetíró életéhez. *Irodalomtörténeti Közlemények*. Bp. 1900. 1. sz. 68., 76.

²² Bozzay Réka–Ladányi Sándor: *Magyarországi diákok holland egyetemeken*. 1595–1918. Bp. 2007. (A továbbiakban: Bozzay–Ladányi) 138.

²³ Zilahi [Stephanus]: *Disputationum theologicarum Analyticarum de Profetiis V. T. Vicesima-prima... Ultrajecti*. 1678. Szabó Károly–Hellebrant Árpád: *Régi Magyar Könyvtár III*. Bp. 1898. (A továbbiakban: RMK III.) 2942.

²⁴ Bozzay–Ladányi 211.

²⁵ RMK III. 2992.

²⁶ Zoványi Jenő: *A coccejianismus története*. Bp. 1890. 137.

²⁷ http://iaa.bibl.u-szeged.hu/index.php?page=browse&entry_id=952 – 2013. január 30-i megtekintés.

Zoványi szerint hazatérése után Nagysajón szolgált Kemény Jánosné udvari papjaként.²⁸ Zoványi adata viszont téves, mert Zilahi 1691-ben a saját kezével írja, hogy az alvinci gyülekezethez köti *tizenegy esztendőől fogván való itt lakása*,²⁹ eszerint 1680-tól kezdve folyamatosan itt szolgált, tehát az akadémiáról egyenesen Alvincre került. Itteni szolgálatáról sajnos nagyon keveset tudunk. Kemény József másolatában maradt fenn az a lelkészi névtár, amely felsorolja a Alvinc 17–18. századi magyar papjait. Zilahiról ezt mondja: *Ez már nevezetes ember volt, s fél dézmát vett az batárról a régi usus szerint, melyről documentumok exstálnak*.³⁰

1691-ben Marosvásárhely tanácsa hívta meg a város egyik lelkipásztori állásába. Zilahi ugyanezen év június 10-án kelt válaszlevele fennmaradt. Ebből kitűnik, hogy nehéz szívvel hagyta ott Alvincet, hiszen ide kötötte sok régi ismeretség, gyermekeinek szülőhelye volt, munkájának bőséges fizetsége volt, és a költözködéstől is iszonyodott, ennek ellenére elfogadta a meghívást. Az állás elfoglalásának indokai között említi a több szolgálati lehetőséget, szolgatársának tehermentesítését, illetve a püspök jóváhagyását. Valószínűleg még abban az évben elköltözött Vásárhelyre. Sajnos nem tudjuk pontosan, hogy meddig szolgált itt. A marosvásárhelyi eklézsia 1727-ben indított anyakönyvének elejére bemásolták az itt szolgáló lelkipásztorok nevét, de épp Zilahi és kortársai neve mellől kiszakadt az évszámot tartalmazó papír.³¹ A kátékiadás 1695-ös címlapján még itteni lelkipásztorként szerepel, a Marosi Egyházmegye Matricolájában utoljára 1697-ben tűnik fel a vizitációs bizottság tagjaként.³² Utódja, Nádudvari Péter,

²⁸ Zoványi Jenő: *Magyarországi protestáns egyháztörténeti lexikon*. Bp. 1977. (A továbbiakban: Zoványi 1977.) 704.

²⁹ Zilahi István levele a marosvásárhelyi magisztrátushoz. Alvinc 1691. június 10. MvhelyEhkLvt

³⁰ *Onomasticon enthaltend [...] Pastores Alvinczienses ab A. 1523 usq. 1752*. Kemény József gyűjteménye a Kolozsvári Akadémiai Könyvtárban. *Collectio minor manuscriptorum historicorum*. V. kötet Ms KJ 11. f. 83v.

³¹ A Marosvásárhelyi Református Egyházközség Anyakönyve a Román Nemzeti Levéltár Marosvásárhelyi fiókjának kezelésében. (A továbbiakban: MvhelyAkv) f. 1r.

³² A Marosi Református Egyházmegye levéltára, Marosvásárhely *Matricula* p. 160.

1700-ban kezdte meg marosvásárhelyi szolgálatát,³³ tehát ebben vagy a megelőző évben távozhattott a gyülekezetből.

Távozásának okát nem ismerjük, minden esetre nem tipikus lelkipásztori helyváltás. A gyulafehérvári eklézsia 1691 után folyamatosan veszített jelentőségéből, bár a középkori székesegyház 1715-ig megmaradt a reformátusok tulajdonában.³⁴ A berendezkedő Habsburg impérium rekatolizációs törekvései talán itt jelentek meg a legkorábban és legerőteljesebben. Nem kizárt, hogy az egyházi vezetés helyezte át Zilahit az egykori székvárosba, mert a generális zsinat még egy évtized múlva is intézkedett a gyulafehérvári eklézsia betöltéséről. Ha hinni lehet Kisérinek, itt 1704-ben bekövetkezett haláláig szolgált.

A patrónus

A címlap versoja pontosan tájékoztat a kiadást támogató családról, illetve kátékiadás céljáról: *Néhai nemes és nemzetes Nagy-Baczoni Baló Mátyás uram és M. Vásárhelyen lakó nemzetes Baxai C. Judith aszszony bites társának már ötödik esztendőben járó Baló Judith nevű Leányoknak költségével lát e Catechismus Magyar világot; hogy felnevekedvén, a keresztyén tudományban való épületire s Isten ditsőségére ezt tanulhassa meg. Péld 4. v. 1, 2, 3, 4.*

Baczoni Baló Mátyás 1660-ban iratkozott be neutralistaként a Sárospataki Kollégiumba.³⁵ 1686-ban és 1687-ben Apafi Mihály állandó portai követe (kapitáhi) volt, majd 1688-ban rendkívüli követségbe ment Konstantinápolyba.³⁶ Apor Péter feljegyzéseiből tudjuk, hogy rablók ölték meg.³⁷ Tragikus halála 1690 és

³³ Szabó – Tonk Sándor. 237.

³⁴ Entz Géza: *A gyulafehérvári székesegyház*. Bp. 1958. 123–124.

³⁵ Hörcsik Richárd: *A Sárospataki Református kollégium diákjai 1617–1777*. Sárospatak 1998. 178.

³⁶ Bíró Vencel: *Erdély követei a Portán*. Kolozsvár 1921. 137. Követségének naplóját kiadta Veress Endre: Baló Mátyás kapitáhi itineráriuma. *Történelmi Tár* 1899. XXII. évf. 309–316.

³⁷ Szádeczky Kardoss Lajos szerk.: *Br. Apor Péter verses művei és levelei (1676–1752)*. Bp. 1903. 235, 264.

1695 között következhetett be, mert Judit lánya az 1695-ös bejegyzés alapján 1690-ben született, 1695-ben felesége már özvegy volt. Nem tudjuk, hogy a Baksai Csiszér Judittal kötött házasságából hány gyermeke született, de a felnőtt-kort egyedül csak Judit érte meg. Ő később Bonyhai Simon György küköllői esperes, majd erdélyi püspök felesége lett.³⁸

Az özvegy a kátékiadás évében a marosvásárhelyi eklézsiának míves, török stílusú kannát adományozott.³⁹ Elképzelhető, hogy a két adomány férje halálával áll kapcsolatban. Baksai Csiszér Judit később Szekeres Jánoshoz ment férjhez. A marosvásárhelyi eklézsiához több szál fűzhette, mert miután 1728-ban Küküllőváron szolgáló veje házában meghalt, a marosvásárhelyi temetőben, apja sírjában helyezték örök nyugalomra.⁴⁰ A gyülekezettel való szoros kapcsolat indíthatta lelkipásztora fordításának támogatására is.

A fordításról

A fordítással kapcsolatosan első kérdésként az merül fel, hogy vajon Zilahi ismerte-e Méliusz fordítását. A címben szereplő *mostan Magyar nyelvre fordíttatott* mondat akár Zilahi azon meggyőződésére is utalhat, hogy az ő fordítása az első. Hogy Méliusz fordításának egyetlen ma ismert töredéke is könyvtáblából került elő, azt jelzi, hogy nagyon korán, talán még a 16. század végén kiszorulhatott a forgalomból, tehát nem valószínű, hogy Zilahi ismerte.

A Méliusz-fordítás töredékének szövegét összevetettük Zilahi szövegével. Az alábbi táblázatban szinoptikusan mutatjuk be a latin szöveget, illetve annak két magyar fordítását. Hogy jobban áttekinthető legyen, félkövérral szedtük azokat a szavakat, amelyek mindkét változatban azonosak, és kurzívval azokat, amelyek eltérnek.

³⁸ MvhelyAkv f. 238v.

³⁹ Kovács Mária Márta: *Kultúrák és tradíciók határán*. (<http://www.vasarhely.ro/heti-kincs/kulturak-es-tradiciok-hataran> – 2013. október 19-i megtekintés)

⁴⁰ MvhelyAkv f. 238v.

Latin, Augsburg 1547

Méliusz

Zilahi

Minister: Quae porro
huius resurrectionis erit
series?

Puer: Qui ante mortui
fuerint, recipient sua
corpora, eadem scilicet
quae gestarunt: sed
praedicta nova calitate,
hoc est, non amplius
obnoxia morti nec
corruptioni. Qui autem
tunc erunt superstites:
eos subita mutatione
Deus mirabiliter excitabit.

[...] természettel
megepültec, az az
s[em] halálnac sem
rothadasnac hatalm[a]ba
nintsenek. Ackic kedig
meg *elnenek*, azokat az
Vr Isten **hertel[en]**
valo változással czoda
keppen [...] tamasztia.

T.: Mellyik ennek a
Feltámadásnak rendi?
G.: Akik annakelőtte
meghóltanak, felvészik
ugyan-azon ö testeket,
amellyeket viseltenek,
de új minéműségükkel:
az-az, többé nem
léznek a halálnak és
a *romlandóságnak alája*
vettette. 1Kór 15:46.
Akik pedig akkor
még *elevenen* léznek,
azokat Isten **híretelen-**
való elváltozással
tsudálatoson felserkenti.

Latin, Augsburg 1547

Minister: Sederit
ne piorum simul et
impiorum communis?
Puer: Vna omnium erit
resurrectio: sed conditio
diuersa. Alii enim in
salutem ac beatitudinem
resurgent: alii in mortem
extremam miseriam.

Méliusz

Tànito: Ez illien *epüles*
köz é mind hiueknec
hitetleneknec?
Gyermec: Az **fel**
tamadas mindeneknec
[kő]zönseges, de az
allapattia es [...]saga
külömböz, mert
nemelli[ec] tamadnak
öröc **iduössegre**,
nemel[l]iec öröc
karhozatra es *vegghetle[n]*
keresiisegre.

Zilahi

T. Köz-é e *Feltámadás*
mind a hivekkel s mind
pedig a hitetlenekkel?
G. Mindeneknek *egy*
az ő **feltámadások**, de
külömböző **állapottyok**.
Mert némellyek
az **idevességre** és
bóldogságra támadnak-
fel, némellyek *halálra* és
utolsó nyavalyáságra. Ján.
5:29. Mát 25:53.

Latin, Augsburg 1547

Minister: Cur ergo
sola hic vita eaterna
commemoratur, inferorum
nulla mentio?

Puer: Quoniam nihil
hic, nisi quod ad
consolationem piarum
mentium faciat,
habetur: ideo recensetur
tantummodo praemia,
quae seruis suis Dominus
praeparauit. Itaque non
additur, quae sors impios
maneant, quos scimus a
regno Dei alienos esse.

Méliusz

Tanito: Miert hog itt
csak az **öröc eletről**
e[m]leközöl, s az öröc
karhozatrol semmit s[em]
szolasz?

Gyermec: Mert ebbe
egieb semmi nintsen,
[ha]nem czac az acki
a *biueknec el[m]ieieket*
vigasztallia, azert czac a
fi[ze]test es az **iutalmat**
szamlalliuk eb[be] elő
ackit az Vr Isten az ő
szolgai[na]c keszített.
Azert nem *szamlalliuc [el]*
ő minemő *sententiaioc*
legien a hi[t]etleneknec,
kiket iol tudonc **idege[n]**
eknec lenni az istennec
orszagatol.

Zilahi

T. Miért tehát hogy
itt egyedül-tsak az
Örök életről vagyon
emlekezet, a *Pokolról*
semmi szó nints.

G. Mert itt semmi egyén
nintsen, hanem egyedül-
tsak az, ami a *kegyes*
lelkeknek **vigasztalásokra**
vayon, és tsak azért
számláltatnak-elő azok a
jutalmak, amellyeket az
ő **szolgáinak elkészített**
az Úr. Annakokáért nem
tétetik ide, mitsoda *állapot*
marad azokon, kiket
tudunk, hogy az Isten
országától **idegenek.**

Minister: Ex quo
fundamentum tenemus,
cui initi fides debet:
inde elicere verae fidei
definitionem proptum
erit.

Puer: Ita est: Sic
autem definire licet, ut
dicamus certam esse
stabilem cognitionem
paternae erga nos Dei
benevolentiae: sicut per
Euangelium patrem se
nobis Christi beneficio,
ac saluatorem testatur.

Tanito: [...]zert hog io
fundamentomonc vagon a
ki [...] a mi hitonc
bizuan **tamaszkodhatic**,
innen [m]eg mondhattiuc
igazan *miczoda* legien az.
Gyermec: Vgy vagon.
Ez azért a hit, isten[n]
ec hozzanc valo Atiaij
kegyessege[n]ec es io
keduenec **bizonios**
es *te[k]elletes* esmereti
mikeppen az Euan[g]
eloimban bizonsagot
tesz[en] [a]rról hog ő
az Christus *eredemieert*
nek[ünk] **atiank es meg**
tartonc volna.

T. Tehát ahonnét
a **fundámentomot**
tanúlljuk, amellyhez a mi
hitünknek **támaszkodni**
kell, ugyan onnét az
IGAZ HITNEK leírását
megtudni, *kész dolog*
lészen?
G. Ugy vagon. Így kell
pedig lehatároznunk:
hog a HIT nem egyéb,
hanem **bizonyos** és
állhatatos ismértei az
Istennek mi hozzánk való
Atyai *jó tetszésének*, amint
az Evangéliom által a
Christus *jótéteményéből*,
minékünk **Atyánknak**
és **Megtartónknak**
bizonyította lenni magát.

Minister: Eam ne
concipimus a nobis, an a
Deo recipimus.

Puer: Docet Scriptura,
singulare esse Dei
donum: et experientia id
confirmat.

Tanito: Az hit mi tölünc
fogantatiké auagy i[sten]
tól vesszüc?

Gyermec: Az iras,
Istennec kiualtkép[pen]
valo aiandekanak
mongia, azt *b[izon?]*sággal
meg is erőssyti.

T.: Ezt a hitet magunktól
gondollyuk-é, vagy az
Istentől vesszük?

G. Az Írás azt *tannította*,
hogy ez **az Istennek**
kiváltképpen-való
ajándéka: és a szemmel
látott s füllel hallott
mindennapi *próba* ezt
erősíti.

Latin, Augsburg 1547

Minister: Quam mihi
experientiam dicis?

Puer: Nempe, rudior
est mens nostra, quam
út capere spiritualementem
Dei sapientiam queat,
quae nobis per fidem
reuelatur: et corda
nostra propensiora sunt,
uel ad diffidentiam, uel
ad peruersam nostri et
creaturarum confidentiam,
quam út in Deo suo pte
motu acquiescant.

Verum spiritus sanctus
illuminatione sua capaces
nos intelligendi facit ea,
quae captum nostrum
longe alioqui excederent:
nosque ad certam
persuasionem format,
salutis promissiones
cordibus nostris
absignando.

Méliusz

Tanito: Minemő *bizonsag*
volna?

Gyermec: **Gorombab** a
mi elmenk, ho[...] nem
mint meg foghatnaia
az ist[en]nec **lelki**
bölcseseget, mely
bölc[ze]seg nekünc a
hit által **meg ielen[te]**
tett, azon keppen a mi
szüünc h[ai]landob auagy
ketsegre, avag [!] **ter[em]**
tett, **allatokban auagy**
mi mago[nk]ban valo
[bizoda]lomban hogy [...]t
t ő *magatol olly indulat*
lehetne [ho]gy istenben
bizhatneiec. De az [szen]t
lelec, az ő **vilagositasaua**
bozza [seg?]it minket, hogy
azokat **meg fog[has]**
suc, noha a mi *elmenket*
naggial **[fel]öl hallagiac**.
De mi bennünc *te[kel?]*
etes tanacsot formal, az
iduőség [...] igeretit a
mi szüünkbe megpe[cs]
eteluen.

Zilahi

T. Mitsoda szemmel látott
s füllel hallott *próbát*
emlegetsz énnékem?

G. Ezt, hogy **gorombább**
a mi elménk, mint-sem
megfoghatná az Istennek
lelki böltsességét,
melly minékünk hit által
jelentetik-meg: és a mi
szíveink hajlandóbban vagy
a kételkedésre, **vagy a**
minnen-magunkban és
a teremtetett állatokban
való megveszett
bizodalomra, hogy-sem
mint az Istenben az
önnön-magok mozgólásával
megnyúgodgyanak.
Hanem a Szent Lélek
az ő **megvilágosításával**
megfoghatókká **tészen**
minket azoknak *értésére*,
mellyek másképen a
mi *megfoghatásunkat*
sokkal **fellyül-haladnák**:
és minket *bizonyos*
elbívésre s javallásra
igazgat, **megpétséltéven**
szíveinkben az
idvességnek igeretit.

Minister: Quid nobis
boni oritus ex hac fide,
cum semel assecuti
simus?

Puer: Iustificat nos
coram Deo: et hac
iustitia haeredes nos vitae
aeternae facit.

Minister: Quid? An
non bonis operibus
iustificantur homines,
cum sancte et innocenter
vivendo, approbare se
student?

Tanito: Mi *haznot* hoz
nekünc a hit ha etszer
[el?] nierhettiuc?

Gyermec: Az Isten előtt
igazza teszen min[ket]
es auual az igassaggal
teszen min[ket] **öröc
eletnec öröksegebe.**

Tanito: Hoghog? Nem
a io czelekedet **igazittia**
[meg?] az embereket
mikor **szent es artatlan**
ele[tet] viselnec,
igiekezuen ő m[ag]okat
istenec [...]be iutatni?

T. Mitsoda *javunk*
származik minékünk
ebből a hitből, midőn azt
egyszer elértük?

G. Az Isten előtt
megigazit minket, és
ezzel az igazsággal az
örök életnek örökösivé
tészen minket.

T. Avagy nem a
jó tselekedetekből
igazúlnaké-meg az
emberek, mindőn **szentül**
és ártatlanul élvén azon
igyekeznek, hogy Isten
előtt kedvesek légyenek?

A táblázatból jól látszik, hogy Zilahi 24 kifejezést fordít másként, mint Méliusz, 30-at pedig ugyanúgy. A mondat szerkezetek viszont a legtöbb helyen különböznek. Ezek viszont túlságosan kevesek ahhoz, hogy kijelentsük: Zilahi használta az 1562-es debreceni kiadást.

Ezen kívül még az is tisztázásra vár, hogy Zilahi a Genfi Káté melyik kiadását használta. A káté alapszövege nem változott az idők során megjelent kiadásokban, így ez nem mérvadó szempont. A kérdések végén megjelenő igehelyek viszont sokmindent elárulnak. A genfi, 1550 és 1586 közötti, önálló corpusban megjelent kiadások többségében nem találunk igehelyeket, és csak két kiadásban (1570, 1575) van lókus-hivatkozás, ám ezek nem egyeznek meg teljesen azok-

kal, amelyek a Zilahi fordításában vannak.⁴¹ Viszont a *Tractatus theologici omnes* mindkét (1576-os és 1597-es) kiadásában szereplő kátészöveg szentírási apparátusa tökéletesen egyezik az 1695-ös kolozsvári kiadásával. Tehát e két kiadás valamelyikét használhatta Zilahi.

Mindkét kiadás ma is több példányban megtalálható Erdélyben: a koraujkori Kálvin-kiadások feltárása során a *Tractatus theologici* 1576-os kiadásának öt, az 1597-esnek egy példányát találtuk meg.⁴² Sajnos Zilahi possessorbejegyzését tartalmazó példány nem került elő, ám a szerző könyvtárából származó Kálvin-kötet igen: 1684-ben a kispróféták könyveihez írott kommentár 1567-es kiadásának Ludwig Lavater Ezékiel-kommentárjával egybekötött corpusát vásárolta meg.⁴³

Talán a legfontosabb kérdés az, hogy vajon mi motiválta Marosvásárhely akadémiai lelkipásztorát, hogy a 17. század végén lefordítsa Kálvin Kátéját, aztán támogatókat szerezzen a kiadáshoz és Misztótfalusi nyomdájában a világ elé bocsássa. Vajon közösségi igény volt rá, vagy a marosvásárhelyi lelkipásztor magánkezdeményezéséről van szó?

A 17. század folyamán az Erdélyi Református Egyházban két kátét használtak: A Heidelbergi Kátét, illetve Siderius János⁴⁴ kátéját. Használatukat az 1646-os Szatmárnémeti Nemzeti Zsinat rendelte el.⁴⁵ Johann Heinrich Alsted gyula-

⁴¹ A kiadásokat lásd: <http://www.ville-ge.ch/musinfo/bd/bge/gln/>

⁴² Ősz Sándor Előd: *Bibliotheca Calviniana Transylvanica*. Kolozsvár 2014. 417–420, 426–427.

⁴³ Lawater, Ludwig: *Propheta Ezechiel [...] homiliis seu commentariis expositus*, [Genf] 1571 + Jean Calvin: *Praelectiones in duodecim prophetas (quos vocant) minores*, Genevae 1567. Marosvásárhelyi Teleki-Bolyai Könyvtár Bf 189

⁴⁴ Siderius János: *Catechismus, az az rövid kérdések és feleletek által való tanítás az keresztyeni hitnek fő ágazatirol*. Debrecen 1624 (RMNy 1303), Debrecen 1632 (RMNy 1526), Várad 1642 (RMNy 1980), Szében 1646 (RMNy 2150)

⁴⁵ [Geleji Katona István]: *Canones ecclesiastici [...]*. Albæ Juliae 1649. (RMNY 2260)

fehérvári professzor latin-magyar kátéja két évtized alatt hét kiadást is megért,⁴⁶ de a későbbi kiadások hiánya azt jelzi, hogy 1660 után kikopott forgalomból, és maradt az előbb említett két katekizmus.

A Diploma Leopoldinum 1691. évi kiadása után az Erdélyi Református Egyház elvesztette az addig élvezett fejedelmi támogatást és a Habsburgok rekatolizációs törekvéseivel kellett felvennie a harcot. Ha elolvassuk az 1690-es évek központi egyházigazgatási iratait, illetve Veszprémi István püspök levelezését, kiderül, hogy egyházunkat felkészületlenül érte ez a változás és a lelkésztestáradalom megrázkódtatásként élte meg a hatalomváltást. Helyi és központi szinten többen többféleképpen próbálták meg feldolgozni az új helyzetet.

Zilahi kátéfordítását is ezek a körülmények hívhatták életre. A Siderius-katé nem tartalmaz polemikus élő kérdéseket, a Heidelbergi Kátéra (a 80. kérdés kivételével) sem jellemző a hitvitázó hangnem. Kálvin kátéja sem tekinthető vitairatnak (bár az első parancsolat magyarázatában és az imádságról szóló részben vitatkozik a szentek imádásával), ám a bevezetőben említett párbeszédes jellegénél fogva sokkal inkább megtanítja a katekuménust érvelni és vitatkozni. Zilahi az 1690-es évek elejének eseményeiből előre látta, hogy a református egyházra nehéz idők várnak, és az egyháztagoknak több hiteősítő olvasmányra lesz majd szükségük. A fordítás műfaja sem mellőzendő, hiszen a katé volt az egyik legszélesebb körben terjeszthető teológiai irat.

⁴⁶ [Johann Heinrich Alsted:] *Catechismus religionis Christianae* [...]. Albae Iuliae 1634 (RMNY 1578), 1636 (RMNY 1640), 1639 (RMNY 1764), 1643 (RMNY 1993), 1647 (RMNY 2167), 1651 (RMNY 2402), 1655 (RMNY 2573)

A fennmaradt példányokról

Szabó Károly összesen hat példányt talált: négyet Erdélyben (egyet-egyet a kolozsvári, a marosvásárhelyi és a székelyudvarhelyi református kollégiumok, illetve az Erdélyi Múzeum könyvtárában), kettőt Magyarországon (a Magyar Nemzeti Múzeum és Lugossy József debreceni tanár könyvtárában).⁴⁷ Kutatásunk során mi ezen felül még három példányt találtunk: egyet a kolozsvári Királyi Lyceum, és kettőt a Magyar Tudományos Akadémia könyvtárában.⁴⁸

A példányok nagy része kevés bejegyzést tartalmaz, többségüket újrakötötték, így az egykori olvasókról alig tudunk valamit.

A székelyudvarhelyi kollégium példánya (jelzete: 301) a 18. század elején Bikfalvi Ferenc, majd gróf Bethlen Imre (1698–1765) dobokai főispán, guberniumi tanácsos tulajdona volt.⁴⁹ Tőle került a kollégium gyűjteményébe. Bethlen Imre húga, Árva Bethlen Kata könyvtárában is ott volt a magyar nyelvű Genfi Káté, amely később az enyedi kollégium bibliotékájába került,⁵⁰ ahol 1849-ben nyoma veszett.

A Királyi Lyceum példánya (ma a Kolozsvári Akadémiai Könyvtárban, jelzete RMK C 89/b), több 17. századi kátékiadással egybekötve, 1765-ben a kolozsvári jezsuita rendház birtokában volt, 1801-re már az intézménybe került. A Kolozsvári Református Kollégium példányában (ma a Kolozsvári Akadémiai Könyvtárban, jelzete RMK R 535) az intézmény 1771. évi possessorbejegyzését olvashatjuk. A Marosvásárhelyi Református Kollégium tógátus deákja, Sombori László 1803-ban adományozott magyar nyelvű Genfi Kátét iskolájának (ma a

⁴⁷ RMK I. 1468.

⁴⁸ Az Erdélyben őrzött példányok részletes adatait lásd: Ősz Sándor Előd: *Bibliotheca Calviniana Transylvanica*. Kolozsvár 2014. 443–445.

⁴⁹ Lukinich Imre: *A bethleni gróf Bethlen család története*. Bp. é. n. 519–521.

⁵⁰ Monok István–Németh Noémi–Varga András: *Erdélyi könyvesházak III.* 1563–1757. Adattár 16/3. Szeged 1994. 28, 36, 49.

Teleki–Bolyai Könyvtárban található, jelzete Bo 22548). Szatmári Pap Mihály 1781-ben szerzett példánya az Erdélyi Múzeum könyvtárába került (ma a kolozsvári Egyetemi Könyvtárban, jelzete RMK 9082).

A Debreceni Református Kollégium példányát (jelzete RMK 1012) a 20. század elején újrakötötték, így provenienciájáról nem árul el semmit. A kötet talán azonos a Szabó Károly jegyzékében még Lugossy József tulajdonaként szereplő példánnyal, mert a debreceni orientalista professzor könyvtárát a Kollégiumra hagyta.⁵¹

Az Országos Széchényi Könyvtár példánya (jelzete: RMK I. 1468) Jankovich Miklós (1772–1846) könyvtárából származik, első tábláján a *Biblioth. Hung. Jankow. F. ord.* 2. feliratot olvashatjuk, korábbi tulajdonosairól nincs adat. A Magyar Tudományos Akadémia könyvtárában két példányt találunk: Az egyik (jelzete RMIr. O. 605.) Vagyász Ferenc (1874–1928) gyűjteményéből származik, a 19. században újrakötötték, így korábbi tulajdonosait nem ismerjük. A másik (jelzete: Ráth 427.) Ráth György (1828–1905) könyvtárából került az Akadémiára. Ráth általában kimosatta könyveiből az egykori tulajdonosjegyeket, nem történt ez másként a Genfi Káté esetében sem, így a címlapon csupán az *I. L.* monogram található, az utolsó oldal versoján pedig 1781-ben keltezett, igen nehezen értelmezhető szövegrészlet (*20 Aprilisban / belső ház öt forint / az első ház két / forint vonás 1781*).

A magyar nyelvű Genfi Káté végül nem lett sikertörténet, nem ért meg több kiadást, mára mindössze kilenc példánya maradt fenn, és nem váltotta fel a Heidelbergi Kátét. Az első és mindeztidáig egyetlen kiadás mégis az Erdélyi Református Egyház egyik válságos időszakának igen érdekes színfoltja.

⁵¹ Szinnyei József: *Magyar írók élete és munkái*. <http://mek.oszk.hu/03600/03630/html/1/114497.htm>

KÁLVIN JÁNOS

KRISZTUS AZON HŰ SZOLGÁINAK, KIK FRISIA KELETI RÉSZÉBEN
AZ EVANGÉLIOM IGAZ ISMERETÉT HIRDETIK, ÜDVÖZLETÉT
KÜLDI.¹

Mivel minden módon rajta kell lennünk, hogy a hit egysége, melyet Pál annyira ajánl, ismét felragyogjon közöttünk, e célra legmegfelelőbb gyanánt a közönséges keresztséggel összefüggésben álló ünnepélyes hitvallást kellett felújítani. S ezért nemcsak annak kell-e óhaj tárgyát képezni, hogy a kegyes tudományban mindenek között egyesség uralkodjék, hanem annak is, hogy minden egyházban egyforma legyen a vallásoktatás (katekhizálás) alakja. De mivel sok oknál fogva alig lehet odáig is eljutni, hogy minden egyháznak meglegyen a maga tanalakja, azért nem kell felettébb szorgalmazni a dolgot, csak a tanbeli változatosság mégis Krisztushoz vezéreljen mindenkit, hogy az Ő igazsága kötözzön bennünket egy testté, növeljen egy lélekké, úgyannyira, hogy ami a hit főbb igazságait illeti, teljesen egy nézetet valljunk. Azon vallásoktatók, kik nem e célra törekesznek, azonkívül, hogy az egyház ellen a lázongás csírájának elvetése következtében halálosan vétkeznek, még a kerestség megszenteltségtelenítését is előidézik. Mert mi haszna van a keresztségnek, ha nem az a fundamentum többé, melyen mindenek egy hitbe forrnak össze? Ezért azoknak, akik kátét adnak közre, igen óvakodniuk kell attól, hogy valami vakmerő új tan által nemcsak a jelenre, hanem a jövőre is, egyrészt a kegyességre csapást, másrészt az egyházra halálos sebet ne mérjenek. Szükségesnek láttam ezt előrebecsátani; így legalább az olvasók is átallátják, hogy, amint helyes is, én is nagy fontosságot tulajdonítottam annak, hogy ká-

¹ Az 1545-ös esztendő novemberében kiadott káté Kálvin János által írt előszava, melyet a Kelet-Frízland kereszt alatt lévő, megpróbált gyülekezeteinek ajánlott.

témában csak oly tanokat adjak elő, melyekben minden hívő lélek közakarattal megegyez. S akik művemet ép érzékkel és józan elmével olvassák, beismerik, hogy fáradságom nem volt haszon nélkül. Bízom abban, hogy munkám, ha mindenkit nem elégít is ki, de legalább, mivel az olvasók hasznosnak látják, szíves fogadtatásra talál. Tudom, hogy némelyeknek kifogásuk lesz azellen, hogy művemet latin nyelven írtam, de emellett sok körülmény szól, melyek közül csak néhányat akarok felhozni a gáncs elkerülésére. A keresztyén világ jelen zavaros állapotában, azt gondolom, hasznos, ha vannak nyilvános bizonyítékok, melyekről az egyes egyházak, ámbár egymástól földrajzilag távol esnek, s mégis ugyanazon keresztyén hitet vallják, egymásra ismerhetnek. Mert azon kívül, hogy az ily bizonyítékok a kölcsönös erősítésre igen alkalmasak, mi kívánatosabb, mint az, hogy egymásnak kölcsönösen jót kívánván, egyik a másikat ajánlja kegyes vággyal a jó Istennek. Régebben, mikor még állt és virult a hitbeli egyesség, a püspökök e célból zsinati leveleket szoktak még a tengeren túlra is küldeni, hogy e levelekkel az egyházak között való közösséget ápolják. A keresztyén világ mostani nyomorult állapotában mennyivel szükségesebb, hogy azon néhány egyház, mely szétszórva s az Antikrisztus istentelen zsinagógáitól mindenfelől körülfogva helyesen imádja Istenét, a szent összetartozás jegyét adja s vegye közösen, s e jegy indítsa őket az összetartásra, melyet említettem. S ha ez manapság is oly szükséges, mit gondoljunk a jövődőről? Emiatt oly kétség gyötör, hogy alig merek gondolni is rá. Ha Isten csodálatos módon segítségünkre nem jó az égből, úgy sejtem, hogy valami rettenetes nyomorúság szakad a világra. Vajha gyermekeink mihamarább meggyőződnenek afelől, hogy amit mondtam, inkább jóslat, mint következtetés! Ezért rajta kell lennünk, hogy az egyházak azon maradványait, melyek halálunk után még meglesznek, vagy felbukkannak, írásainkkal összegyűjtsük. Más írók előadhatják, hogy a vallás dolgában mi volt mindannyiunk véleménye, de ékebben szóló tanúság máshonnét nem nyerhető arra vonatkozólag, hogy egyházaink között a tan tekintetében minő megegyezés volt, mint a

kátékból. A káték nemcsak azt mutatják meg, hogy mit tanított egy ember, hanem azt is, hogy gyermekkoruk óta mily tanítással láttunk el egyformán tudóst és tudatlant, hogy e tanítás minden hívőre nézve a keresztyén közösség ünnepélyes jelképe gyanánt szolgáljon. S éppen ez volt legfőbb okom e Káté kiadására. De nagy szerepet játszott ebben egy másik körülmény is; Ugyanis többek ajakáról hallám, hogy szeretnék, ha Kátét írnék, mert azt gondolták, hogy érdemes lesz azt olvasni. Igazuk volt-é, vagy tévedtek: ezt megítélni nem az én feladatom, de méltányos dolog volt részemről, ha óhajuknak megfelelni iparkodtam. Sőt egy más körülmény is nyomasztó kényszerrel tartott vissza a késedelemtől. Mert ezelőtt hét esztendővel adtam ki a vallás rövid foglatát Káté elnevezés alatt és féltem, hogy ha e művem nyilvánosságra hozásával elejét nem veszem, a Káté ismét használaton kívül marad; s ezt nem szerettem volna. Tehát ha a közjót akartam szolgálni, arra kellett gondolnom, hogy jelen művem, melyet jobbnak tartok, amannak helyét elfoglalja. Ezenkívül följegyzésre érdemes dolognak tartom, hogy a világ meggyőződhet afelől, hogy mi, kik az egyház megjavításán fáradozunk, mindenütt szívvel-lélekkel rajta vagyunk, hogy a katekhizálásnak, mely a pápaság alatt ezelőtt néhány évszázaddal kiment a divatból, mintegy újra megadjuk a polgárjogot. Mert hasznossága miatt e szent intézményt nem tehet eléggé ajánlani, s viszont: nem lehet eléggé helyteleníteni a pápistáknak azt a bűnös visszaélését, hogy a katekhizálást gyerekes haszontalanságra változtatva nemcsak megszüntették, hanem tisztátalan s istentelen babona ürügyéül is gyalázatosan fölhasználták. Mert azt a parázna hiterősítést, melyet helyére állítottak, tündöklő ceremóniákkal és mindenféle pompa álcsillogásával halmozták el; de ha mégannyira akarják is ékesíteni, csak kárhozatos istenkáromlással ékesgethetik, s ha azt hányják is föl, hogy a keresztségnél is magasabb szentség, s ha félkeresztyéneknek nevezik is azokat, kik bűzös olajukkal nincsenek megkenve, mégis cselekményükben semmi egyéb, mint színészi taglejtés, idéetlen majmolás, minden szellemi mérkőzés kizárásával.

Ezt pedig, kedves Testvéreim az Úrban, éppen nektek azért akarom

elmondani, mivel némelyek társaságotokból azt írják, hogy ti szerettek s többen gyönyörködnek műveimben, sőt mások levélben egyenesen kértek arra, hogy kedvükért kezdjek e művembe. Egyébként az is elégséges ok lett volna munkám kiadására, amit már rég hallottam felőletek kegyes és tekintélyes férfiak szájából, s amivel lelkemet egészen leköteleztétek. Most pedig, bár hiszem, hogy magatoktól is kívánságom szerint jártok el, kérlek titeket, hogy művemet, irántatok való jóindulatomnak e bizonyítékát, vegyétek jó szívvel. Az Úr neveljen titeket egyháza épülésére a bölcsesség, okosság, buzgóság és erő lelkével napról-napra.

Genfben, 1545. november 28-án

